

YÖN

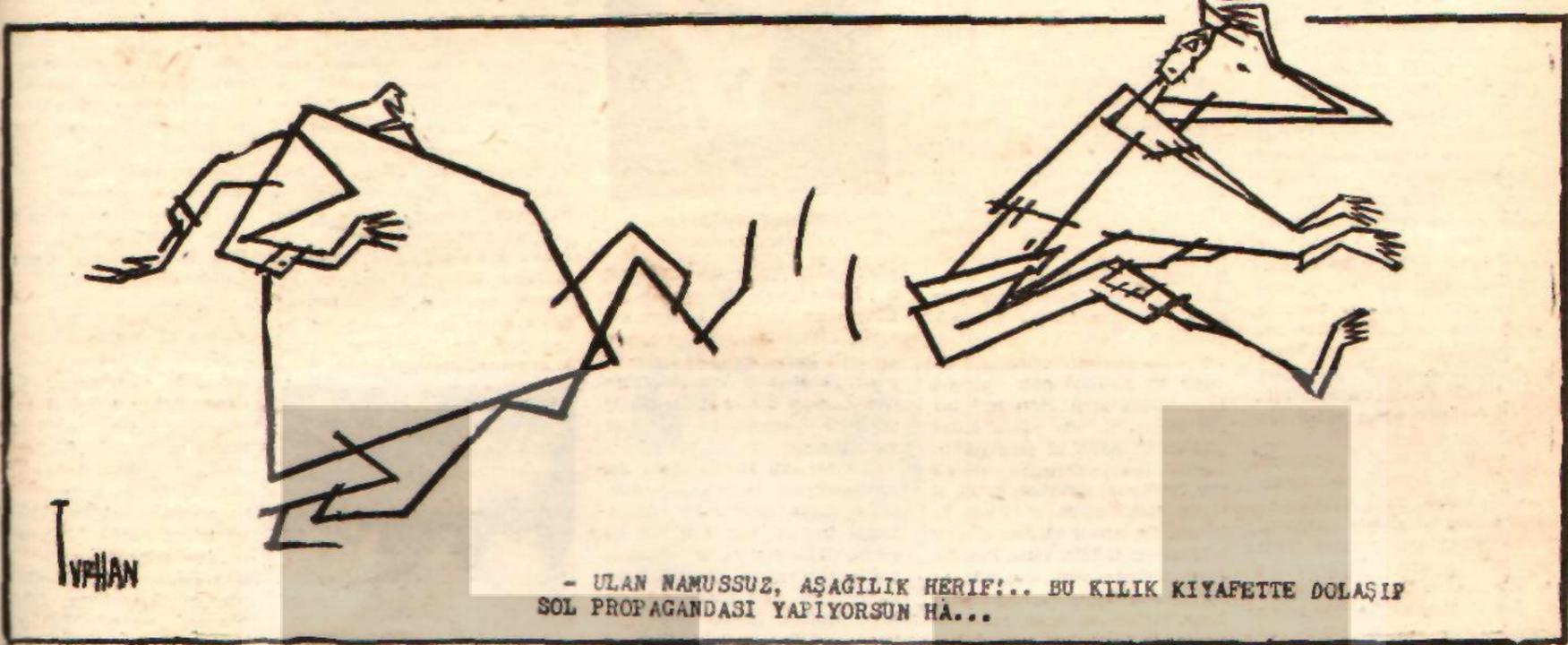
HAFTALIK GAZETE

MECLİSTE
KEŞMEKEŞ

AT CUNTA
plân ta?
komünistlik?
tiir

KANUN

HUZUR!
AF! MİLLÎTRAD
anaayasa
aykırı ya
kanunlar

- ULAN NAMUSSUZ, AŞAĞILIK HERİF!.. BU KILIK KIYAFETTE DOLAŞIP SOL PROPAGANDASI YAPIYORSUN HA...

BAKIS

YARGIÇLAR VE TOPLUM...

Sınav
Önümüzdeki altı aylık dönem Türkiye'nin kaderini şimdi elle rinde bulunduranlar için çetin bir sınav dönemidir. Kimin gerçek de mokrasiyen yana olduğu, kimin o yönde ki gidişten korktuğu altı ayın sonunda belli olacak. Çünkü bu altı ay, Anayasa'nın 149. maddesiyle iptal davası hakkına sahip kılınan kimselerin yürürlükteki kanunlar için bu haklarını kullanmalarına imkân veren bir süredir. Geçici 9. maddeye göre, Anayasa Mahkemesinin görevine başladığı Resmî Gazeteye yayınlandıktan altı ay sonra düşecektir.

Ortada Anayasaya aykırı bir sürü kanun bulunduğu muhakkak. Bunların göbe, Ceza Kanununun 141. ve 142. maddeleri gibi, doğrudan doğruya düşünce ve anlatım özgürlüğüyle ilgili. Toplumun düşünüşün baskı altında tutulmaması, serbestçe örgütlenmesi için bunların düzeltilmesi, akla ve manlığa uygun ölçülere indirilebilmesi şart. Kim ne, bugünkü rejimin sahiplerinden yüzde on bir düşünce özgürlüğü ve örgütlenme serbestliği beklemiyor; toplumsal hareketler karşısında bunu beklemeye de merak yok. Ama bir rejim ve bir toplum düşünce, kendisini evrim yoluyla da olsa başka yönlere çevirmek isteyen sınıfları ceset aldirmayacak kadar can sıkıcı olmamalıdır. Kanlı devrimle bu hareketin olmak istemeyenler, hiç olmasın kanlı çıkarları açısından, özgür düşünce hareketi ve hoşgörürlük şampiyonları olarak sorulabilirler.

Altı aylık süre, Cumhurbaşkanına ve Türkiye Büyük Millet Meclisindeki partilere, düşünce özgürlüğü bakımından sınırları yeniden çizilecek imkânı vermektedir. Aslına bakarsanız, Üniversitelerin de işin içine karışmaları gerek: «Doğruyu araştırarak» Üniversitelerin varlık ve görevleri bakımından ilgili olduğuna göre, doğruyu araştırma yolları üzerine konabile-

cek veya konuşmuş düşünce ve anlatım engellerine karşı Üniversitelerin de cephe alıp 149. maddenin imkânlarından faydalanmaları beklenecektir.

Bu, politikacıların ve bilimcilerin sınavı. Bundan sonrası yargıçların sınavı olacaktır. Bir defa, Anayasa Mahkemesi üyeleri, bu çeşit iptal davaları dolayısıyla, hukuk anlayışlarını ortaya koymak fırsatını bulacaklardır. Anayasa'nın ne yönde anlaşılacağı önümüzdeki aylarda belli olacak.

Bütünleme

Daha ötesi, bütün Türk yargıçlarının tutumlarıyla ilgili. Çünkü, önümüzdeki altı ay içinde beklenen davranışlar görülmese bile, gelecek günler bütünü karanlık sayılmaz. Birçoklarıncı sanıların aksine, altı aylık sürenin sonuna ermesi, düşünce ve anlatım özgürlüğü günü savunmaları kanunlar karşısında yapayalnız bırakmıyor. Vatandaşların da, mahkemede görülmekte olan bir dava dolayısıyla, kendilerine uygulanan kanunun Anayasaya aykırı olduğunu iddia etmek hakları var, ancak bu iddianın ilgili yargıç tarafından «iddia» bulunması şart. Ayrıca, yargıç, uygulanacak kanunun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse, kendiliğinden de Anayasa Mahkemesine başvurabilecektir. Anayasa Mahkemesine böyle «defi» yoluyla başvurma, altı aylık süreyle de kayıtlı değil. Temsilciler Meclisinde Anayasa Komisyonu sözcüğü Sayın Muammer Aksoy'un bir soru üzerine açıkça belirttiği gibi, bu yola «her zaman» başvurulabilecektir. «Anayasaya aykırılığın mahkemelerde ileri sürülmesini, metinde «İptal Davası» başlığı altında görüp aynı sürelerin burada da uygulanacağını sanmak doğru olmaz. Başka bir deyimle, önümüzdeki altı ay içinde, düşünce ve anlatım özgürlüğünü aşırı derecede sınırlandıran kanunlar konusunda hiçbir şey yapılmazsa bile, bunların Anayasaya aykırı olduklarını mahkemede iddia

edebilmek her zaman mümkün olacak tır.

Fakat bu iddiadan sonrası yargıçların tutumuna bağlı. İlk önce, iddia yı «ciddi» bulup bulmamak bakımından. Sonra da, Anayasa Mahkemesi safhasında. Çünkü Anayasa Mahkemesi, bu iddia üzerine kanunu «iptal» edebileceği gibi, vereceği hükmü, «olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı» da sayabilir. O zaman, düşünce ve anlatım özgürlüğünü savunanlar, Tantal işkencesinde olduğu gibi, her defasında yeniden başlamak zorunda kalacaklardır.

Sınıfta kalmak

Demek ki, genel olarak bütün yargıçların ve özel olarak da Anayasa Mahkemesi yargıçlarının tutumlarıyla, Türkiye'de toplumsal düşünce yönündeki özgürlüğün gelişme hızı birbirine çok yakından bağlı. Toplumcu ve köklü çözümlere dayanan bir hareketin ilerleyiş karşısında yargıçların davranışı ne olacaktır? Batı ülkelerinde olup bitenlere bakılırsa bunun cevabı çoktan verilmiş: Hukuk ve onu uygulayan yargıçlar, kurulmuş bir düzenin araçları durumuna geldikleri için, o düzeni değiştirmek amacıyla girişilen hareketler karşısında pek geniş bir hoşgörürlük göstermemişler. Kapitalist düzen içindeki ülkelerde pek az istisnasıyla hukukçuları burjuva, hatta yüksek burjuva sınıfından ayırmağa imkân yok.

Sınıf geçme

Türkiyede durum tam anlamıyla böyü müdür? Elde yeter derecede toplum bilimsel veri olmadığı için kesin bir şey

söylemek mümkün değil. Yalnız, Türkiye'de Batı anlamında tam bir burjuva sınıfının henüz bütün ağırlığıyla ortaya çıkmadığı, dolayısıyla «bu sınıfın hukukçuları»ndan bahsedilemeyeceği söylenebilir. Ama, kravatlı burjuvazi yanın da, devletin de desteğiyle Batıdaki gibi «tüccar ve sanayici burjuvazisi» ne doğru hızla bir gelişmenin olduğu muhakkak. Ayrıca, hukukçu yetiştiren kurumları nız da beslenme köklerini halk yığınlarının alt tabakalarına kadar indirebilmiş olmaktan henüz çok uzak. Hatta, belki o tabakalardan gitgide daha da uzaklaşmakta. Üstelikle tedbirler alınmazsa kapitalist düzendeki hukuk ve özel çıkar birliği tehlikesi Türkiye'ye de ulaşabilir. Batıdan, toplumsal temelini ve nedenlerini araştırmaksızın, gözü kapalı aldığımız kanunlar bu tehlike için elverişli zemini çoktan hazırlamıştır.

Yargıçlarla belli sınıflar arasında bağlantıların kurulması, hukuku da çürütürden çıkarır. Öyle durumlar olur ki, «Tanrısal hukuk, doğal hukuk» iddialarının gerisinde sırttan çıkarları görmemek imkânsızlaşır. Bunu önlemenin yolu, yargıçlığı ve hukukçuluğu, yetiştirme kaynakları bakımında mümkün olduğu kadar halka indirebilmek, köylü ve işçi tabakalarındaki halk çoğunluğunun bu mesleğe girişlerini kolaylaştıracak tedbirleri almaktır.

Şimdilik, Türk yargıçlarının toplum düşmanlarıyla birlikte cephe tutacaklarını savunmak için hiç bir ciddi sebep yok. Tabii, bu konudaki asıl inanç, önümüzdeki birkaç yıllık dönemin sonunda ortaya çıkacaktır. Son yılların ve bugünün olayları, Türk Ordusunun halktan yana olduğunu açıkça ortaya koydu. Şimdi, sıra yargıçlarındır.

Mümtaz Soysal

Plân Bakanlar Kurulunda

Bakanlar Kurulundaki plân ça- rışmaları bu haftanın başında bit- riyecektir, fakat bütmedir. Vergiler, konusundaki Alican — Feyzioğlu çatışması, Bakanlar Kurulunda da kendini gösterdi. Vergi işi kolay kolay çözülemez diye benziyor. Hal- buki bazı C.H.P. çevreleri çok iyimserdi. Y.T.P. li bakan Meh- met İzme'nin dahi, Y.T.P. Genel Başkanı Alican'ın tutumunu des- teklediği belirtiliyordu. Fakat evdeki hesap paçaya uymadı. Ali- can, vergi yükünün artırılması konusunda ısrarla. Bazı gazeteler, Alican ve Feyzioğlunun kavga et- tiklerini bile yazdılar. Fakat Fey- zioğlu, kavga haberini tekzip etti. Bununla beraber, teşkilâtının önem- li bir kısmını A.P. ye kapıran Y.T.P. nin, vergi yükündeki artı- şın yaratacağı memnuniyetsizliğin sorumluluğunu C.H.P. ile paylaş- maya niyetli olmadığını açıklar. Y.T. P. «Bu terazi o kadar sikiyeti çek- mez» diyor.

İnönü, C.H.P. nin yıldönümü toplantısında, herhalde bu mesele- ye işaret etmek istedi. İnönüye gö- re, Hükümet iyi bir şey yaparsa, koalisyondaki diğer partiler «Biz yaptırдық» diyorlardı. Hükümet ho- şa gitmeyen bir işe girerse «C.H. P. yaptı, anlatamadık» mazeretine sığınıyorlardı. Her iki halde de C.H.P. kayıptıydı.

Bu sözler basına, koalisyonun sarımsında olduğu şekilde aksedin- ce, koalisyonu her ne pahasına olursa olsun yaşatmaya azimli gö- rünen İnönü, «Ben, eski koalisyon- nu kastedtim» diyerek, sözlerini yalanladı. Fakat yeni koalisyonda- da işler, tıpkı İnönünün tasvir ey- lediği şekilde cereyan etmektedir.

Yargıçlar iş başında

Antidemokratik kanunları kal- dırma sloganıyla iş başına gelen Hükümet, bu kanunları kaldırmak hususunda son derece yavaş dav- ransa da, yargıçlar harekete geç- miş bulunuyor. Nitekim Adana Toplu Basın Mahkemesi, bir dâvâ dolayısıyla, yapılan Tevbirler Ka- nununun Anayasaya aykırılığı id- diasını ciddi bulmuş ve meseleyi, Anayasa Mahkemesine göndermiş- tir. Yüksek Mahkeme bir ay için de görüşünü bildirecek. Eğer Yü- k-

Sunuhî Arsan
Olmağ veya olmamak

sek Mahkeme, Tevbirler Kanunu- nun Anayasaya aykırılığını kabul- ederse, Kanunun mimarı olan 4- partinin de itibarı zedelenec- ek. Doğrusu çok güç iş.

İstanbulda da grev yapmak su- çundan sanık olan işçilerin mahke- mesinde savcı grev hakkının Ana- yasaca tanındığını hatırlatarak, grev yaşağının Anayasaya aykırı- olduğunu, bu yüzden kimsenin cezalandırılmayacağını ileri sür- dü. Böylece, işçilerin grev yapma- sını önleyen hüküf genel, fiilen

kalkmış sayılabılır.

Siyasi partilerde ise, Anayasa- ya aykırı kanunları kaldırmak için bir niyet görülüyor. Şönce C.K. M.P. bu kanunların kalkması için Anayasa Mahkemesine müracaat- edeceğini açıkladı. Fakat C.K.M.P. hangi kanunların Anayasaya aykırı- olduğunu henüz tesbit etmiş de- ğil. Muhalefet yıllarında ihtisâs komisyonları kurarak antidemokra- tik kanunları teker teker tesbit etti- ren C.H.P. in ise sesi çıkmıyor.

Af!

Kongrelerde at demogojisi ya- panlar, Mecliste çabuk dize geldi. A.P. li Reşat Özarda çok kahra- manca bir eda ile verdiği 100'e ya- kın imzalı toptan af teklifinin Mec- liste görüşülmesi' lehine oy verme- ye bile cesaret edemedi! Af şampi- yonu A.P. bir takım Mahmut Pa- şa pazarlıklarından sonra, Hüküme- tin af tasarısını kabul edecek. Bu- na sebep, Hükümet tasarısı re- dilirse, iş tüzük hükümlerine göre affın 1 yıl geri kalması tehlikesi. Hükümet tasarısından faydalan- cak olan «Kayseri çouluğusu» ise böyle bir tehlikeyi göze almaya kesin şekilde karşı. Hem artık her- kes biliyor ki, affı yalnız İnönü çıkarabilir. Akıllı af şampiyonları- nı sanımlı konuşmalarında «Haydi- sen Özardamın görüşünü kabul et- tirdin. Hükümet de istifa etti. Pe- ki sen Kayserinin kilidine el süre- bilir misin? O kilit, İsmet Paşadan gayri herkesin elini, ateş gibi ya- kar. Adam kapıyı açacağını söy- lüyor. Birakalım, açın yahut di- yorlar. Doğrusu bu, en akıllıca dav- randır. İnönü, ağzıyla kuş tut- sa, C.H.P. ye karşı seçmenler, af- ı çıkartanın A.P. olduğuna inana- caklar. Zinde kuvvetler ise, affı çıkartan İnönüye karşı olan güven- lerini biraz daha kaybedecekler.

Bu arada A.P. li bir gazete, af için yapılan liderler toplantısı- nı gizli görüşmeleri açıklıyor. Gazeteye göre, İnönü, kademeli- af konusunda şunları söylüyor: «Bu affların en güç olanı ağır mah- kûmlardır. Birincisinin, yani kade- meli affın ehemmiyeti bir defa yolu açmaktır. Geri kalan kısmın cezasını affetmek için yolu açmış- olacaktır. Vaziyet bu...»

Ordunun affa karşı olmasının- sebebini de İnönü, şöyle açıklıyor: «Orduda, ihtilâlin intikamını al- mada bir idarenin geleceği endişesi mevcuttur». Kayseri affı, işte bu şartlar altında İnönü Hükümeti tarafından çıkartılacak.

27 Mayıs Fikir Kulübü ve Thalmayer

Sindikacı Thalmayer'in hudud- dışı edilmesinden doğan tartışma- la 27 Mayıs Fikir Kulübü de ka- rıştı. Kulüp bu konuda Genel Baş- kan Dr. Memduh Eren'in imzasıyla- şu bildiriye yayınladı:

«Uluslararası Hür Sendikalar Birliğinin Türkiye temsilcisi J. Thalmayer, belirli bir sebep göste- rilmeksizin hükümet kararı ile yurt- dışına çıkarılmıştır.

27 Mayıs Fikir Kulübü ola- rak; demokratik kurallara bağlılı- ğını her vesile ile tekrar eden hü- kümetin, bu kararın arkasındaki se- bepleri halk oyuna açıklamasını talep ediyoruz. Aksi takdirde, bu kararın kökü içeride ve dışarda olan birtakım baskı gruplarının et- kis altında alınıldığına inanmamız- gerekecektir. Böyle bir durumun ise bu ülkeden kapitülasyonları temel- li bir şekilde def eden devrim ilke- lerine bağlı bir kuruluş olarak nef- sette reddederiz.»

Türkiye İşçi Partisi

Türkiye İşçi Partisi Altındağ İşçi Merkezi, bol sayıda sivil po- lisin de katıldığı bir törenle, pazar

Mehmet Ali Aybar
Yeni bir ses

günü açıldı. Açılış dolayısıyla Par- ti Genel Başkanı Mehmet Ali Ay- bar, ikinci önemli konuşmasını yaptı. İkinci konuşma muhteva- libariyle birinciden fazla farklı de- ğildir. Fakat ikinci konuşma, birin- ciye nazaran hislere daha çok hi- tab eden doğanaklı bir dille kale- me almıştır.

Aybar, bu konuşmasında da, antidemokratik kanunlar üzerinde, haklı olarak uzun uzun durdu. Genel Başkan, «Bu kanunlar yü- rürükte kaldıkça, hiçbir bakımız, hiçbir hürriyetimiz güvenlik altına- da değildir... Bu kanunlar yürür- lükte oldukça, emekçi halk yığın- larının politik bir kuvvet hâline gel- me yönündeki gelişmeleri elbette- ki yavaşlatılabilir. Durdurulmama- bile elbette ki kösteklenebilir. Ve unutmamak lâzımdır ki, bu kanun- lar yürürükte kalırsa, siyasi orta- mın bu veya şu sebepten gerginleş- mesi hâlinde, bu kanunlar emekçi halk yığınlarına karşı kitlece- tatbik edilebilir. Ama bu kanun- lar, herhalde, hâlâ, tek tek fertle- re tatbik edilememektedir. Ve yıl- ne bu kanunlar yürürükte olduğu- içindir ki, toprak ağalarının sü- rücü sermayenin menfaatlerini sa- vınalar, bunların ücretli kalemle- ri, bu kanunların yarattığı ortama dayanarak emekçi halk yığınları- na saldırmaya teşebbüs etme imkân- larını bulabiliyor.»

Bu kanunlar nasıl kalkacak? Bu konuda iktidara güvenilebilir- mi? Hayır, Aybar da bu çelişme- nin tamamen farkında: «Bu anti- demokratik kanunların kaldırılması- nı, o antidemokratik kanunları ko- yanlardan bekliyoruz. İşte onun için de antidemokratik kanunlar, bütün açık rejim hükümlerine rağmen, bugün hâta yürürükte kalı- yor.»

O halde ne yapmalı? Türkiye İşçi Partisi liderlerin teklifi şu: «Geniş bir halk tabakası bu kanun- ları ortadan kaldırmaya zorlasa- hiçbir hükümet halkın bu ilercii- ve devrimci isteklerine karşı dura- maz. Hele bunun arkasında bir- de Anayasa hükmü bulunursa. Bu- nun için, Türkiye İşçi Partisi Ana- yasaya aykırı kanunlar meselesini halkoyuna sunmak kararındadır. İşçi Partisi elindeki bütün imkân- lardan yararlanarak bu dâvâya hizmet için halkoyuna harekete geçirmeye çalışacaktır.»

Teşebbüs yerindedir. Gerçi- dün kadar Menderese karşı hür- riyet mücadelesi yaptığını söyleyen birçok basın organı, artık antide- mokratik kanunlarla ilgilenmiyor. Muhafazakâr siyasi partiler de, an- tidemokratik kanunlarla mücadele- yi unutmaya benziyor. Bu durum, meselenin halkoyuna duyurulması- nı son derece güçleştirecek. Fakat yine de bu yolu denemekten baş- ka çare yok.

Aybarın konuşmasındaki ikin- ci önemli nokta, yüzde 75'i köyde- yaşayan bir memlekette, İşçi Parti- sinin köye nasıl gireceğiydi. Genel Başkanın birinci konuşmasında bu- meseleye dokunmamış bir nok- sanlıktı. Aybar son konuşmasında, bu meseleyi ele alıyor. Fakat sade- ce köye girme için güçlüklerini be-

lirmek için. Halbuki partinin bu- sursu işçi köylü ittifakını ba- şarabilmesine bağlı. Bu sebeple Türkiye İşçi Partisinin köy ve köylü meseleleri üzerine eğilmesi ve köylü oyununu sağlayacak metodlar- araştırması şart.

T.T.P. Genel Başkanı, Altın- dağ nutkunda, ilk konuşmasında yer alan önemli bir meseleye ise- hiç dokunmadı. Mesele, ilercii — gerici çekişmesiyle ilgiliydi. Bu ko- nuşmada Aybar «Bu gün gerici çevreler- hıza teşkilatlanmaktadır. Aralarında doğrudan doğruya mü- nasebet olmayan kimseler ilercii- lere karşı cephe birlikleri kur- yorlar. Bunun karşısında ileri kuv- vetlerin birbirine düşmesi, biribi- rinden ayrı kalması affedilmez bir- gaflettir» diyerek ilercileri birleş- meye çağırıyordu. Gerçekten ileri- ci kuvvetlerin toparlanması, günün- en önemli meselelerden biri. Bu- nun için, sınıf önderliği dâvasını- dahî ikinci plâna iterek, bütün de- mokratik kuvvetleri toplayıcı bir- formül etrafında cephe kurmak- lâzım. Fakat İşçi Partisi henüz bu- tarz geniş ve toplayıcı bir formül- le ortaya çıkmış değil.

Şahir Kuruluşoğlu
Mahrem soruşturmalar

Plân ve düşmanları

Beş Yıllık Kalkınma Plânı- nın basına açıklanmasında önce- ki günlerde, plân ve plânlama- konusunda gene hayli laf edildi. Bir kısım AP senatör ve millet- vekilleri plân fikri için «komün- ist metotları» derken, plânlama- macılara da bu metoda uygunsuz- sızlar yakıştırdılar. O kadar- ki, AP İzmir teşkilâtının çıkar- dığı gözde milletvekillerinden Mehmet Ali Aytac, Meclis kori- dorunda gazetecilerle konuşur- ken, «Bir kere plâncılık demok- rasiye aykırıdır. Plânın demok- rasiyi mahvetmesinden korku- rım. Plân deyince aklıma Rus- yada mahvolmuş binlerce insan- geliyor. Sonra efendim, beş yıl- lık plânın yatırımlarının yüzde kırkı devlete, yüzde altmışı hu- susî sektöre aitmiş. Yüzde kırk devlet sektörü ne demek? Plân- cılığa karşıyım ama, yüzde dok- san dokuzunu hususî sektöre, yüzde bir devlete yer verilse neyse...» demekten çekinmedi. Aytac'ın yumurtladığı bu cevherler arka- daşlarını bile deşçete düşürdü- de etrafında bulunan bir kaç ta- nesi gazetecilere, «Tâbil bunlar- paşanın şahsî fikri. AP de aynı- fikirdir diye yazmayın sakın» diye tenbihte bulunmak zorun- luluğunu hissetti.

Geçen haftanın başında da, AP Grubu toplandığında bir ta- kım AP milletvekilleri, Cevat Önder'in önderliğinde, Beş Yıl- lık Plânın uygulanması ve Plân- ın bütünlüğünün korunması- konusunda Mecliste temsilcileri- bulunan dört parti temsilcileri- nin imzaladığı bir teklife şiddet- le çıktılar. Bu arada, daha birin- ci Koalisyon sırasında teklife- imzasını koymuş olan AP li Or- han Apaydın da, böylesine bir- teklife imzasını koyduğu için şiddetle tenkit edildi. Kafatas- çuların yönetimindeki AP içinde-

durumu pek iyi olmayan ve par- tiden atılmak üzere Yüksek Ha- kem Kuruluna sevk edilmiş olan Apaydın Kardeşlerin küçüğü de- bu sert tenkitleri grupta sineye- çekti. Fakat ertesi gün yaptıkları- bir açıklamaya ile AP den ayrıldı- ğını bildirdi. Kendisine komün- ist denmesine tahammül ede- memisti.

Parlamentodaki muhalefet- kanadının en kuvvetli partisinde- bütün bunlar olup biterken, iktil- dar partilerinin kanatları arasın- da da plâna ve dolayısıyla plânlama- macılara karşı husumet sürüp- gitti. Başında CHP li Şahî- Fu- rutluoğlu'nun bulunduğu İçişle- ri Bakanlığının emniyetle ilgili görevlileri Plânlamacıların zel- mişi ve gemisi hakkında, son- derece gizli tutulan soruşturma- lar açıldı! Elde edilen bilgiler- gene «mahrem kayıtlar», başka- CHP li bakanların kulaklarına- fısıldandı.

Haftanın sonunda ise, Millî Eğitim Komisyonundaki bir mü- zakerede CHP nin eski bakan- larından, Cumhuriyet Senatosu- Grup Başkan Vekili Tahsin Ben- guoğlu, kazara «Plânlamaya» zehab- bu konuda fikri ne?..» di- yen bir Malîye Bakanlığı tem- silcisini bütün hırsı ile hedefine- ni plânlama hakkındaki görüşü- nü ortaya koydu. Banguoğlu'nun- eileden çıkaran, seçim bölgesi- olan Edirne'de kurulacak üniver- sitenin önce hangi fakülteleri- nin açılması gerektiği yolunda- ki tartışmalar sırasında, komis- yonda hazır bulunan Malîye Ba- kanlığı'nın temsilcisinin, «açılacak- fakülteler için Plânlama Teş- kilâtının yaptığı insan gücü he- saplarından istifade edilse iyi- olur, bu bakımdan Devlet Plân- lama Teşkilâtından da bir kere- fikri sorulsa» demesi oldu. Malî- ye Bakanlığı memurunun bu son- derece sade ve efendice teklifi- ne Edirne Senatörü, «Büyük Mil- let Meclisi Devlet Plânlama Teş- kilâtının şubesi değildir», diye- karşılık verdi ve memura hita- ben, «Bakanlık temsilcileri Mec- lisi ne sanıyorlar? Yetkilerini- ve ihtisâslarını aşan konulara da- karışıyorlar, buna kimsenin hak- kı yoktur» dedi. Devlet adımı- tecrübelerinin de olması gere- ken Banguoğlunun bu hırslı et- kıyı Malîye Bakanlığı temsilcisi- Devlet memurunu haklı olarak- kırdı. Komisyonca, —komisyona- da Şadi Pehlivanoğlu başkanlık- ediyordu ve içerde sadece iki- CHP li vardı—, senatör ve mil- letvekillerinin önünde kendisine- hakaret edilen Malîye memuru,- senatöre cevap vermek istedi- ama, buna da imkân bırakılma- dı. Münakaşa yatıştırıldı.

Eski bir eğitim bakanının, seçim bölgesine yatırım bahalı- konusun oluncu, ihtisâd organla- rına danışmayı bile reddederek- demagogiden medet umması ha- zindir.

Bütün bunlar, Plân anlayı- şının ne kadar ötesinde olduğu- muzu gösteriyor. Eski bir Millî Eğitim Bakanı, «Plânlama Teş- kilâtı da kim oluyormuş» de- mekte mahzur görmez. A.P. Anayasasının öngördüğü Plânın- Uygulama kanunu tasarısını «antidemokratik» diye reddeder. Tasarısı İnzalayan Orhan Apay- dın, Coşkun Kırca, Sadık Perin- çek ve Nurettin Arduoğlu mil- letvekillerini ve Plâncıları ko- münistlikle suçlandırır. A.P. Grup Başkanı Nureci Saadettin- Bilgic «5 Yıllık Plân C.H.P. li- ler tarafından hazırlandı. Plân- ın imzalayanlar arasında aşırı sol- cular var» der. Cevat Önder, «Plân Sol temayüllü, kimseler- tarafından yapıldı. Plân hakkın- daki kanunu Meclise sevkedenler- de sol temayüllü» buyuyor. Hü- kümet, Plâncılar hakkında gizli- tahkikat açtırır. Sonra da plân- sözü edilir. Hadi efendi...

CHP'de darbe

Perşembe günü CHP Meclis grubunda, CHP'nin istifakocu Genel Merkez ekibi ile, dinamik politikayı savunan 63'ler arasında da kıyasıya bir çekişme oldu ve istifakocu Genel Merkez tarafı kaybettili.

63'lerin adayı Suphi Baykan Meclis Grubu Başkan vekilliğine seçilmesi, başta Aksal olmak üzere Genel Merkez'a koza aynı bir türlü kıramayan kelebeklerin kanatlarının pır pır etmesine yol açtı. İnönü bile bu beklenmedik sonuç karşısında hafiften bozuldu ama, yılların verdiği alışkanlıkla renk vermedi ve ertesi gün Başbakanlıkta kabul ettiği yeni Grup Başkan vekiline bol bol iltifat etti.

İki aylık tatilde, Genel Merkezlerinin pasif politikasının teşkilatları üzerindeki yığılması etrafını gözleri de görmüş olan CHP'nin genç milletvekilleri, aslında CHP grubunun ilk toplantısında içlerini dökmek niyetindeydiler. Ne var ki, evvelki pazartesi günü yapılan olağanüstü grup toplantısında İnönü orta ya sadece bir tek konu koymuş, Meclisin geleceği bakımından CHP mensuplarına sakin olmalarını tavsiye etmişti. O gün ya kit dar olduğundan içlerini dökmeyen CHP'nin genç elemanları perşembe günü yapılacak olan grup toplantısını beklerken karar verdiler. Perşembe günü, Servet Rasit Hatipoğlu'nun Millî Eğitim Bakanlığının getirilmesiyle boğalan Grup Başkan vekilliklerinden biri için seçim yapılacaktı. 63'ler buna hazırlandılar. Genel Merkezler ise, 63'lerin kuvvetlerine inanmadıkları gibi, bunların bir isim etrafında toplanabileceklerini de umma mektaydı. Üstelik, Grup Başkan vekilliği için gösterdikleri Lebit Yurdoğulu da karşısına çıkarak her türlü rakibi rahatça yenebileceğinden emindi.

Daha toplantıdan önce kulis çabaları başladı. Lebit Yurdoğulu ve etrafındaki taktisyenlerin bir kısmı gerçekten ustaca bir önsezi ile, 63'lerin adayını vermeye çalıştılar. Heri sürdükleri iddia, Suphi Baykanın Genel Merkezin desteğini kazanmış aday olduğuydu. Bu söz gariptir ama, etkisini gösterdi. 63'lerden bir kısmı, sırf genel merkezden gelecek her türlü fikrin karşısında oldukları için düşüklere tereddüt sonunda Baykama oy vermediler. Bir kısım Egeli Milletvekilliğinde 63'lerin yanında oldukları halde, başkan vekilliği seçiminde Egeli davası ama kapıldıklarından Lebit Yurdoğulu lehine oy kullandı. Alaturka kurnazlıklara pek meraklı bir kaç genel merkeze de, Baykanın toplayabileceği oyları geçalamak endişesi ile Emin Pak, Hilmi İncesulu ve Selim Sarper başkan vekilliğine aday gösterdi. Ne var ki, Grup karşısında nasıl yıprandıklarını bilip Emin Pak ve İncesulu adaylıklarını geri aldılar. Sarper Grup

Suphi Baykan
63'lerin zafiri!

toplantısında yoktu, şayet olsaydı o da adaylığını geri alırdı ama olmaması oyların dağılmasına yol açtı.

Genel Merkezin, «aman aman ortaklık dalgalanmasın» havasını daki yöneticileri seçim sonuçları ortaya çıktığında şaşkınlık içinde yerlerinden doğruldular. «Daha aktif politika takip etmek lazımdır» tezinin savunucusu 63'ler, Genel Merkezin eyyam görmüş üstadı Lebit Yurdoğulu'na yaman bir ders vermişlerdi. Dr. Suphi Baykan 48 oyla CHP Millet Meclisi Grup Başkan vekilliği seçildi. Lebit Yurdoğulu 44 oyla kaldı. Toplantıda hazır olmadığı için adaylığını geri alamayan Selim Sarper 13. Genel Merkezilerin taktikleri sonucu adları öne sürülen ama hemen ardından adaylıklarını geri alan Pak ve İncesulu da 3 oy aldılar. 3 oy da boş çıktı.

Kapı önünde seçim sonucunu bekleyen gazetelere haberi ilk Suphi Baykanın bir zamanlar ki amansız rakibi Kasım Güleç verdi. Halinden son derece memnun bir şekilde gazetecilere:

«— Suphi kazandı» dedi. Her birinin teker teker ellerini sıkıttı. Lebit Yurdoğulu, İzmirli arkadaşları Osman Sabri Adal, Ziya Hanhan gibi 63'ler hareketini destekleyen en yakın arkadaşlarından dahi oy alamadı.

Grup Başkan vekilliği seçiminde darbeyi yiyen Genel Merkezler, daha şaşkınlıkları geçmeden ikinci bir darbe daha yediler. Grup Yönetim Kurulu üyeliklerinden ikisi için de seçim vardı. Bunları da gene 63'lerin adaylarından Kenan Esen ve Mehmet Sağlam 61 oyla kazandı.

CHP grubundaki bu iki seçim, Kurultayın pek yaklaştığı şu günlerde dahi Genel Merkezlerin gözlerini açmışa benzer memektir. Genel Merkez Grubunaki yenilgisini şimdilik, gençlerin bir ataklığı olarak, bir sürpriz olarak karşılamakta, 63'ler hareketinin köklü bir hareket olabileceğine asla ihtimal vermemeye devam etmektedir. Şimdi bütün iş, Genel Merkezi taşıdığı hab—ı gafletten uyandırmak görevi geniş ölçüde omuzlarına

düşen Suphi Baykan Grup Başkan vekilliği olarak, 63'lerden aldığı oyları, bakan olmak için bir atlama taşı olarak istismar etmez de CHP'yi aztek olsun ki mildatabilirse, parti belki biraz olsun yeniden bir ümit kaynağı olmaya başlayabilir.

Ellibeşlerin sözcüsü

Çayırslarının eski Ceza Hakimisi Gıyasettin Karaca geçen Perşembe günü CHP grup toplantısında Erzurum Milletvekili olarak açıkça partisine meydan okundu ve, «Ey Grup! Adaleti, hukuku sizden istiyorum. Şayet kanun böyle çıkarsa partiden istifa edeceğim, gerekirse mebuslukta bile vazgeçerim. Şahsen benim şarkta halkın içine çıkacak yüzüm yok» dedi.

Rüşti Özal
«Ya hazine hakkı?»

35 yaşındaki genç CHP milletvekilini böylesine heyecanlandıran, grubuna, partisine ve hattâ İsmet Paşaya meydan okutulan konu, Ellibeşlerin memleketlerine dönmesi konusuydu. CHP grubunda o gün, Koalisyon kanatları arasında bir çibani başı olmak istidadi gösteren 105 sayılı mecburi iskân kanununun kaldırılması yolundaki kanun teklifi ve tasarısı görüşüldü. Bir gün önce Koalisyon Grupları Başkan vekilleri arasında KK Komisyonu—Koalisyonu Koruma komisyonu—toplantısı, orta lama bir hal yolu bulmuştu. Ellibeşler, 105 sayılı kanun kaldırılarak yerlerine iade edilecekler, icelerinden sadece altı tane sinin beşer bin dönümden fazla toprağı olduğundan, bunlar 1945 de kabul edilen 4753 sayılı kanun hükümleri dairesinde kamuleştirilecekti.

KK Komisyonunun bu kararını CHP Senatosu ve Meclis Grupları ortak toplantısında, hukuki işleri tedvir mütebassısı kesilen Coşkun Kırca, açıkladı. Alınan kararın nedenlerini uzun uzun anlattı. Toplanan yolun CHP için tek çıkış yolu olduğunu, vatan sahında ısrarla toprak reformu lâfi edilirken bunun aksine davranışların doğurabileceği tepki

İlhan Selçuk

Lüzumsuz gayretler

Eğer birisi çıkıp da 27 Mayıs ihtilalinden bir kaç ay önce gelececek yılların Türkiyesinde neler olacağını haber verseydi, acaba bu kehanet nasıl karşılanırdı?

Bazılarına göre akıl almaz hikâyeler sayılacaktı bu kehanet.. Düşünün bir kere on beş yıldan beri Türkiyede karşı iki hâkim kuvvetler olarak siyasî kudreti ellerinde tutan veya siyasî kudreti etkileyen Demokrat Parti ve Halk Partisi sinin yanında o zamana kadar hiç hesap edilmeyen, siyasî parti çevrelerinin kaale bile almadıkları yepyeni bir kuvvet belirdi. Bu yeni kuvvetin adı:

Zinde kuvvetler.

İktidar el değiştirmişti. Hem de yepyeni dokuda bir el birzebire memleketin kaderine hâkim oluvermişti. İlk şaşkınlık geçtikten sonra görüldü ki, bu yeni kuvvet eskimiş siyasî kuvvetlere hiç benzemiyordu.

Bu yeni kuvvet üzerine eski siyasî kuvvetlerin yapacakları her türlü hesap tutmayacaktı.

Bundan sonrası belki de bazılarımız için bir rüya gibidir. Hapishaneler, idamlar, kanunlar, Kurucu Meclisler, Anayasalar, referandumlar, yeni seçimler... Bir rüzgâr gibi geçen günler sonunda hiç düşünülmemeyen, akla bile gelmeyen, 27 Mayıs gününden bir kaç ay önce söylense çok kişinin hiç ama hiç inanmayacağı bir sürü hikâye yaşadık.

Bu hikâyede dikkati çekici nokta, yeni kuvvet karşısında yalnız Demokrat Partinin değil, ihtilâl safında görünen Halk Partisinin de birden birer küçük kalışdır. Kudretli ve devletli İsmet Paşa bir anda silinivermişti. Siyasî Partilerimiz ve siyasî partilerimizin dayandığı müesseseler bu kadar boşlukta ve bu kadar endişede kaldıklarını herhalde hiç hissetmemişlerdir. O zaman bu siyasî partilerin bir anda birbirlerine kenetleniverdiklerini görüyoruz. Dâbirleriyle oynadıkları oyunun dozunu o kadar kaçırmışlardı ki hepsini bir den yıkacak bir noktaya geldiklerini ancak her şey olup bittikten sonra farketmişlerdi. Bu oyunun tekrar ve aynı şartlarla yeniden başlayabilmesi için gereken büyük gayretler İsmet Paşa ve çevresine düşüyordu. Bu gayretleri ellerinden geldiğince gösterdikleri şimdi yavaş yavaş el altından basına verilen vesikalarla meydana çıkmaktadır: İsmet Paşanın mektupları... İsmet Paşanın ricaları... İsmet Paşanın müdahale teşebbüsleri...

Gerçekten de İsmet Paşa bu safhada, ağırlığını terazinin kefesine koymaktan hiç çekinmemiştir. Ama bu gayretlerin şu anda açıklanması da faydasızdır. İsmet Paşayı Demokrat Parti mirasçılarının fanatik kanadında beraat ettirmek artık mümkün değildir. Halk arasında gittikçe yayılan ve pro-paşadısı mahsus yapılan bir inanca göre «başa gelen bütün bu işlerden» yalnız ve yalnız İsmet Paşa sorumludur.

Bu fikrin beslediği hiç bir burğu gibi döne dolaşa rinleşmektedir. Siyasî kavgaların, söylenen sözlerin, açığa vurulan düşüncelerin, kongre nutuklarının ve gittikçe büyüyen husumetin hangi hedefi nişan aldığı ortadadır. Yeniden kızışan az şekerli demokrasi kavgasında, siyasî partiler kendi varlıkları pahasına bir zıtlışmanın körlüğünden vazgeçmiş görünmüyorlar. Bu belki de siyasî yapılarından doğan bir tabii körlüktür.

Ama bu körlüğün sonucunda doğacak vahim kördüğü şünün önüne geçilebilecek midir?

Bu sorunun cevabını vermek ilerideki yıllarımız için yen. bir kehanette bulunmaktan başka bir şey değildir. Bu kehanette de mantık insanı inanılmaz görünen hikâyelerin kıyasına götürüyor.

Bizim politikacılar arasında kan dâvası güden iki kabile efradından farksız bir anlayışla siyaset yapanlar var. Bunların karşısında Halk Partisinin kudretli çevrelerin: 27 Mayıs tasarruflarından sıyrılmak için yaptıkları her gayret boşunadır.

Üstelik bu davranışın çok yanlış bir taktik olduğunu da âcizane hatırlatmak isteriz. 27 Mayısı yapan kuvvetleri Millî Birlik İktidarının sorumluluğu ile yalnız bırakmak ve Demokrat mirasçılara:

— İşte vesikalar, bu işlerde bizim kabahatimiz vallahı yok... demek hem hiç işe yaramaz... Hem de hâlâ Halk Partisine sempati duyan bazı çevrelerde çok kötü tesirler yaratır. Nitekim yaratmaktadır da...

leri belirtti. Koalisyonun diğer kanatlarının bu konuda taviz vermiş olduklarını da söyledi.

Coşkun Kırca'nın son derece derli toplu ve gerçekten mukni açıklamasına o gün CHP grubundan itiraz eden tek insan Erzurum milletvekili Gıyasettin Karaca oldu.

Karaca grubtaki konuşmasını tamamiyle Ellibeşlerin, daha da doğrusu, ellibeşlerin içinde en varlıklı olan «altılar»ın ağız ile yaptı. Önce Ellibeşlerin Doğu'dan sürülmelerini anlattı, uğradıkları haksızlıkları belirtti. Doğu'da bu durumun CHP'nin nasıl aleyhinde işlediğini söyleyerek de Doğu'da CHP milletvekillerini ne göz dağı verdi. Zaman zaman yalvararak, zaman zaman sertle şerek yapılan konuşma, içinde pek çok aza sözcüsü olduğu halde, inanılmayacak bir sessizlikle ve tasvip edilmez bir eda ile dinledi.

Karaca sonunda, «Ey grup! Adaleti, hukuku sizden istiyorum. Şayet kararınızda ısrar ederseniz YTP bizi oyuna getire

cek ve Ellibeşlerin davasına da hıp çıkıp onların mallarını iade ettirecek. Doğu'da davayı biz kaybedeceğiz. Onlar hakkı ve ren, biz haksızlığı tescil eden parti olacağız. Şahsen benim artık Şarkta halkın içine çıkacak yüzüm yok. Şayet Ellibeşlerin malları mutlaka kamulaştırılacaksa, hiç değilse bugünkü raycei üzerinden bedeli verilsin. Hükümetin bu kadar parayı vermesi bir yükse, ben aradaki farkı kendi kesemden ödemeye razıyım, yeter ki vatandaşın hakkı zedelenmesin» dedi. Kanun KKK da kararlaştırıldığı şekilde CHP grubundan geçip kanunlaşması halinde partiden hattâ millette kılığında de ayrılacağı tehdidi ni savunarak kürsüden indi.

Nasıl olduysa o gün CHP grubunda basiret haklandı, Gıyasettin Karacanın tehdidi bir kısım arkadaşları arasında, «tamam, Gıyas YTP de yerini yapmaya çalışıyor» diye karşılandı. Gıyasettin Karaca cevap verenlerin sayısı da hiç az olmadı. Söz alanlardan Vefa Tanır, meseleyi

bir kere daha açıklayarak, Ellibeşlerden sadece altısına tatbik edilecek 4735 sayılı kanun hükmününün daha önce 19 İtde 97 vatandaşta da tatbik edildiğini, «Ellibeşlerin altısına farklı ve özel bir muamele yapılamayacağını» söyledi. Ellibeşlerin altı sınıfın kamulaştırılan toprakları için kendilerine 288 bin İhra ödenmişti. Şayet bunlara Gıyasettin Karacanın dediği gibi, rayiç bedel üzerinden para ödenmeye kalkılırsa, 1945 — 1955 yılları arasında aynı kanun hükmüne tabi tutulmuş vatan daşların da yeni alsak haklarını doğacağını belirtti.

Çoğu zaman sakin duran ama fikirlerini her zaman sonuna kadar tok bir sesle ve derin lemesine savunan Aydın Bulak ise şu konuşmayı yaptı: «105 sayılı kanunda iki mesele var. Birisi insan haklarını ihlal eden mecburi İskân, diğeri de kamu laştırma.

Mecburi İskân, Ellibeşlerin verildikleri mahkemelerde beraatleri ile İläma bağlandı. İsnat

edilen suçlardan beraat ettikleri ne göre yerlerine iade edilmeye hak kazanmış oluyorlar, iade edilsinler. Ama İşin ikinci safhasına sıra gelsece durum değişiyor. Kamulaştırma toprak reformunun zarureti kabul etmiş bir parti olarak biz taviz veremeyiz. Altı ağaya 4735 sayılı kanunun hükmüleri tatbik edilmiştir. Bunlar istisnaya maruz kalmamışlardır. Kamulaştırma da bugün rayiç fiyat yoluna gidilirse 1945 den beri kamulaştırılan bütün arazi sahiplerinin aynı yola gidecekleri, yeni İstihkak davaların açacakları muhakkaktır. Bu ise toprak reformu fikrine veda etmek demektir. Bunun devlete yükleyeceği mali külfetin altından kalkamayız.

Gıyasettin Karaca arkadaşımız Ellibeşlerin haklarının İadesi ile halka dönüleceğinden ve İnceleceğinden bahsetti. Halka dönmek ve İmek, altı ağasının toprağını İade etmekle değil, halka toprak vermek, ışık götürmekle olur. Hazinesinin zararını azaltmak için ağalara verilecek

tazminatın yarısını vermeye hazır olduğunu söyleyen arkadaşımız bu parsayı daha hayırlı halk hizmetlerine harcayabilir.»

Ellibeşlerden altısının, en varlıklılarının, bu arada da Şeyh Saldın oğlu ve torunlarının CHP Grubundaki sözcüsü Gıyasettin Karacaya verilen cevaplar bu kadarla da bitmedi. 105 sayılı kanun kendi İmar ve İskân kanununda zamanında tatbik edilmiş olan Konya Milletvekili Rüşü Özal da söz aldı ve meselelerin asıl can alacak noktasına parmak bastı. «Gıyas arkadaşımızın temas etmediği en mühim hususlardan biri de ağaların elinde olan ve kamulaştırılan arazinin büyük kısmının hazineye ait ve fuzuli İssal altında bulunduğu İur. Biz 105 sayılı kanunun tatbikatı sırasında bu hazine arazi lerini de geri aldık ve yeniden İhale İne namına tescil edip topraksız köylüye dağıttık» dedi.

Verilen bu bilgilerin ışığı altında grup, 105 sayılı kanunun kaldırılması ve Ellibeşlerin yerlerine dönebilmelerine İmkân sağlayan, ancak bu arada Ellibeşlerin gerçekten büyük toprak sahibi olan altısı hakkında da 1945 tarihli ve 4735 sayılı kanunun İçlenmesini mümkün kılan teflik ve tasarıları destekleme meyi, bunun dışında da herhanç bir tavize yanaşmamayı prensip olarak kararlaştırdı.

CHP Grubunda 105 sayılı kanunun kaldırılması konusunda yapılan müzakereler sırasında ortaya çıkan bir başka gerçek ise, maalesef devrimci CHP milletvekillerinin dahi dikkatini çekmeden geçip gitti. O da, 1945 yılında binbir İyi niyetle çıkarılmaya çalışılan, ama sonradan kuşa çevrilen ve tatbikatı 1955 yılına kadar sürüp sadece 97 kişiye yapılan 4735 sayılı kanunun Ellibeşlerin altısının dışında da başka toprak ağalarını İncin tatbik edilmediği hususu İdur. Gerçi, seytana külâhı ters giyiyormekte dahi mahir olan bir kısım ağalar, 4735 sayılı kanun hükümlerinden kurtulmak için sahip oldukları büyük toprakları İle fertlerine dağıtmış gibi göstermektedirler ama, gene de Türkiye'de Ellibeşlerin altısının dışında pek çok toprak ağası beşbin dönüm topraktan fazla İnu üstünde hüküm sürmektedir. Bu hususta İmar Bakanından sorulacak bir soru pek çok acı gerçeğin gözler önüne serilmesine yol açacaktır. Hele, ağaların fuzuli İssalinde bulunan hazine arazilerinin miktarı ise, pek çok CHP İlinin gözünü açacak çokluktur.

53'ür tasarısi Pazartesi günü Mecliste görüldü. Gıyasettin Karaca ve diğer bazı Doğu milletvekilleri, ağaların mallarının tamamının İadesi veya paraları İnu tam İdenmesi tezlerini savundular. Fakat Koalisyonun İyi bir gününde İdi. Bu sebeple 6 zengin ağanın dertleriyle fazla İçlenen olmadı. Neticede, mevcut 203 milletvekilinden 203 ü de CHP Grubunda kabul edilen görüşe katıldı. Yalnız, tasarı İnu konulması için 226 oya İhtiyaç vardı. Bu sebeple, tasarı tekrar oylanacak.

Kapitalistlerin savaşı

Geçtiğimiz hafta içinde Ankarada İki dev Amerikan şirketi kıyasıya bir savaş verdi. Bizim gazetelerde pek yer bulmayan bu savaş aslında keselerimizle pek yakından İlgili İdi. Savaşın konusu, Türkiye'de yapılacak 25 kİsür milyon İralık bir İhale İi kimin alacağı İdi.

Sermayeleri, Türkiye'nin İlk bütçelerine ulaşan dünyanın en büyük çelik şirketleri olan United States Steel Corporation İle Bethlehem Steel Export,

Kemalizm Türk Sosyalizmi

Artık gerici cephe ve onlarla işbirliği yapanlar açığa çıkmış durumdadır. Atatürk'ün izinden yürüyen hakikî milliyetçiler, Türk sosyalistleri olarak yılmadan mücadeleye etme azmindeyiz.

Muzaffer KARAN

Büyük Atatürk, çeşitli sosyal, ekonomik ve politik zorunlukların etkileri altında, yarıda bıraktığı ve başaramadığı reformları, Türk gençliğine emanet ederek ebediyete intikal etti. Milletlerin hayatında önemli roller oynayan köklü değişiklikler ve yeniliklerin bir çuğuda halledilivermesi elbette mümkün değildir. Her fani gibi, ömrünün yetmeyeceğini bilen Ulu Önder, altı meşâle —altı ok— ile millete ışık tuttu, yön gösterdi. Kalkınma, İyelmeye ve yaşama felsefemizin —KEMALİZM—in temellerini attı.

Bizim kuşak kırkını çoktan aştı. Ardımızdan kuşaklar ulaştı. Nice altın yıllar kaçtı. Koskoca bir milletin sel gibi alın teri, dağlar gibi emeği boş yere yitirdi. Sadece bir umut kaldı ortada.

Bilgisizlik, İlgisizlik, kin, garez, kör İnatlar, kaprisler ve İğrenç çıkarlar uğruna tecrübe tahtasına döndürüldü millet. Atatürk'ten sonra hükümet İdare edenlerin bilerek, bilmeyerek İşledikleri İki millî suçlar, İhanetler, İnkılâp tarihimizin yılmaz karartacak kadar çoktur. Altın senelerin kara sahifeleri, karanlık İsmalar İa doludur.

Yılların emeğini alın teri İle yuğurmuş, umudunu göz yaşında bulmuş cefakâr Türk milleti. Meşeniyetlere beşik olmuş, verimli ve vefakâr Anadolu. Kendi kaderine terkedilmiş bir vatan, Atatürk'ün yurdu. Emaneti teslim alan Atatürk gençliği ve ötekiler.....

Mağaralarda barınanlarla, Hilton'larda zevk ve sefa İören İer yanyana dolaşanlar bu topraklarda. Yuğın ayak, aç, çıplak gezenler vardır ve Kadİllak'lardan İnmeyenler. Kuru soğanını ekmeğine İatik yapanlarla, bir gecede fakirini birkaç yıllık geliri İni pervasız har vurup İarman savuranlar hep aynı milletin evlatlarıdır.

Baştanbaşa tezatlar dİyarıdır yurdumuz. Saymakla bitmez. Pandor kutusu açılmış bir kere, saçılma hızlanıyor. Dipte ka İan, milletin umudu, bu da İyitilmek üzere.

Bir KARA TEHLİKE var İlkemizde, çİğ gibi İbüyüyor. 27 Mayıs'a kin, garez ve nefret kusan İntikam erbabı İle, mukad İesatçı şövenler, İrkçılar, Turan'cular, milliyetçi maskesi takmış Atatürk düşmanları, Hitler kırmacı Faşist bozuntuları, bütün İürümek kafalılar, binbir çeşit yobazlar, çıkarları baltalanmış, çanına ot tıkarılmış vurguncular, kapkaççılar, karmanyolacılar ve Çift pazarı gibi karmakarışık sürülerle insanlar hep elele vermişler. Saffları günden güne kabaran bu gerici kuvvetler, bir kara tehlike halinde yurdumuzun dört bucağında cerre çıkmış kol gezmeye başlamışlardır. İçten ve dıştan destek görmektedirler. Teşkilâtları, köylere kadar yaygındır. Etiketleri okunuyor. Neyin nesİ, kimin fesi oldukları bellidir. Ektikleri fesat tohumları İli İli İyitiliyor Sabırsızlıkla İhasat zamanını bekliyorlar.

Bir de ezeli düşmanımız KIZIL TEHLİKE var. Ağını germiş, pusuda bekliyor. Memleketi bölgelere ayırıyor. Ocak,

bucak ve büyük şehİrlerde semt, semt yer altı teşkilâtını çoktan kurmuş. Hücre faaliyeti gündüğüne gelişmekte

KARA — KIZIL İkİzer şimdilik menfaat birliğı kurmuşlar, yurdumuzu kanlı kardeş kavgalarına, İhtİlâlere doğru sürüklüyorlar. İlerde kim kimi yerse, parsayı o toplayacak, oyunu kazanacak.

İçinde bulunduğumuz bugünkü ortamda, bütün propaganda alanlarına, maalesef bu İki yıkıcı kuvvet hâkimdir. Yâni, milletleri İçinden yıkan en büyük silah bunların elindedir

Memlekette açlık, İşsizlik var. Cehalet, İrtica ve yobazlık var. Eşkıyalık, hırsızlık, dolandırıcılık ve binbir çeşit uğursuz İuklar var. Bu İki gerçekler İçerisinde, yıkıcı propaganda yapmak ve taraftar toplamaktan kolay ne var? Yapıcı konuşsanız dahi İnanıramazsınız. İlaf, karın doyumaz ki. Gözle görülür, elle tutular bir şey ortada. Olsa bile, devrede kulak kalır bunlar, çİğ gibi yoklukların İçinde.

Statükoculuk terk edilmedikçe, İlerici İhamlere geçilmedikçe, en İddetli tedbirler de İâr etmez bu yıkıcı faaliyetler karşısında. İdaresizlik ve yoksulluk İçinde baş vurulmuş İddet tedbirleri, yİkâretin dâima muharrir gücü olmuştur.

Diğer taraftan toplumlara zaman, zaman yön veren bazı kanunlar vardır. Değişmez ve şaşmaz toplum kanunlarıdır bunlar. Türk milleti bu kanunların etkisi İle İleriye doğru İtlmeye başlamıştır. Akışa uymak zorunludur. Bu akışı görmek, İilmek ve anlamak gerek. Aksi İakdirde, toplum İçindeki İatlık İar gelişir, çetşür ve birbirlerini yerler. Ama, sosyal kanunlar dâima hükümlerini İera ederler. Bu, bir değişmez kâidedir. Ne İdare—i masİhat politikası, ne statükoculuk, ne sun'î İtaçlar, ne de İiç bir şey akışı durduramaz. Bu akışı, Türk Cumhuriyeti İle birlikte doğan, 27 Mayıs'ta sel gibi çöşen, barajları yıkıp aşan ve yoluna devam etmeye çalışın KEMALİZM'in TÜRK SOSYALİZM'inin akışdır. Geç İalandığı İakdirde, etrafını da İlip, İlip İererek İuruluşmaya İadar başı boş İkar Kara — Kızıl İilerin kontrolüne İabi İalırın soysuzlaşır Halbuki Atatürk altı okla bu akışı şuur vermek İstemiş, yön göstermiştir. Devletçilik, Halkçılık, Milliyetçilik, İnkılâpçılık, İalıklık ve Cumhuriyetçilik, TÜRK SOSYALİZM'inin temel taşlarıdır. Taşlar yerlerinden oynadığı İçin, e güden bugüne, çatı kurulamamıştır. Nice altın bahası emekler yıllarla beraber uçup gitmiştir.

Devletçilik, bilgisiz ve kötü ellerde İısrılaşmış; gelen, geçenin arpalığı haline getirilmiş. Halkçılık, halktan uzaklaşma, O'nu kendi kaderine terk etme şeklinde tecessül etmiş.

Milliyetçilik, mukaddesatçı, şöven ve İrkçi geçinen Faşist bozuntuların bir İstismar aracı olmaktan kurtulamamış. İnkılâpçı İligimizin çoktan, İzerine bir sünger çekilmiş İalıklık, din İüccarlarının tezgâhlarında İinsizlik şekline sokulmuş. Ortada bir Cumhuriyetçilik kalmış. Baki kalan, bu kubbeye hoş bir İeda. Evel Allah Cumhuriyetçiyiz. Gerisine ne İüzum var. İstim misâli, diğer İeri geriden gelir.

Devlet İdare etme san'atını, oy peşinde koşma, Parlâmentoda İız—ı endam etme ve bol bol vatanlı, milletli palavralar yumurt İama şeklinde İelâkki İedenler, artık gaflet uykusundan uyanmalıdır. Milletin karnı İalfa doymuyor. Devlet çarkları, taşınma suyla dönmüyor. İkinci Koalisyon son İans olabilir. Zira, kara kıya met, kızılcı İıyamet İopmak İuzeredir. Form'da bekleyenler var. Sosyal kanunlar da, durmadan milleti İteliyor.

KEMALİZM'in koruyucusu bütün genç kuşaklar, her yaşın aydınlar, KARA — KIZIL tehlikeye karşı; cepize tutmuş, yurt sever vatandaşlar ve bütün sağ İam kuvvetler, artık hükümetten İirşeyler bekliyor.

Yurt dâvâlarını, köklü reformlara, rey kaygusuna kapılmadan, gerçek İer milliyetçi olarak ele almasını bilenler, başarıya ulaşacaklardır.

KEMALİZM'in altı oku, TÜRK SOSYALİZM'inin temel taşlarıdır. Yurdumuzun ekonomik ve malf kaynakları, bütün İm kân ve kaabiliyetlerimiz, kültürel durumumuz, çalışma gücü müz, İer İstek ve temayüllerimiz, gelenek ve göreneklerimiz ve bunlar gibi İaha bir İürü İaktörleri ortaya koyup İecede rek İünyemize en uygun yapıcı, İsalatçı ve DEMOKRATİK TÜRK SOSYALİZMİ yaratmak zorunludur.

KARA — KIZIL TEHLİKE, yâni, Faşizm ve benzeri İdeolojiler, Komünizm belâsı, ancak böyle bir sosyalizm'le İçlenebilir. Esasen, KEMALİZM'in İfade ettiğı İana da bu İur.

Atatürk'ün yolundan ayrılmıyalım. Bu yolun döşüşü yok İur. Ancak hedefte nihayet bulacaktır.

Demokratik Müeyyideler

Kanunlar ve kanunî müeyyideler kâfi değildir - Haklara «zilyet» olmalı - Kedinin bacağını derhal yırtmalı - Hakkına sahip olmanın tek çaresi: Yaygın kök salmak, kuvveti kökten almak - Aydınların rolü?

Valâ Nureddin Vâ-nû

Günlük gazetelerdeki sütunlarında defalarca belirttiğim şu fikri, YÖN dergisinde de tekrarladıktan sonra asıl konuma girmek istiyorum.

Halkın haklarını kanunlarla ve devletin elindeki müeyyidelerle teminat altına almak iyidir ama kâfi değildir. — diye yazmıştım. — Bizzat halkın «zilyet» olabileceği demokratik müeyyideler vardır ki, kalabalıklara üstünlük sağlar. Sırf «devletin hakları ihkak etmesini» beklemek, elinde bir alacak senedi olup da mahkeme kapılarında kurar, ıera dairelerinde infaz istemeye benzer. Daha basit bir teşbihle vasfını iradesine tabi olmağa gelir. Kanunî haklar işte böyle, halkın iradesi dışındaki haklardır. Hattâ günün birinde bir «taraf şors» rejim, yahut dilediği bir zalimler junta, bir faşizm gelip mevcut kanunları değiştirir, yahut çiğner, bilmediniz ters yorumlar. Bu sebeplerle, sırf kanunî müeyyideler halkın hakkını korumaya elverişli değildir. Halk bizzat elinde bulunduracağı — elbet gene kanunlara uygun — müeyyidelerle vasıf insan gibi, reşit insan gibi hareket edebilmelidir. Grev hakkı, bu neviden demokratik bir müeyyidedir. Sendikalar ve cemiyetler kurup gene ölçüde yürütmüşler, gösteriler yapmak, miting yapmak teriplemek de demokratik müeyyideler arasındadır. Bizde hâlen bir sendikacılık gelişmesi varsa da, cemiyetler henüz gereği gibi ve ileri memleketlerdeki nisbette türeyip üremiyor. Kendi mizaç ve mesrebine, eğilim ve ihtiyacına göre cemiyetler kurunuz. Mevcutlara giriniz. Öyle ki, bir ka rakuşvarî idare kanunî müeyyideleri köstürmüyorlarsa bile demokratik müeyyideleri yok etmekten âciz kalsın. Göğdeyi biçene bile kök yaşasın. Bu suretle de demokrasi öldürülmesin. Furtından sonra güneşin ilk açığında kökten, memleketin her yönünde yeni yeni filizler sürsün.

Günlük gazetelerdeki sütunlarında işte «Cemiyetler Kurunuz» diye demokratik müeyyidelerin çoğaltıp kuvvetlenmesi üzerine bu şekilde dik kati çekmişim.

Halen kurulan ve daha da kurulacak olan sendikalar ve cemiyetlerin hem azımsandı. hem de genij ölçüde — tıpkı vücuttaki en ince damarlar kadar yaygın — olması için, üstelik halkın hakiki menfaatlerine uygun düşmeleri için ne yapmalı?

Sendikaları ele alalım. Bunların idareci kadroları büyük bir çoğunlukla hâsen ve fiilen istihalsal başındaki kimselerden kurulmuşlardır. Sendikalar Amerika'daki adalarının hastalığına uğrar: Romanlardan ciddi neşriyate kadar birçok yerlerde okuyup duruyoruz ki, Amerikanvari sendikaların birçoğu, fiilen işçiler edenlerin güdümünde değildir. Siyasetin başında nası «politika esnafı» varsa, işçileri on milyonları aşan bu işçi teşekküllerinin başına da «sendikacı esnafı» geçip oturmuştur. Bazı hallerde bunlar hattâ gangster evsafı bile gösteren milyonlerdir. Gerçi işverenlere karşı sert davranışlarda kusur etmiyorlar; fakat gangster değildir zaten!

Kedinin bacağını ilk gecedan ayırmasın. Türkiye'de tedbiri daha başlangıçta almalı. Sen dikasının esnaflaşmamasına, dolayısıyla de ilerde

gangsterliğe doğru soysuzlaşmamasına karşı hassas davranmalı. Bunun için de çare, istihalsalden kopmamış insanları çoğunluk halinde işçi teşkilâtının başında bulundurmalıdır. Bunlar kütleler içinde bir köklülük sağladıktan başka, hakiki ihtiyaçları daha da aksettireceklerdir. Bihassa, yı karda bahsettığımız şekilde bir zalimin yahut b' faşist juntanın zuhuru halinde demokratik müeyyide milli hayattan kanunî müeyyide ile birli sökülüp atılmayacaktır.

Bu, elbette, işçi teşkilâtı içindeki mütehasis elemanların, bilgin ve aydınların kendilerini sırf sendikacılık, cemiyetçilik, partililik, teşkilâtçılık, neşriyatçılık kollarına hasretmemesi anlamına gelmez. Sendika misâline dönelim: Hukuk işidir, he sap işidir, dilyanın her yerindeki meslek gelişmelerini inceleyip kıyaslamak işidir, nazariye işidir, öğretim işidir, hatiplik ve teşkilâtçılık işidir. Bu sebeple sendikalarda seçkin elemanlar lâzımdır. Tâ ki işverenlerin temsilcileri karşısında hiç de değilse bir bilgi ve cerbeze dengesi korusun. O sebeple, her sendikacıya: — «Esnafîğe kaymaman için haydi istihsal başına» denemez. Ancak, sendikaların bağdakiler mahdud bir ölçü, bir nisbet dahilinde aydınlardan mürekkep olmalı. Nasıl aydın? Hani Üniversite profesörlerinden hangi eserleri yazdığı soruluyor ya; onun gibi kendilerinden hesap kitap sorulan aydınlar. İşçi teşkilâtında da nazari yahut ameli eserleri yıldan yıla biriken; ve kişilik — karakterleri gibi — gene kontrole tabi tutulan aydınlar...

İşçi teşkilâtının başında gene de nisbet, «fiilen istihalde bulunanlardan yana» ağır basmalı.

Bu çeşit işçi teşekkülleri hem sağlam kurulmuş, hem itibarlı olacaktır. Gazeteler yazıyorlar: Çalışma Bakanı Bülent Ecevit Morrison'un ma lûm müdafaasını yapıp sendikaların itibarını zede leyince, pismiş aya su karışmış. Bazı işyerleri iş çiyeye zam yapacakken sendika temsilcilerinin kapı dışarı etmişler: — «Sizlere kırk para veremeyiz. Zira sizler hepimiz blöfçü insanlarsınız.» demişler.

Blöfçü olmadığımızı göstermek için demokratik müeyyidelerle, memleket ölçüsünde, bütün meslekler ölçüsünde ve bihassa nizamında «zilyet» olmak; çalışanların itibarını evvelâ bizzat çalışan ter tipinin patron kalarına karşı davranış nazik lara, sonra işverenlere, devlet teşkilâtına tanıtmak lâzımdır.

Türk halkının demokratik müeyyidelerle hakkını usulünce koruması için ise, bu hakkı resmî ve gayrî — resmî vasıflere gözlü kapalı havale etmeyip bizzat ele alması (milyonlarla ellere alması) şarttır.

Hakların alınması ve korunması ne resmî kamaların müruvvetine kalmalıdır, ne de soysuzlaşmaları mümkün olan profesyonellere geniş ölçü de (ve kanunlara uygun şekilde) kurulacak kimi siyasî, kimi mesleki, kimi kültürel kimi (fiil) tür lü tenevüdeki cemiyetlere dayanmalıdır haklar.

Bu haklar, bu halktan sökülemeyeceği için zahiren sökülse de, halkın bağrımda yaşamakta de vam edeceği için, tam demokratik müeyyidelerle

Muş—Tatvan arasında yapılacak ve Pakistandan Avrupaya kadar uzanan demiryolunun bir parçasını teşkil edecek CENTO Projesine dahil yolun ihalesi için, Bayındırlık Bakanlığında yapılan bir kapalı eksiltmeye katıldılar. İhalenin konusu, Muş—Tavan arasında inşa edilecek demiryolunun matzemesinin teminiydi. 1 ki büyük çelik şirketi ihale konusunu bünyesine yağlı kuyruk kabul etmişlerdi ki, bunu birbirlerine kaptırmamak için kıyasıya savaş tılar. Sadece sonradan ihale üzerine kalan Bethlehem Steel Export şirketinin bu ihaleyi kaza nabilmek için Ankaradaki temsilcilerinin bir ayda 17 bin liralık telgraf 15 bin liralık telefon, 20 bin liralık otel ve 2500 liralık da faksi masrafı yaptıklarını söylemek yeter. Daha dere görünmeden sıvanan paçalarla yapılan 54—55 bin liralık bu masraf da hl. Amerikan şirketlerinin nasıl çalıştığı hakkında bir fikir vermektedir. Buna yakın bir masraf da karşı şirket mensupları ta refundan vaulduğı sözden uzak tutulmamışlardır. Şirketler işi öylesine ciddi tutmuşlardı ki, kal dedikleri otelde temsilcilerini özel dekontifiler kulluyor, karşı şirketin davranışlarını takip için özel edamlar çalıştırdılar!

İhalevi kazanan şirketin temsilcileri Mr. Deardoff ve Mr. Ganz öylesine kuskuluydular ki, kaldıkları oteldeki dairelerin önünden geçen otel müstahde mininden dahi hüviyet soruyorlar. kendilerinin her karşı şirketin adamlarının terassudu altın da olduğunu söylüyorlardı. Ta bil aynı sey United States Steel Corporation'un adamları için de bahis konusu idi. Nedense bu asırı hassasiyet ve Bayındırlık Bakanlığının ihale ile ilgili yük sek memurlarına karşı gösterilen fazla ille. bizim Heffilerin hiç ama hic dikkatini çekmedi.

Simdi Bethlehem Steel Export, gelecek marta kadar, Demiryolu inşası ile ilgili malzeme yi Türkiyeye teslim edecek ve Mart ayında da yolun yapımına başlanacak. Doğu Anadolu'nun bu Demiryolunun yapılmasından elde edeceği fayda yabana atıl mayacak kadar büyük. Ama in san ister istemez bu arada Amerikan dev çelik şirketinin de bu işten ne kadar kâr sağlayacağı düşünmeden edemiyor.

Ayten Akturan
Hedef: 27 Mayıs

Mektup hırsızlığı

Telefon memuresi Ayten Akturan'ın, müfessih Yüksek Adalet Divanı Başsavcısı Altay Egesel'e yazdığı aşk mektuplarını çaldıkları iddiası ile haklarında dava açılan Demokrat Akdeniz Gazetesi sahibi Nazım Oymakbaşı ile PTT odacılarından Firuz Akın'ın yazışmalarına dün İzmir 2. Asliye Ceza Mahkemesinde devam edilmektedir. Duruşmada, maznun lara «Siz hortlanmış bir zihniye

tin temsilcisi» diyen savcı aleyhine, duruşmada hazır bulunmayan dinleyiciler tarafından teza hürat yapılmıştır.

Ardı kesilmeyen bu müdahaleler, bir mektup hırsızlığı ile ilgili duruşmayı, 27 Mayıs aleyhtarı bir nümayiş haline getirdi. Özel hayatı yüzünden, bir kadın, çeşitli hakaretlere uğradı. Bir sürü kirlil çamaşır ortaya döktüldü.

Duruşmada şahit olarak dinlenen Ayten Akturan'ın hususî doktoru Nadi Gözen, «Ben Ayten'i bir müddet evvel tedavi ettim. Hattâ bu sebeple gazetelere dahi geçtim» diyerek sözde başlamış ve göyle devam etmiştir:

«Bir gün elim, adını hatırlıya madığım bir gazete geçti. Bu gazetede Ayten'in, Egesel'e yazdığı aşk mektupları neşredilmekteydi. İşte bu mektupların birinde, Ayten göyle diyordu: (Beni tedavi eden doktor, çok iyi bir insan. Her zaman güler yüze davranıyor ve bana aşk olduğu her halinden belli oluyor.) Bunları okuyunca, tepem atmıştı. Ben Ayten'e hiçbir zaman «Seni seviyorum» demedim.»

Bu sırada söz alan dâvacı avukatı Pikret Pıllora'nın, «Karpı tarafın isteği, müvekkilimi teşhir etmektedir» demesi üzerine, sinirli den Oymakbaşı, «Avukat, ne söyliediğini bilmiyor. Ayten, Egesel ile olan muhaberetini meşru bir yola sokmak için yapmadığını bırakmasın. Hattâ şimdi de onun yüzünden buradavız» demiş ve «Acaba Ayten'i doktora kim götürdü?» diye sormuştur.

Şahidin «Ziya Hanhan ile beraber geldiler» diye cevap vermesi ne kızın «Ayten'in, bu mesele ile ilgili sanık mahkeme salonuna girme cevazı istiyor. Davayla ilgili olmayan sorular sorularak, duruşmanın havasını bozmak için muhterem hâkim beyden bir talebiniz varsa demiyordur. Bu sözler üzerine, Nazım Oymakbaşı «Biz ne soruyuz, ne de cambazız» diye cevap verince, savcı «Bu aşk tufanı konuşmuş hâkimin de «Biz bu muhakemeyi, Türk velle fi için yapıyoruz» demesi üzeri ne, salon ikimel defa alkıştan çin lanmıştır.

Bu sırada söz alan savcı, «Duruşmanın başından beri nümayiş vermektedir. Bütün dinleyiciler dışarı çıkarılmalı» demiş ve bu sözler salonun bir anda karışması na sebep olmuş ve dinleyiciler sövle başlamışlardır:

«— Yüksek Adalet Divanında şak şak vardır. Burada neden olmanız?»

«— Savcı, sen kim oluyorsun da, bizi dışarı çıkartıyorsun...?»

«— Bizim buradan, ancak öldürmüz çıkar.»

Bunun üzerine tekrar söz alan savcı, «Duruşmanın sükuneti ihlal edildi. Bu sebeple, polisten yardım istensin. Polis gelinceye kadar da duruşmaya son verilmiş» emilmiştir.

Böylece duruşma, 5 dakika tebir edilmiştir.

Polislerin gelmemesi üzerine, tekrar duruşmaya başlandığı da savcı «Adaletle saygusuzluk yapılmaktadır. C. Savcılığına müzekkere vazırlıp, polis celbedilmesine diverek duruşmaya başlanmasına sını tetemistir.

10 dakikalık bir aradan sonra, üçüncü defa başlanan duruşma da şahit olarak dinlenen polis memuru Emin Sönmez, «Daha önceki ifademizi tekrar ediyordum» diyerek, zaman geçmesi dolayısıyla oarı unuttuğunu belirtmiştir.

Bu sırada tekrar söz alan dâvacı vekili Merve Pıllora, maznun Firuz'un Demokrat Partiye kayıtlı bulunduğunu ve yazışmasını bu hüviyetin tesiri altında «karak Ayten Akturan'a ait mektupları çalmak suretiyle «istihsal» ettiğini söylemiş ve Firuz Akın DP'de kayıtlı olup olmadığını Cemil Yeller Meşurundan sorulmasını tale etmiştir.

Taleb hakkında mütalâası sorulan savcı, «Biz duruşmanın başından beri hassasiyetle ve haneî taraftan gelirse gelirin, âdi bir hırsızlık vak'asının, sıvası meora ya «kökümemesine çalışıyoruz. Bi naenselvb, bu talebin de reddini istiyoruz. Âdi bir hırsızlık davası eskî kınların, eskî husumetin ve zihniyetin kan davası haline ce tirildi. Bu itibarla dâvaya ilgili olmayan kimselerin sorulmaması mütalâa olmuşa dedi!

Bunun üzerine söz alan sanık vekili Süha Göksel, «İddia maznunun bu şekilde konuşması, sa lâhiyetleri dahilinde değildir. Bu âdi bir hırsızlık davası değildir. Karşınızda bulunan müvekkilim de birer şahıskalı değildirler. Bu meseleyi gazetecilik fonksiyonları içinde mütalâa etmek gereki re demştir. Bunun üzerine salon, bir anda alkışlar içinde çin lamaya başlamış ve ancak hâkim min ikazıyla tekrar sükunet te ubni edilebilmiştir.

Sanık vekilinin bu şekildeki konuşmasını müteakip, iddia ma

kamı, «Cevap vermek mecburiyetindeyim. Karşınızda, mukaddes müdafa hakkının bir temsili si ni değil, davranışları ile hortlayan bir zihniyetin müessesini görülmektedir. Öyle bir zihniyet ki, seni avukatın ağzından, sürül

tâsîl sanilin mevkiine tertipli olarak getirilen şahısların elleri arasından çıkmaktadır. Biz inki lâbin ruhuna inanmış C. Savcısı olarak daima karşılarda bulacaklarıdır demiyordur.

Savcının bu şekildeki konuşmaları üzerine, salonda tekrar gürül tüler yükselmiş, sanık vekili «İhtamların aynen etine lade etti hamlarının aynen etine lade etti peruzna diyerek, sesleri sert bir

ifadeyle çıkmıştır. Diğer taraftan dinleyiciler, «Hakaret ediyor sun savcı, sözündü bil...»

«— Türkişü tahkir ediyorsunuz diye bağırışlardır.

Ortağın karışması üzerine hâkim, polis talep etmiş ve gelen polisler oop kullanmak suretiyle salondakileri dışarı çıkarmışlardır.

Neticede muhakeme, bazı hususların tesbiti için tâlik edilmiştir.

Duruşmadan sonra, maznun ve kili Süha Göksel ve maznun Nazım Oymakbaşı, halk tarafından «Sendikacı esnafı» diye çağırılarak mahkeme kapı dışarı edilmişlerdir.

yaga, varol sesleri ile gösteride bulunulmuştur.

Diğer taraftan mahkeme, Adli yeyi terketmekte olan Ayten Akturan dinleyici olarak duruşmaya gelenler tarafından yuhalanmış tir. Ayten, polislerin yardımı ile bir otomobile binerken, halk yu ha sesleri ve tükürerek, «İlanet olsun sana» diyerek Ayten'in öze rine hücum etmek istemişlerse de, polis mâni olmuştur.

Bu sırada, Ayten'in yanında beliren esmer ve yağlı bir kadın, «İlanet olsun, sizin gibi çapulculara» diye bağırmasa, daha pek yuhalanmalara şahit olmuştur.

Ankara Dil - Tarih ve Coğrafya Fakültesinin eski hocalarından sosyolog Behice Boran, YÖN'de çıkan Cahit Tanyol'un görüşleri ile ilgili bir siyasî not üzerine aşağıdaki yazıyı gönderdi. Faydalı tartışmalara yol açacak olan yazıyı memnuniyetle yayınlıyoruz.

Behice Boran, YÖN'den de söz ettiği için bu konudaki görüşümüzü bir iki kelimeyle açıklamayı uygun bulduk. Bu konulara, çok daha geniş ölçüde tekrar döneceğiz.

Tanyol'un yazısı bizim için, Türkiye'de Batıda olduğu gibi, iktisadî kalkınmayı yürütecek vasıfta bir burjuva sınıfının bulunmadığını, devletin mutavassıt bir sınıf tarafından yağma edildiğini göstermesi bakımından ilgi çekici. Böylece,

lece, karma ekonomi masalı suya düşüyor. Fakat YÖN'ün bahis konusu yazısında da belirtildiği gibi, Türkiyede bir cins burjuva sınıfı mevcuttur ve Batı anlamında bir burjuva sınıfı ve kapitalizm hızla gelişmektedir. Bu kapitalist gelişmeyi gördüğü içindir ki YÖN, sosyalizmin savunucusu olarak çıkmıştır. Yalnız memleketimizdeki kapitalizm, bugünkü safhada az gelişmiş bir kapitalizmdir. Türk sosyalistlerine düşen, XIX. yüzyıl Batı şemasının memleketimizde aynen tekrarlanacağını düşünmek yerine, Türkiye'nin 1962 yılındaki objektif şartlarını ortaya koymak ve sosyalizme geçiş yollarını araştırmak olsa gerektir. YÖN, önümüzdeki sayılarda bunu yapmaya çalışacaktır.

Türkiyede Burjuvazi yok mu?

Prof. Tanyol Türkiyede burjuva sınıfı üzerine bir yazı yazmış, YÖN de 22 Ağustos 1962 tarihli sayısında bu yazıyı özetleyip övüyor. Yazının nerede yayımlandığını bildiren mediyenden ben yazıyı bulup okuyamadım, ama beni asıl YÖN'ün gösterdiği tepki ilgilendirdiğinden yazıyı YÖN eleştiricisinin anlattığı ve özetlediği şekilde söz konusu etmekte bir mahzur görmedim.

YÖN eleştiricisi «Tanyol'a göre biz de Batıdaki gibi bir burjuva sınıfı olamıyoruz» diyor ve kendisi de yazısının da başlarında «Bizde Batıdaki anlamında bir burjuva sınıfının olmadığı mu hakka» yargısını kesinlikle veriyor. Bana kalırsa bu konuda bazı önemli ayrıntılara daha fazla dikkat ederek Batıdaki gibi bir burjuva sınıfı yoktur ama batı anlamında bir burjuvazi vardır ve gelişmektedir demek daha doğru olur. Ve bu, kelimelerde bir kır kır yarma hareketi de değildir.

Memleketimizde batıdaki gibi bir burjuva sınıfının bulunmadığını söylemek sosyolojik bir keşif olmasa gerek. Geri bir memleket olduğumuzu, hızla kalkınmak zorunda bulunduğumuzu şu son seneler durmadan tekrarlıyoruz. Geri, sanayileşmemiş, henüz derebeyliği artıklarını temziliyememiş, fakir bir toplumda batıdaki gibi bir burjuva sınıfı olur mu? Öyle bir burjuva sınıfı ancak batıdaki gibi sanayileşmiş, gelişmiş kapitalist toplumlarda olur.

Bizim burjuvazinin batıdaki ben zemediği, «Aracılıktan kolay para kazanmaya alışmış, şahsi çıkarı şahsi teşebbüs namı altında sayıncan zümreler» oldukları için (Batıdakiler şahsi çıkarı şahsi teşebbüs olarak savunuyorlar mı?) Türkiye'nin kalkınmasında önemli bir rol oynamayacakları iddiasında da aynı muhakeme hatası var. Bizim burjuvazi batıdaki gibi olsaydı zaten memleket kapitalist düzende sanayileşmiş, teknikte ve kültürde o sisteme has ilerlemeleri kaydetmiş olurdu. Artık kalkınma, sanayileşme meselelerinin sözü edilmez, bizim toplum da bir kapitalist memleketlerinin karşılıklarına benzer meselelerle uğraşır.

Hele aradaki farkı bir «mülkiyet anlayışı farkı» olarak izah etmek bilsünün sıgötürür bir iddia. Batıda feodal, hususî mülkiyet anlayışı mı burjuva sınıfını doğurmuştur.

Behice BORAN

Yoksa burjuvazinin büyüyüp kuvvetlenmesi mi hususî mülkiyet anlayışını doğurmuş ve perçinlemiştir? Avrupa'da hususî mülkiyet anlayışının ve hukukunun tarihi tetkikini yapmaya kalkışacak olsanız bunu ister istemez burjuvazi sınıfının doğup büyümesine, bu sınıfın gelişmesini de ticaret ve sanayiın gelişmesine, bu sonuncuyu da ticaret ve sanayi teşvik edici tarihi şartların meydana gelmesine bağlayacaksınız.

Böylece hususî mülkiyet anlayışı diğer sosyal hadiseleri izah eden bir sebep veya müstakil faktör olmaktan çıkıp kendisi toplumun yapısında yer alan önemli, temel değişmeler zincirinin bir sonucu olarak görülecektir. Zaten metodolojik prensip olarak da, sosyal değişme ve gelişmeleri hukukî olaylar ve müesseselerle izah etmek sosyolojide tutunmuş bir metod değildir.

Osmanlı İmparatorluğunun sosyal evriminde neden geri kaldığı meselesi, üzerinde derinlemesine tarihî araştırmalar yapılacak bir meseledir. Burada genel olarak şu üç noktaya işaret edebiliriz:

1) Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş ve genişleme devirleri dünya tarihinin öyle bir devresine rastlamıştı ki, Osmanlı İmparatorluğu merkezî bir feodalite olarak bir anakronizm teşkil ediyordu. Avrupada dünya tarihinde ilk defa olarak kapitalist sistemi yaratacak olan sosyal değişmelerin başlangıcı tâ XI. Yüzyıla kadar uzanır. Bu yüzyıldan sonra Avrupada nisbî sükûn ve istikrarın yerleşmesiyle iç ticaretin ve şehir hayatının başlaması, Haçlı Seferlerinin ticaretî teşviki, coğrafi keşifler, Okyanuslar aşırı ticaret ve yeni pazarlar, Amerika'dan altın ithali gibi faktörlerin tesiriyle Avrupa feodalitesi arkada bırakıp kapitalist düzenin ilk safhasında gelişirken biz genç bir toplumun bütün enerjisiyle merkezî feodal bir imparatorluk kuruyorduk. Bu, bilimsel anlamıyla bir tarihi «tesadüf» idi; yani birbirinden bağımsız, kendi sosyal kanunlarına tâbi olarak gelişen iki ayrı olaylar serisinin zaman ve mekânda birbirine ulaşması ve kesişmesiydi.

2) Avrupanın doğu ile ticaretinin ana yolları üzerinde bulunan Osmanlı

İmparatorluğu toprakları yine bu durumlarını muhafaza etselerdi Osmanlı İmparatorluğu komşu Avrupada yer almakta olan değişmelerin belki de tesirinde kalır ve dışla olan münasebetler bunun da içte de aynı istikamette gelişmelerin gösterebilirdi. Oysa coğrafi keşifler sonucu Akdeniz havzası memleketleri eski ticarî önemlerini kaybetti, Avrupa'nın ticareti okyanuslar aşırı ticaret hâlini aldı ve Anadolu'daki büyük ticaret ve el sanayi merkezleri zamanla söndüler, ekonomik ilerleme yerine gerileme kaydedildi.

3) Bu iki sebebe, artık istilâlar devrini çoktan arkada bırakmış ve millî toplumlar halinde teşkilatlanmış Avrupa'nın Asyadan bu yeni gelen, dinleri başka istilâcılar Avrupa camiasından almak çabası ve Osmanlıların da din taassubu ve kuvvetten doğan kendini beğenmişlikle Avrupaya sırt çevirmeleri yardımcı bir faktör olarak eklenebilir.

Osmanlı İmparatorluğunda mülkiyet anlayışının Avrupadaki den farklı olduğu fikri de tartışılabilir bir konudur. Osmanlı İmparatorluğunun son devrelerinde mülkiyet anlayışı ve düzeni zamanın Avrupasındaki hususî mülkiyetten elbette farklıydı; ama farklı olmasının sebebi, Osmanlı İmparatorluğu çöküş devrinde feodal bir toplum durumundayken zamanın Avrupasının feodal safhayı aşmış, kapitalizmi geliştiriyor olması idi. Osmanlı İmparatorluğundaki mülkiyet anlayışı feodal Avrupadaki ile kıyaslanırsa —kıyaslanması gereken de budur— o zaman aradaki farkın mutlak olmadığı görülür. Roma İmparatorluğundan sonra Batı Avrupayı istilâ edip yerleşen kavimlerde toprak, sefin etrafındaki kumandanlara yaptıkları hizmet karşılığı veriliyor fakat sefin —kiralın— bütün topraklar üzerindeki mülkiyet ve hükümlanlık hakkı hukuken mahfuz kalmıyordu. Meselâ, Avrupa feodalitesinin klasik örneği sayılan Fransada durum böyleydi. Toplumun o zamanki ekonomik—teknik şartları kuvvetli merkezî hükümetlerin kurulup tutunmasını engellediğinden uzun yüzyıllar boyunca Fransa kralının bu merkezî hükümlanlık hakkı daha ziyade nazariyede kaldı ve beyler topraklarının fiilen sahibi ve

müstakil idarecisi ve kumandanı hâline geldiler. Ama vaktaki burjuvazi kuvvetlenmeye ve bütün memleketi şamil merkezî bir hükümeti mahallî derebeylik sistemine tercih etmeye başladı, o zaman kiralık müessesesi ekonomik—politik kuvvet olarak bu sınıfa ve hukukun da uzun müddet arka plânda kalmış merkezî hükümlanlık hakkına dayanan derebeylerine mücadele açtı, sonunda da kazandı.

Osmanlı İmparatorluğunda sosyal düzenin idare eden ve edilen farkına dayandığı noktaya gelince, feodal sistemin insanlar üzerine doğrudan doğruya kurulmuş bir siyasî hakimiyet şekli ve bu hakimiyetin şahsî münasebetler hiyerarşisi halinde belirtisi olduğu bilinen bir gerçektir.

Kiral ile beyler ve beyler hiyerarşisinin basamakları arasındaki münasebetler sadakat yeminine bağlı özel bir merasimle kurulan şahsî bir münasebetti. Bu münasebet bir taraftan bir toprak mülkiyeti münasebetini, diğer taraftan da askerî, sivil görevlerin tesbiti ve tayini münasebetini ifade ediyordu. Kiral veya beylerle tab'aları arasındaki münasebet de idare eden ve edilen münasebetiydi ve bunlar arasında da bir takım şahsî hukuk münasebetleri mevcuttu. Osmanlı İmparatorluğu merkezî de olsa yine bir feodalite olduğundan orada da idare eden —edilen farkı ve bunlar arasındaki şahsî münasebetler sistemi ön plânda yer alıyordu.

Toplumda gayri şahsî münasebetlerin ağır basması, yani eşya arasındaki münasebetlerin —emtea mübadelesinin— insan münasebetlerini tayin etmesi kapitalist sistemin gelişmesiyle kendini belli eder.

Mahallî veya merkezî olsun feodal sistemin insanlar üzerinde doğrudan doğruya kurulmuş bir siyasî hakimiyeti ve bu hakimiyetin şahsî münasebetler hiyerarşisi halinde belirtisini ifade etmesi, feodal toplumlarda sosyal sınıflar olmadığı anlamına gelir mi? Elbette hayır. İstihsal münasebetleri sisteminin mevcut olduğu, nüfusun bu istihsal sistemindeki farklı mevkilere göre çeşitli gruplara ayrıldığı ve bu gruplardan fiilen istihsalde bulunup değer yaratan grupların ancak kut kanaat geçindikleri, konak ve saraylarda samur kırklar içinde yaşayanların ise sosyal gelirden aslan payını aldıkları bir toplum düzeninde sosyal sınıflar yoktur da ya ne vardır? Sosyal sınıflar bu sözü ettiğimiz ereler de

güçlü de ya nedir? Prof. Tanyol bu konuda ne diyor bilmiyorum ama, bazı zence Osmanlı İmparatorluğunda sınıf yokmuş da zengin-fakir farkı varmış. Bu da ne demek oluyor? Sınıf farkı olmaksızın zengin-fakir farkı nasıl meydana gelmiş? Yoksa Osmanlı İmparatorluğu sosyalist bir toplumdur da herkes emeğinin değerine göre kazanıyor, konak ve saraylarda samur kürkleri için de yağyanlar çok değerli emekleri karşılığında mı bu kadar yüksek gelir elde edebiliyorlardı?

Feodal toplumlar sınıflı toplumlar değildir, ama feodal toplumun sınıf düzeni elbette kapitalist sistemin sınıflarından farklıdır. Aradaki önemli farklardan birisi, feodal düzende, idare eden—edilen siyasî farklılaşması ile iktisadî sınıf farklılaşmasının doğrudan doğruya bir birine tetabuk etmesidir. Modern kapitalist toplumda devlet toplumun bütününden bir işbölümü prosedüsü sonucu ayrılmış, kendine has bir mekanizma ve bunu temsil eden bir memurlar kadrosu —bürokrasi— meydana getirmiş ve bu mekanizma ile bürokrasi gittikçe büyümüştür.

Tipik feodal düzende bu yoktur. Batıdaki mahalli derebeylik düzeninde beyler topraklarının hem sahibi ve geliri nin aslan payını alan, hem de yönetici, yargıcı ve kumandanı mevkiinde diler. Siyasî, askerî ve iktisadî fonksiyonlar aynı şahısta birleşmiştir. Merkezi bir feodalite örneği olan Osmanlı İmparatorluğunda devlet mekanizması, birçok bir farklılaşma gösteriyordu, ama yine de topraklar askerî fonksiyon karşılığı gelirinden faydalanılmak üzere dağıtılmış, fethedilen yerlerdeki mahalli feodal düzenlere pek dokunulmadan bunlar merkeze bağlanıyor ve yerli nüfuslar daima merkeze kafa tutan, kendi başına buyruk beyler olmak istidadını gösteriyordu. Bütün Osmanlı Tarihi mahalli kuvvetlerle merkezin müadelesi tarihidir. Nazari hukuk bakımından durumları ne olursa olsun mahalli nüfuslar, hem toprağın fiilen sahibi, hem de o topraklar üzerinde yağyanların akiri ve mülki idarecisi durumunda idiler. Kısacası feodal düzende —merkezi şekli dahi olsa— idare eden ve edilen farkı aynı zamanda bir sınıf farkıydı.

Eski feodal düzeni çökmüş ama tam tasfiye olmamış, kapitalist sisteme girmiş ama geliştirememiş bizim gibi toplumlarda siyasî ve iktisadî kuvvetin doğrudan doğruya aynı ellerde birleşmesi durumu yeni bir şekil olarak devam ediyor. Prof. Tanyol'un memurlar aristokrasisi dediği de bu. Siyasî — idari mekanizmanın özellikle üst basamaklarında yer alanlar için siyasî nüfuz aynı zamanda iktisadî çıkar sağlama vasıtası oluyor. Taahhütler, ihaleler, şirketlere iştirakler, yakınlarına şirket kurdukları, devlet teşekküllerini özel çiflik gibi kullanma yollarından zenginleşen, hem siyasî, hem de iktisadî kudretlerinde birleşiren bir sınıf meydana geliyor. Siyasî nüfuzun iktisadî kudret elde etmek için kullanılmak bize has olmayan, bizim durumumuzdaki yarı feodal, yarı kapitalist toplumların belirli bir farkı olmalı ki, son yıllarda sosyalist literatürde «bürokratik burjuvazi» diye bir terim kullanılmaya başlandı.

Şimdi, memleketimizde feodal düzenin kalıntıları devam edegelmekte beraber, kapitalist istihsal düzeninin de girme ve Cumhuriyet devrinde gelişmiş sınıfa bir geçektir. Hususî mülkiyet de bütün ayrıntılarıyla müesseselaşmış. Ama Batıdaki kıyasla kapitalist istihsal sistemi ve burjuva sınıfı güçsüz değil, gerekli sanayileşmeyi sağlama noktasına ve geliştirmeye, o başka. Tabii, var ve bir derece de gelişmiş olmasa da muhakkak. Onun için diyorum ki, bu batı anlamında bir burjuvazi var ama, bu burjuvazi batıdaki gibi güçlü değil. Bununla beraber, batıdaki gibi güçlü gelişmiş değil diye bizim burjuvaziye katılmamak doğru olmaz. Sosyal memurlar önce kendi toplumlarına nisbeten farklılaşmışlardır, gerekir ve bizim burjuvaziye katılmak da bizim toplumun çapına göre bir burjuvazi. Bugünkü politik düzen de bu burjuva sınıfına dayandığı için, bu burjuvaziye katılmak doğru olmaz. Basını memurların eline boyuna belirtilmiş, emekçilerin, devletsizlik, vergi reformu hep burjuvaziye katılmak için. Hatta ilk bakışta burjuvaziye katılmak için sınıfın yararına gibi

görünen tedbirler bile nihai amaçları bakımından yine burjuva düzeninin des teklenmesi ve muhafazası için yapıyor.

İşçi hareketinin ve haklarının artık es kişi gibi baskı altında tutulamayacağını anlayan burjuvazinin uyanık tabakaları ve onların yabancı akıl hocaları memlekette hızla gelişme istidadı gösteren işçi hareketini asgari ücret, sosyal sigorta, toplu sözleşme v.b. tedbirlerle yeti nen dar bir sendikacılık hareketi içinde tutmak, bu hareketin siyasî bir mahiyet alıp sosyalist bir yön tutmasını önlemek amacını güdüyor.

Sonra şu çok söz konusu olan ve şikâyet edilen toprak ağalarını alalım. Tarımda feodal artıklar süregelmekte olmakla beraber ağaların eski feodal beyler durumunda olmadığı, büyük derecede burjuvalaşmış oldukları da meydanda. Dış piyasalar için istihsalde bu hunsun, makineli tarım yapan Cadillac'li

güney toprak ağaları artık tarımda kapitalist istihsal sistemini uygulayan büyük burjuva çiftçilerdir. Bunların çiftliklerinde çalışan tarım işçileri ise henüz sanayi işçileri kadar bile kanunlarca korunmuş durumda değildirler. En amansız sömürme bu tarım sektöründe yapılır.

Söz buraya gelince, Türkiye'de burjuva sınıfı yok demenin sadece yanlış değil aynı zamanda zararlı olduğu da beliriyor. Zaten bu mesele üzerinde durmak lüzumunu duyduğum da ondan.

Tarih ve sosyolojiyi ilgilendirir ama demek bir konu gibi görünür. «Türkiye'de burjuvazi var mı yok mu?» mesele sinin gerçekte pratik, aksiyon için taşıdığı önemli neticeler vardır. Türkiye'de batı anlamında hususî mülkiyet ve burjuvazi yoksa, tabii o zaman burjuvazinin karşı kutbu işçi sınıfı da yok demek tir. İşçi sınıfı olmayınca da, bir işçi si

nifî ideolojisi ve hareketi olarak sosyalizm söz konusu olamaz. O zaman sosyalizm, toplumdaki gerçek bir dayanak ve kuvvetlenmiş bir sınıfta, hayata kalmış, bir takım «hayırperverane» fikirler ve dilekler sistemi, veya bir seçkinler kadrosu yönetimi hüviyası olmaktan ileri geçmez. Bizim yoktur denip de aslında var olan burjuvazi de bunu ister zaten. Yürütmek istediği demokrasi oyununda, «Her şeyden partimiz var, bakın görün sosyalistlerimiz de var» demek işine gelir. Burjuvazinin sınıf çıkarlarına zarar vermeyen, aydınların kendi aralarında tartışıp oyalandıkları bir sosyalizm.

Unutmamalı ki, en nazari, felsefi soyut görünen meseleler bile pratik ve aksiyon için önemli neticeler taşır. Türkiye'de sosyalist hareketin kuvvetlenmesi için fikirlerin açıklığa, duruluğa, keskinliğe kavuşması ve en soyut fikirlerin bile aksiyon için daima bir anlam taşıdığına çok dikkat edilmesi şarttır.

Öhhöööö

Hocalara Maşallah!..

Amerika Başkan Yardımcısı John son'un bir «Barış Ordusu» —yani Barış Görevlileri— vardı. Türkiye'ye gelip de, bir süre İngilizce dersi ve recekleri.

Bu ordudan geçenlerde 32 kişilik bir grup geldi. Türkiye'ye ayak basar basmaz, kendilerini karşılayanlara ilk soruları şunlar oldu:

—Melis faaliyete geçti mi?
—Beş yıllık plân ne âlemde?
—Vesaire...

İnsan şöyle bir düşünüyor: Bunlar sorgu—sual meleği mi, yoksa İngilizce hocası mı?

Zihniyet

Hırsızlık suçuyla yakalanan bir delikanlı şöyle diyor:

— Okuyabilmek için paraya ihtiyacım vardı. Onun için yaptım bu işi. Beni gazetelere verirsiniz, intihar ederim...

Yooo, iyi bir savunma değil bu, kardeşim!... Örneğin, bizim hükümetin de paraya ihtiyacı var ama, hiç de hırsızlık yapmayı düşünmez. Madem ki okumak için paraya ihtiyacım vardı, yardım isteyeydim.

Ama, hayır hayır... Bir kişinin yardım istemesine dilencilik diyorlar biz de.

Akademik konuşma

Senatör Burhanettin Uluç Paşa: — Doğrudan şevket adı bir suç mu, yoksa fikir mahsulü hareketler mi? diye soruyor.

İçişleri Bakanı Kurutluoğlu da: — Hayır, diyor, eşkiya sırtından Türk milletine bir fikir cereyanı girecek kadar, bu millet uykuya dalmış değildir.

Kurutluoğlu haklı... Bize fikir cereyanları aydınların sırtından girer. Ama, yüksek politikamız gereği, hal kim burnundan gelir.

Orta yol

Halk diyor ki, «İnönü sağa baktı, iş yok, sola baktı, iş yok; sonunda ötekilerin yolunu tuttu.»

Buna bir de bekaşı fıkrası ekli yelim de tamam olsun:

Bektaşın biri daralmış, yani su dökesi gelmiş. Hemen toparlanıp bir yana dönmüş. O sırada biri gelmiş yanına:

— Aman, demiş, ne yapıyorsun? O yan kible...

Bektaş usulcana bu yana dönmüş. Adam:

— Hişşt, demiş, çarpılırsın. O yan gündüğü...

Bektaş öbür yana dönmüş. Adam gene:

— Sakın ha, demiş, çarpılırsın. O yan...

O yana dönmüş, bu yana dönmüş... Bektaş iyice daralmış. Hemen sırtüstü uzanmış:

— Ben de ortaya ça'apardım, de miş.

Ve dediğini yapmış. Yapmış ama,

bktâşide ne ağız kalmış, ne burun...

Millî Eğitim

Elimde 15/11/1961 tarihli bir mektup var. Mektubu kimin kime yazdığı söylemeyeceğim. Size bu mektuptan bazı parçaları aktarıyorum. Okuyun da, efendilerin bu halkı nereden nereye getirdiğini görün. Ondan sonra da, bu ülkeye hapishane mi, yoksa tınarhane mi açılması gerektiğine karar verin.

«Ey Aziz Türk Büyüğü
Muhterem saygı değer kıymetli
..... hazretlerine.

Sayın büyüğüm;

Kıymetli dakikalarınızı alacak olan şu âcizane mektubumla siz büyüğümü rahatsız etmek eürretini kendim de bulduğum için, kusurlarımın affını rica eder. Yüksek müsadelerinizle zatiatilerinizi rahatsız edişimin sebep lerini nâçiz kelimelerimle anlatmaya çalışmamla izin vermenizi istirham ederim efendim.»

Mektup sahibi vatandaş, partisi için gördüğü üç rüyasını anlatıyor ve mektubunu şöyle başlıyor:

«Mektubuma son verirken, zatiatilerinizin ve Aziz Türk milletinin ilâbet payidar olması için Cenabı Allah'tan sağlık ve başarılarınız için temennilerde bulunurken, hürmet ve saygılarımı kabulünü istirham eder, mübarek elrinizden kâlelerinle birlikte şperiz efendim.»

Ne demişti Atatürk: «Bu millete her şey öğrettik de, uşaklığı ökrete medik!»

Yok, yok... Bazılarının aynı da öğretilmiş. Hem de alıyyüülââ cinsinden...

Çiftlik - çöplük

Önce gazetesinde resimli bir haber: «İşsiz, fakir halk, şehrin çöplüklerine ekmeç kapısı diye bakmakta dir.»

Gerçekten de resimde, çöp kutusundan ekmeç arayan aç çocuklar görülmektedir.

Ama, kim kime dum duma! Sömürgeç politikacı ülkeyi çiftlik haline getirirse, yoksul ve kimsesizlerin ekmeç kapısı da elbette ki çöp kutuları olur!...

Kelle parası

Bakanlar Kurulu toplantıyor ve Koçero, Tihki Selim, Aht Bilen gibi eşkiyalara yakalanmasına yardım edenlere para verilmesine, görevli memurların da ikramiye ile okşanmalarına karar veriyor...

Yanılmıyorsam, Arız Nesin vaktiyle çıkardığı Marko Paşa'da şöyle bir fıkraya yazmıştı:

Pasif Korunma denemeleri yapıldığı günler... Nazi uçaklarına karşı halk, sığınaklara kaçışma denemeleri yapıyor. Bekçinin biri kaymakamlığa çağırılır ve eline bir kâğıt tutuşturulur. Kâğıtta, «falan saatte pasif korunma denemesi yapılacaktır, sinyal verilir verilmez herkes sığınaklara kaçsın» gibi bir lâf edilmiştir. Ama, bekçinin okuması yazması yoktur. Bunun

na davulu asar, mahalleye çıkar, bir süre, aklında kaldığı gibi bağırır:

— Falan saatte pasif korunma var. Düşük ötünce herkes sığınaklara girsün. Duyduk duymadık demeyin!

Ama, çok geçmez, ne diyeceğini unuttur. Bunun üzerine, davula vurur ve şöyle bağırır:

— Herkes pasifini gorusun!
Hükümet de halka aynı şeyi söylüyor mu?

— Herkes pasifini korusun!

Piston - Destek

Basın İlan Kurumu, fikir işçileri için ücret ve maaş tutarını gazetelerin ve dergilerin patronlarına ödüyor. Ama patronlar, fikir işçilerinin maaşlarını gününde ödemiyorlar. Kanun maaş denilince de, bir pundona getirilip usta gazeteci harcıyor, yerine «acemi çaylak» takımından stajyerler alınıyor.

Fıkırayı bilirsiniz: «Domuz sana hücum etti, ne yaparsın?» «Ağaca tırmanırım.» «Ağaç yok.» «O zaman taşla vururum kafasına.» «Taş da yok.» «So payla vururum.» «Sopa da yok.» «Kaçarım.» «Kaçamazsın.» Sonunda adam dayanamamış: «Yahu» demiş, «sen de mızdan yana mısın, yoksa benden yana mı?»

Fikir işçisinin hakkını patronun sebine koyan bu kurum Basın İlan Kurumu mu, yoksa patronlar için kurulmuş Piston Destek Kurumu mu?

Gazeteler kalitesiz çıkıyormuş... Çıkar tabii! Fikir işçisinin kanı, patronun midesine akarsa, gazetede kalite kalır mı?

İadeli

Boks maçından dönen gençler koşaşyorlar. Biri:

— Zenciler neden sıkı yumruk atarlar? diyor.

Öteki:

— Tabii atarlar, diyor. Yüzyıllardır yedikleri yumrukları toptan iade ediyorlar da ondan...

Bu, bana, işçiler «hak, hak, hak» dedikçe hükümetlerin niçin korktuklarını düşündürdü. Durmadan «hak, hak, hak» diyen işçiler bir de «Tuuu!» diyecek olurlarsa, bu tükrük altında yamyası olacakların hafif bir düşünüün!...

Doğru koyalım

Yargıtay Başkanı Recai Seçkin, adli tatilin sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşmada:

— Adalet işlerinin aksak gittiği bir ülkede sürekli bir iktisadî refah görülmemiştir ve görülemez, diyor.

Sayın Başkan izin verirse, konuşmasını şöyle düzelteyim:

— İktisadî refahın olmadığı bir ülkede adalet işlerinin düzgün gittiği görülmemiştir ve görülemez...

Hüseyin Korkmazgil

UZAK BATI

(Türkiyede daha ekilecek topraklar var)

Durum

Hayırdır inşaallah, dün gece gözü açık bir düş gördüm. Kuşadası'na beş kilometre yakın bir bağın kenarındaki küçük bir evdeyim. Bağın eteklerinde deniz. Büyük bir koy. Ayın onbeşi, ışıl ışıl koyda yakamozlar. Ayışığı koyun solundaki Samsun dağlarını mat bir aydınlığa boğmuş. Karşıda Sisam adası. Upuzun bir gölge olarak uzanıyor. Biliyorum, Samsun dağlarının öte yakası, Balat (Söke) ovası. Samsun dağları, Sisam adasına doğru alçalıyor, alçalıyor. Dippurun'da Söke ovasına geçit veriyor. Balat köyünden, Aydın'a, Sarayköy'e, tâ Denizli'ye kadar Samsun dağlarının güney yönündeki ovada köyler köyler var. Sıra sıra kasabalar, şehirler var. Gelgelelim, Samsun dağlarının kuzey yönü, Sisam'a, Kuşadası'na bakan yakasın da kimsecekler yok. Bomboş. Binlerce dönüm toprak, açılmamış, ellenmemiş, ormana dönmüş topraklarda kuş uçmuyor, ker van geçmiyor...

Gerçekleşen

düş

Ayışığında bu zengin, bu uçsuz bucaksız, Samsun dağlarına yaslanmış topraklara bakıyor bakıyorum. Kafamın içi önce altüst oluyor. Düşler görmeye başlıyorum. Sonra yine kafamın içi Devlet Planlama Teşkilatına dönüyor. Birdenbire kendimi, Anadolu'nun doğusunda mı desem, kuzeyinde mi desem, güneyinde mi desem, bu yük bir orman bölgesinde buluyorum. Bir karışıklık bir kalabalık. Yiğim yiğim köylü yurttaşlar, siz deyin üç bin, ben deyeyim onbin kişi varız. Hepinizi büyük bir mahkeme salonuna doldurmuşlar. Yüksek kürsüde heybetli ama sevimli bir yargıç oturuyor. Bir bir bizi sorguya çekmekte: Perişan halli bir köylüye,

— Neden yakıtın tamamı? diyor. Köylü, boynunu büküyor.

— Tarlam yok, sayın yargıçım, tarla açmak için ormanı yaktım... Karşılığını veriyorum. Yargıç, bir başka köylüyü ayağa kaldırıyor:

— Neden kestini ormandaki ağaçları? diye soruyor. O da boynunu büküyor.

— Kömür yakmak için, kömür yapmak için sayın yargıçım! Karşılığını veriyorum. Ne yapayım, geçim derdi, diye ekliyorum. Sayın yargıç, bir çobana dönüyor,

— Ya sen, ya sen!.. Diye öfkeyle soruyor, niçin keçilere yedirdin ormanı?

— Geçimimiz keçî yüzünden sayın yargıçım, karşılığını veriyorum çoban.

Yargıç, bu sefer bir başka köylüye dönüyor:

— Ya sen? Sen ne halt ettin? Köylü, boynunu büküyor.

— Vallah Billâh ben hiç bir suç işlemedim. Büyük Yargıçım, benim dikili ne bir ağacım, ne de bir karış toprağım var...

— Öyleyse, ne arıyorsun bu suçluların arasında?

— Bilmem, karşılığını veriyorum köylü, avare avare nereden ekmecek bulurum diye dolaşıyordum. Başında altı nüfus var. Çalacak toprak, iş arıyordum. Dediler ki, şurada sayın bir yargıç var, milleti sorguya çekmekte. Neden sorguya çekeceğin diye me raklandım da geldim. Yargıç, böyle karşılık verenleri kenara atıyor. Ötekileri sorguya çekmeye devam ediyor. "Sorgular bittikte, başlıyor kara kaplı kitapları karıştırmaya. Parmaklarını bir yasanın üstüne basıyor. Tok bir sesle bağıyor:

— Orman yakmanın cezası İDAM!.. Hepiniz, idama mahkûm oldunuz!.. Dönüyor jandarmalara sayın yargıç, Götürün şunları!.. Buyruğunu veriyor. Ben, donmuş kalmışım. Bu sırada köylü yurttaşlarım, beni dürtüp kaldırıyorlar:

— Yahu, sen okumuş adamsın, çık da sayın yargıçımıza karşı bir çift söz et. Biz savun!.. diyorlar. Hemen canlanıyorum:

— Söz istiyorum yargıçım, savunmamızı yapacağım!.. diyorum. Söz veriyor

Samim Kocagöz

yargıç bana. Saygıyla yargıçı öne çıkıp selâmlıyorum: Pek büyük, sayın yargıçım! diyorum, bizi bu seferlik bağışlarsan, bir daha ne tarla açmak için ormanı yakarız, ne kömür yapmak için... Keçileri de toptan keser, fakir fukaraya dağıtır kalanını ka vurma ederiz. Size namusumuz üzerine söz veriyoruz!

— Namus sözünüze inanırım, diyor yargıç, ama aç kalınca yine orman yakarsınız. Yine keçî besleyeceksiniz. Sizi idam etmeli ki, bu dertten memleket kurtulsun...

— İzin verin yargıçım, sözümü bitireyim diyorum, bu işin bir çaresi var.

— Neymiş bu çare?

— Biz, şu salonu dolduran binlerce vatandaş, orman yakan yakmayan, topraksız vatandaşlar, uzak Batıya göç edeceğiz. Batıda, bir Ege denizi var. Bu denizin mavi sularına inen koca Samsun dağları var. Samsun dağlarının Sisam adasına bakan kuzey yamaçlarından denize inen geniş, bereketli topraklar var. Biz, bu topraklar da köyler kuracağız. Bağ yetiştireceğiz, tütün ekeceğiz... Binlerce binlerce ağaç delice zeytin var. Bu ağaçları aşılayacağız, memleketin gereken yerlerine zeytin yağı akıtacağız. Ocağına düştük, izin ver bize.

Ben, bu sözleri edince, salondaki binlerce yurttaş, bir sevinç çığlığı koparıyor. Alkıştan ortalık iniyor. Sayın yargıç, tok mağını gülm gülm vuruyor. Bizi susturuyor. Sağındaki solundaki yargıçlarla kafa kafaya veriyor. Bir şeyler konuşuyor

lar. Sonra, babaca bir sesle — GE REĞİ DÜŞÜNÜLDÜ!.. diyor, sözünü et tiginiz bereketli topraklara göç edeceksiniz. Oralarda yurtlanacaksınız. Yeni köyler kurup, bağ yetiştireceksiniz. Tütün ekeceksiniz. Zeytinleri aşılayacaksınız. Bu koşullar altında cezanızı tecil ediyorum. Beş yıl sonra gelip bakacağım. Üzümlerinizden yiyip, tütününüzden içeceğim. Şaraplarınızın tadına bakacağım. Zeytin tanelerinizin iriliğini ölçeceğim. Beğenmezsem...

Sayın yargıçım, «Beğenmezsem!» sözünü, binlerce topraksız köylünün sesi kesiyor:

— Beğenmezsen yüce yargıçımız, boynumuz kıldan incedir!..

Ve yüce, sayın yargıçımız,

— Haydi bakalım, görevim sizli.. diyor.

Uzak Batı'ya göç

Bir çıkıyoruz yola!.. yayan yapıldak. Keçileri kesip kavurma yapmışız. Elli aile. Çoluk çocuk, karı kızın Çapa kürek, balta tahra omuza vurmuşuz. Az gidiyoruz uz gidiyoruz, bir de bakıyoruz, seksen aile olmuşuz. Yine az gidiyoruz, uz gidiyoruz, yüz aile olmuşuz. Telâş başlıyor, soruyorlar: «Gittikçe kalabalıklaşıyoruz, toprak yetecek mi?» «Hiç korkmayın» karşılığını veriyorum. 250 evi, aileyi, geçirecek toprak var. Ellişer evlik beş köy kuracağız!.. Ana dolu'nun göbeğinden, bir sel olmuş akıyorduz. Memleket türkülleri söyleyerek, Dağbaşı söyleyerek yürüyoruz. Bir yerde önümüzü, bazı yazarlar çıkıyor, politikacılar çı

Yazımızda sözü geçen

kıyor. Sanıyorlar ki, biz, şehirlere gitmek için kurmaya giden kişileriz. «Amanla gelmeyin, esakın şehirlerin tadını tuzumlaştırmayın. Sokmayız sizi şehirlere...» diyorlar. «Hiç merak etmeyin. Kokmuş şehirleriniz sizin olsun. Biz, yurt kurmaya, memleketimize gidiyoruz.» Ve sayın yüce yargıçın verdiği izin kâğıdını gösteriyoruz. «Bu de bakıyoruz, karşımıza toprak Reformu tasarımlarını hazırlayan Cavit Bey çıkıyor. «Yere yahu? Kimin toprağını alacaksınız?» diyor. «Biz, Devlet Topraklarına gidiyoruz. Kimenin toprağını alacak değiliz!» diye karşılık veriyoruz. «Eylüme,» diyor. «Biz, topraklarımızın yerini Devlet ödeyeceğiz. Biz, ölçüp biçeceğiz. Üçyüz yıl beklemeyin. Toprak reformu yapacağız. O

«Sisam adasının karşısına düşen sahillere yerleşecek nüfus, orada bol balık bulacak»

Harvard'dan sonra Stanford Üniver - sitesine hocalık yapan tanınmış Ameri - kalı iktisatçı Profesör Paul M. Sweezy'nin Küba'da yaptığı bir konuşmayı ya - yınıyoruz. Sweezy, konuşmasında, az gelişmiş ülkelerin plânlama konusunda karşılaştıkları temel meseleleri inceli - yor. Yazıyı okuduktan sonra, bizim plân - lama denememizin eksiklikleri daha iyi anlaşılacaktır. Sweezy, özel teşeb - büsün plânlamadaki rolünü şöyle ifâde ediyor: «Bir ülke plânlamaya karar ver - dikten sonra, plân ile özel sektör arasın - daki münasebetleri idare eden açık ve teferruatlı kaideler tesis etmelidir. Eğer özel sektör plâna uymaya muktedir ve

istekli değilse, devletleştirilmelidir. Bu - nu yapmayı reddetmek, sorumluluktan sıyrılarak bir plânlama komedyası oy - namak demektir. Gerçekten de, plânla - ma arzusu gösteren bâzı kapitalist ül - keler de bunlar olmuştur.

Şahsen, özel sektörün tehlike arz et - mediğine inanmış olmama rağmen, özel teşebbüse karşı amme teşebbüsünü sa - vunan biriyim. Sebebi, istihsal vâsıtala - rında özel mülkiyetin siyasî ve ahlâkî çöküntünün devamlı kaynağı olduğuna inanmış bulunmamdır. Gerçek hürriye - tin, kardeşliğin ve eşitliğin hüküm sür - düğü bir topluluk, bazılarının diğerleri - ni istismar etmesiyle mümkün değildir.»

İktisadî Plânlama

Prof Paul M. Sweezy-Çeviren: Ergun Türkcan

Önce şu soruyu soralım: Niçin geri kalmış ülkeler bugün, iktisadî plânlamaya bu kadar ilgilidirler? Herşeyden önce, Batı Avrupa ve Ame - rika Birleşik Devletleri yüksek bir endüst - ri seviyesi ve iktisadî gelişmeye plânsız erişmişlerdir. Niçin onların yolu bugün ta - kip edilmiyor?

Bu öyle karışık bir sualdir ki, münha - sıran hiç bir kısa cevap tatmin edici ola - maz. Fakat muhakkak ki meselelerin ne can - alıcı noktası, ileri kapitalist ülkelerin ikti - sadî gelişmesinin, esasen bugün bile iyice anlaşılabilen bir oluşum sonucunda. Ba - tı Avrupa feodalizminin yıkılmasıyla az veya çok kendiliğinden beliren bir sanayi burjuvazisinin eseri idiğudur. Burjuvazi derebeylerin muhalefetine yenerek toplu - mun üstün sınıfı haline geldi. Bu sınıf dev - leti kontrol etti köylü ve işçi sınıflarını meydana getirdi. Böylece sermaye birikimi araçlarını elde etti ve daha sonra memle - ketlerinde endüstriyi kurdu.

Şimdi böyle bir oluşum, sanayileşmek için gerekli ölçüde olsa da imkânsızdır. Se - bebi, iktisadî gelişmesini tamamlamış ileri sanayiye sahip, kapitalist ülkeler burjuvazi sinin, diğer ülkelerde kuvvetli bir burjuva - zi meydana gelmesini istememesi ve dola - yıyla da bu oluşumu önleyen kuvvete da - yan bir münasebet tesis etmiş olması - dır. Bu emperyalizm dediğimiz olayın özü ve ta kendisidir.

Tabii, söylediklerimiz az gelişmiş ül - kelerde burjuvazi diye bir şey olmadığı mâ - nâna gelmez. Buralarda, sermaye terakü - mülü ticaret, ödünç verme, emtia ve gay - ri menkul spekülasyonu gibi iktisadî saha - lara akitma temayülü gösteren fakat bu ül - keleri sanayileştirmek için çok zayıf kalan bir burjuva sınıfı vardır. Teşhis böyle ol - duğuna göre, az gelişmiş ülkeleri sanayileş - tirme görevi burjuvaziden çok diğer bazı müessir kuvvetlere düşer. Bu kuvvetin de yalnız devlet olabileceği aşikârdır.

İster istemez plânlama problemini or - taya koyan bu gerçekçi bilmece bize çok önemlidir. Burjuvazi rekabet eden bir sli - rü fert ve teşebbüs vasıtasıyla hareket eder. Bunlardan hiç biri bütün bir iktisadın geli - me istikametine kat'î olarak tesir edecek kadar geniş değildir. Bu şartlar altında plân diye bir şey meydana gelmez. Burju - vazî devletin kontrolünü bıraktığı zaman bir çok insan yerine tek bir ünite karar ve ren kudret haline gelir; faaliyetin plânlama meselesinde kaçınılmaz bir şekilde kendi görüşünü ortaya koyar. Plânlama iyi veya kötü, başarılı veya başarısız olabi - lir; mesela, hangi çeşitten olursa olsun plân yapma zaruretinin ortaya çıktığıdır. Zanne - dersem, yukarıdaki izahat, plânlamanın bir parça ideolojisiyle ilgili olduğunu göste - riyor. Çeşitli karakterlerdeki rejimler, eko - nomiyi geliştirmeye görevini benimser benim - semez kaçınılmaz bir şekilde ideolojinin

inde oluyolar. Az gelişmiş ülkelerde, bu gün, iktisadî gelişme ve plânlama «Siyam - lı fikirler» gibi birbirine bağlıdır ve aslın - da plânlama problemleri iktisadî gelişme - ni problemleridir.

Bu problemler nelerdir?

Binlerce problem arasından en önem - li bazılarını çift cepheli olarak tasnif et - tik :

- Plânlamanın iktisadî cephesi — Siyasî cephesi
- Tasarrufun harekete getirilmesi — Yatırılması
- Plânın formüle edilmesi — Uy - gulanması
- Hakiki terimlerle plânlama — Mali terimlerle plânlama
- Kısa çevre plânlaması — Uzun devre plânlaması

Bu çift cepheli problemler diyalektik karşıtlar olsun diye yahut dinamik oluşu - mun varlığı hakkında fikir vermek için dü - şünülmemiştir. Basit sebebi şemanın açık - lamasına uygun olmasındır.

(a) PLÂNLAMANIN İKTİSADİ CEPHESİ — SİYASİ CEPHESİ:

Siyasî cepheyi hesaba katmayan gö - rüşlerin ciddi bir eksikliği olduğuna inan - yorum. Çünkü bir plân yalnız iktisadî ted - bir ve direktiflerin bir tertibi değildir. O bir memleket halkının ekonomisini geliştir - me iradesinin müşahhas ifadesi, kendileri ve çocukları için daha iyi bir hayat ümit ve ihtirasının vucut bulduğu şekildedir; öyle olmalıdır. O böylece gevrek ve enerjileri ha - rekete getirip, bir noktada teklif olmalı - rına yardım edebilir. Teşvik edici müessir bir kudret haline gelebilir. Bu rolü oynaya - bilmek için bir yandan cesur ve hayalpe - rest, bir yandan da gerçekçi olmalıdır. Eğer cüreti noksansa halkı gevrek getirmeyi başaramayacaktır; gerçekçi değilse onları aldatmış olacaktır.

Bir plânın siyasî potansiyelini daha iyi belirtebilmek için Çin misâlini zikredebili - rim. Çin ihtilâli tarihin en büyük yüke - lişlerinden biri olmuş ve Çin halkını çok gelişmiş, kuvvet sahibi bir millet haline getirecek yola sıkıca yerleştirmiştir. Hiç gübesiz bu oluşumda, hem çok ileri hedef lere sahip, hem de dikkati çekecek derece de gerçekçi olan plânın ilânı büyük önemi olan müspet bir faktördür. Bu çeşit plân - lama, bir harbin zafer neçesi bitmeden, uzun müddet halkın heyecanını devam et - tirme gibidir.

Tersi de, daha ziyade millievazi plân - lara sahip Hindistan örneğinde olduğu gi - bi, köklü değişimler talep edilmediği için, halkın hayal kudretine hükmetmek, onla - rı büyük gayret ve faaliyetlere itmek ba - kımından başarı sağlamadı.

(b) TASARRUFUN HAREKETE GETİRİLMESİ — YATIRILMASI :

Bunların iktisadî plânlamanın iki ana görevi olduğu söylenebilir. Açık sebepler den dolayı, biz onları ayırıyoruz; hakikatte ise son derece sıkı münasebetleri vardır. Çünkü işin ta başında, yatırım modeli hasılayı ve dolayısıyla yatırım için ne ka - dar tasarrufun elverişli olduğunu tayinde rol oynar.

Tasarrufu harekete getirmenin iki mâ - nâsı var; Birincisi, istihsalı mümkün oldu - ğu kadar genişletmek ikincisi, yekün istih - salın ne kadarının yatırıma sevk edileceği ne karar vermek. İstihsal, âdil kaynakları çalıştırma, israf ve ebhıyetsizliği defetme, islah edilmiş istihsal metodlarını gösterme gibi tedbirlerle çoğaltır. Bunların temel he - deflerden olduğunu uzun boyut anlatmağa lüzum yok.

Astı, yekün istihsalın ne kadarının ya - tırıma sevk edileceği hakkındaki karar, belki de bütün plânlamanın anahtar ka - rarıdır. (Yatırıma ilim ve teknik persone - lin eğitilmesini de kapsayan bir terim ola - rak kullanıyorum.) Zannederseniz, gelişme miş bir ülkeye, genel olarak, yatırımın âza - mi olması prensibinin yol gösterdiğinde bir güphe yoktur. Başka bir deyimle, istih - lâl tesiri istihsale zarar vermeyecek kadar uzun bir zaman bir seviyede sabit tutulma - lı, hattâ azaltılmaldır; geri kalan sosyal hasıların tamamı yatırıma mahdud. Bu ancak genel bir prensip olarak kabul edilmeli, tatbikatta yatırım seviyesini, tayinde bazı gayri iktisadî faktörler göz önünde tutulma - lıdır. İki tane gayri iktisadî faktöre işaret edeceğim her ikisi de Küba misâlinde bü - yük bir önemi haizdir. Birincisi, ihtilâlin siyasî temellerini kuvvetlendirmek amacy - la, bazı halk tabakaları ve sınıfların ha - yat standartlarını dikte değer islahatın ba - şarılılığına inanıyorum. İkincisi, siyasî sebep - lerden ötürü tedbirsiz bir hareket sayılsa bile, bilhassa burjuvazi ve iş aristokrasisi nin istihlâk fazlalıklarının süratle azaltmak - tır. Her iki sebepten dolayı, yatırım sevi - yesi, haklı olarak, salt iktisadî görüşün dan mümkün olabilecek seviyenin altında meydana gelebilir.

Parzedelim ki, yatırım seviyesine uyan bir karar alındı ve yatırım için gereken tasarruf miktarı biliniyor. Bu sektörler ne - nasıl dağıtılacak? Tabii dağıtım işi plânla - manın temel sorularından biridir ve ikti - sadî gelişme problemleriyle ilgilenen ikti - sadî satıcılar tarafından çok tartışılır.

Önce, tasarruf dağılımının birçok al

ternatifler arasında bir tercih yapmak mâ - nasına geldiğini akılda tutmak gerekir. Ter - cihler rejimin ortaya çıkardığı öncelikler derecesine göre malûmsa, plâncılar bu işi rasyonel bir şekilde yapabilirler. Çok şü - kürlü bu problem, özellikle Küba gibi, her şeyin gerçek iktisadî bağımsızlığa kavuş - mak görevine nazaran ikinci derecede kal - dığı ülkelerde, gelişmenin ilk devrelerinde büyük güçlükler arz etmez. Aynı şekilde bir talih eseri olarak, iktisadî bağımsızlığa erişmek halkın en çok arzu ettiği hedefler olan sanayileşme ve farklılaşmağa ihtiyaç gösterir.

Bu öncelikler göstergesine rağmen ya - pılacak bir sürü güç seçim vardır. Meselâ, mümkün olduğu kadar ithal malları yer - li ne dahilde istihsal edilen malları ikâme et - mek gerekir. Yüzerce mal ithâl ediyor. Hangileri için ithâlât yerine, ikâme malla - rı istihsal edilmelidir? İstihsal hangi me - totlarla olmalıdır? Bu sualleri cevaplandı - rırken aşağıdaki noktalar dikkate alınmalı - dır: Ham madde imkânı, kullanılmayan müstahsil kaynaklar, ithâl malları yerine ikâme edilen malların istihsalı için muht - taç olunan ithâlât gereken makine miktarı, ithâl malları yerine ikâme malları ne sî - retle istihsal miktarına ilâve edilebilir?.. v.s. İlâve ettiğimiz bu birkaç mülahazadan sonra diğer bir dağıtım kriterine dokuna - lım.

Bazı iktisatçılar kâ r lılı ğ ın, tasarrufun nasıl dağıtılacağı hakkında bir ölçü olması gerektiğini söylüyorlar. Mese - lâ, her hangi bir endüstride, bir monopol arzı tahdit edip, yüksek fiyat tespit ediyor sa — ve dolayısıyla da bu yüzden büyük bir kâr yapıyor — bu iktisatçılar, plânın, en geniş yatırımı bu sahaya temin etmesi gerektiğini söyleyeceklerdir. Ben bu düşün - ceye katılmıyorum. Bahis konusu endüst - ri gerekli olmayan lüks mallar istihsal ede - bilir veya başka bir yerde ihtiyaç duyulan geniş miqyasta makine ve teçhizat kullanı - lıdır. Bu örnekte olduğu gibi istihsalın tah - didi ve yüksek fiyatlar idame ettireceği devlet başka bir usûlle — meselâ vergile - me, millileştirme gibi — monopolde elde edilen kâr meselesiyle meşgul olmalıdır.

Lütfen yanlış anlaşılmasın. Ben, fiyat ve kâr mekanizmasının yatırımın plânlan - masında hiç bir rol oynamayacağını iddia etmiyorum. Böyle bir hükümün son derece yanlış olacağına inanırım. Tabii istihsal et - tiğimiz her şeyin maliyetini bilmek çok önemlidir. Bu amaçla, hiç bir şey, size, en azından çeşitli malların nisbî nedretini ve farklı kaliteleredeki işgüçlerinin nisbî müs - tahilliyetlerinin takribî bir ölçüsünü veren, ücret ve fiyat sistemi yerine ikâme oluna - maz. Fakat bu, kat'iyetle bütün istihsalın maliyet ve fiyatın eşit olduğu noktaya itil - mesi gerektiğini göstermez. İktisadî geli - me gerekliliğini ihtiva eden sosyal refah

bazı malların daha büyük, bazılarının da ha küçük miktarlarda istihsal edilmesini talep eder. Karlılık kriteri devletin el koyduğu veya devlete ait olan kâr fazlalıkları meydana getirirken, sosyal refah, üstelik, bu sahalara yardım gerektirecektir. Önemli olan yardımlardan, kâr fazlalıklarından kaçınmak değil fakat iktisadi faaliyetlerin hangi dalına yardım yapılacağı veya hangi dalından vergi alınacağını bilmek, amme menfaati yönünden bir karar vermektir. Tamamen yanlış ve savunulması imkânsız olan, çeşitli istihsalatların neye mal olduğunu bilmemek ve dolayısıyla bunların maliyetleriyle, sosyal refaha ilâ ve etkilerini mukayese için rasyonel bir esasa sahip olmamaktır.

Demir sâylediklerimin açık bir formül göstermekten uzak olduğu söylenebilir; hak veriyorum ama mazeret beyan etmeyeceğim. Çünkü böyle bir formül yoktur, bulmağa çalışmak da abestir. İktisadi plânlama bir grup formül ve kuralları içine almaz. Rasyonel bir şekilde hüküm yürütmenin yerini hiç bir şey tutamaz. Bunlar da bizim bilgi ve tecrübe seviyemize göre daima değişirler. İktisadi plâncılar önce mevcut alternatiflerin tam ve gerçek bir tablosunu meydana getirmeğe çalışırlar ancak bu şekilde işe yarıyan tercih yapmayı ümit edebilirler. Tercihler demek ki yalnız hedefleri değil, fakat bu hedeflere erişilebilmek için imhâl ve feda edilebiyen şeyleri de kastediyor.

Bu bahsi geçenler iki mülâhaza daha ilâve edeyim: Birincisi, bana öyle geliyor ki, yatırım kararlarında tamamen ölçülebilir, maddî bir saha vardır. Bu kriterler ya marjinal tasarrufun bünyesinde veya mevcut bir fabrikanın durumunun değişiminde yahut istihsal metodundadır. Yine de bunlar az gelişmiş bir ülke için kat'i önemi haiz yatırım kararları değildir. İkinci, bir grup yatırım kararını delâlet ettiği maddî gerçekleri keşfe yarıyan matematik tekniklerin varlığıdır. Bu teknik karsızlıkları yok ederek icranın kalitesini yükseltmekte faydalıdır. Dünyanın çeşitli bölgelerinde plânlama teorisi ve yatırım plânlamasında tatbik edilmekte olan ekonometri çalışmalarının zamanı gelince meyvelerini vereceğini umuyorum.

(c) PLÂNIN FORMÜLE EDİLMESİ UYGULANMASI:

Plânın formüle edilmesiyile ilgili olarak gözetilecek iki ana husus vardır: Birincisi, formüle etme sorumluluğunun merkeze verilmesi zarurettir. Çeşitli bölgeler, endüstriler, teşebbüsler tekliflerde bulunabilirler ve bulunmalıdır; fakat meselenin bünyesi icabı, bu tekliflerin, diğer iktisadi birimlerle birlikte uygun bir bütün teşkil edip, edemeyeceğini söyleyecek durumda değildirler. Plânlamanın bir düzende kısmi plânları birbirine uygun hale getirmek piyasanın fonksiyonudur. Ama en iyisinde bile piyasa düzeni ancak, her türlü hâta işlendikten ve bir sürü israf yapıldıktan sonra bunu yapar. Diğer taraftan plânlı bir düzende, sorumluluğu üzerine almak ve bunu mümkün olduğu kadar önceden yaparak, hâta ve israftan kaçınmak, tamamen plâncıların fonksiyonudur. Bu işle ancak merkezde oturur ve düzeni bir bütün olarak görürlerse yapabilirler. İkincisi, öncekiyle sıkı sıkıya ilgili olarak, plâncıların kazanacakları başarı, geniş ölçüde, sahip oldukları istihbaratın doğruluk ve genişliğine bağlıdır. Malûmat toplama, işleme, teftiş etme metodları daima geliştirilmeli, mükemmelleştirilmelidir. Bu alan da, Küba'nın kısa bir zamanda, Latin Amerika'nın en geride kalmış ülkelerinden biri olmaktan çıkıp, diğerlerine lider ve örnek kalacağını söyleyebilsem kehanet sayılma mahdudur.

Plânın icrası ile ilgili olarak, en çok münakaşa edilen bazı meselelere geldik. Önce, pratik plâncılar ve öğrenciler arasında da geliştiği görülen ademî merkezliyetçi anlayışa işaret edelim. Mamafih, ilâve etmek gerekir ki her zaman ve her yerde tatbiki mümkün kaideler tespit edilmemiştir. A

Aşikâr olan, plânlamanın ilk safhasında —ki Küba bu safhaya girmiş bulunduğuna — plânın icrası için, oldukça önemli bir nispette sorumluluğun merkezileştirilmesi kaçınılmaz ve hattâ arzu edilir bir şeydir. Fakat mahalli görevliler, endüstri uzmanları v.s. işlerini öğrenirlerse —bütün gelişmiş ekonomi tecrübelerinin gösterdiği gibi— tedricen ademî merkezliyetçiliğe kâdirdir.

Çok ihtilâfî bir konu da özel teşebbüsün, memur plânlama ile uyacağı saha ve alanlar gibi, bu hâlde cevaplandırılmasıdır. Bu konuda tutumumuz da memur uzak olmalıdır. Meselenin hâl ve hazır olan özel şartlara bağlıdır. Eğer

özel sektör küçük ve zayıfsa, menfaatini amme sektörü ile plânın tamamlanması için işbirliği yapmakta bulabilir. Birleşik devletler gibi özel sektörün çok kuvvetli olduğu, iktisadi gücün büyük bir kısmını teşkil ettiği gelişmiş bir ülkelye, az gelişmiş bir ülke mukayese edilirse, plânlama şartları ikinci için daha avantajlıdır. Zaten, birincideki şartlar altında müessir bir plânlamaya imkân görmüyorum.

Fakat bir ülke plânlama karar verdikten sonra, plân ile özel sektör arasında ki münasebetleri idare eden açık ve teferüatlı kaideler tesis etmelidir. Eğer özel sektör plâna uymağa muktedir ve istekli değilse devletleştirilmelidir. Bunu yapmayı reddetmek, sorumluluktan sıyrılarak bir plânlama komediyası oynamak demektir. Gerçekten de, plânlama arzusu gösteren bazı kapitalist ülkeler de bunlar olmuştur.

Şahsen, özel sektörün tehlike arz etmeye değine inanmış olmama rağmen, özel teşebbüse karşı amme teşebbüsünü savunma biriri olarak kalmaktayım. Sebabi istihsal vasıtalarında özel mülkiyetin siyasi ve ahlaki köküntünün devamlı kaynağı olduğuna inanmış olmamdır. Gerçek hürriyetin, kardeşliğin ve eşitliğin hüküm sürdüğü bir topluluk, bazılarının diğerlerini istismar etmesiyle mümkün değildir. Fertlerin kendi çalışmaları veya diğerleriyle işbirliği suretiyle istihsal ettikleri küçük miktarda mal ve hizmet, tabii, bunun dışında kalır.

(d) HAKİKİ TERİMLERLE PLÂN LAMA — MALİ TERİMLERLE PLÂN LAMA:

Her faktör ve basıla iki boyutludur, iki görünümündedir: fizikî görünüm, bir de değer yönü. Plâncılar her iki çeşitten bütçeler ve muvazene hesaplarıyla çalışmalıdırlar. Belli olmıyan ikisi arasındaki karışıklık münasebetlerin bünyesidir. Muhtemel güçlükler burada doğacaktır. Mesele, bugünkü gibi anlaşmadan önce, sık sık ortaya çıkar.

Yeni bir plân taktim edildiği zaman, genişletilecek ham madde ve işgücü kaynakları vardır. Tehlike, âtıl kaynakları işleme probleminin, işin fizikî cephesini kapsamaması, mali meselelerin imhâl edilmemesidir. Bu yol, siyasi gerginliği, israftı, haksızlığı ve rüşveti besleyen bir iktisadi hasta lığa, enflasyona gider. Yatırımın mali cephesinden birinin işçilerin ve diğer istihsal vasıtaları sahiplerinin gelirlerinde hemen bir artma meydana getirmesi olduğu halde yatırımın fizikî cephesinin, istihlak edilebilir mallar hâsulasına hiç bir şey ilâve edemiyen istihsal vasıtalarında bir artış olması hakikati yeter derecede dikkate alınmazsa mesele patlak verir. Bir kere bu bağantı bilindikten sonra plâncılar için

münasip tedbirler almak güç değildir. Müs tehlikelerin yekûn para gelirleri — mal ve hizmetler için yekûn talep — bu çeşit mevcut fiyatlar tarafından çoğaltılmış malların, tahmin edilen fizikî arzularını aşmaya cak bir seviyede tutulmalıdır. Bu, ücretlerin seviyelendirilmesi, vergi ve diğer tasarrufla tedbirleriyle gerçekleşir.

Bende kalan intiba, Küba'da, hükümetin alt kademelerin enflasyon tehlikesinin mahiyetini yeter derecede anlamış olmakta uzak bulunuyorlar. Fakat plânlama ile doğrudan doğruya ilgilenen üst kademe liderleri meselenin tamamen farkında ve gereken koruyucu tedbirleri alacak duruma görünüş yorlar.

(e) KISA DEVRE PLÂN LAMA — UZUN DEVRE PLÂN LAMA:

Benim gibi iktisadi idare ve teşkilât problemlerinden çok, iktisat siyaseti ile ilgilenen biri için plânlamanın en ilgi çekici cephesi bu sahadır. Bu sahada özel olarak durumunun sebebi yalnız şahsî ilginç değildir. İktisadi plânlamanın ilk devrelerinde kısa devre, hattâ âcil problemler plâncıların gözünü öyle yıldıracaktır ki, deşil belirsiz bir gelecekte, fakat hemen ni haf çözümlerini bekleyen uzun devre problemler ve tedbirlerine bile dikkat etmeyeceklerdir. İşte tehlike buradadır. Farklı terimler olmalarına rağmen kısa ve uzun devre plânlamaları zaman ve mekân içinde biribirinden ayrılabilen iki ayrı faaliyet değildir. Aynı oluşumun tamamlayıcı parçalarıdır; bir çatı altında, aynı zamanda tatbik edilmelidir.

Ne kastettiğimi daha da iyi canlandırmak amacıyla Sovyetler Birliğinin tarifi den bir misâl vereyim: Bolşevikler 1917 de iktidara geldikleri zaman derhal ele alınması gereken problemler ezici bir çoğunlukta idi. Uzun devre problemlerinin düşünlmesine ne ihtiyaç, ne de imkân görülüyordu. Tabii, bu geniş mânada doğruydur. Fakat, iyi Marksistler olarak, ilmin, geleceğin anahtarını elinde tuttuğuna inanmışlardı. İktidara gelmelerinin hemen ilk günlerinden itibaren, 40 yıl sonra fezanın keşfi ve roket sahasında liderliği temin eden ve hâlâ meyvelerini vermekte olan muazam eğitim mekanizmasını kurmaya başladılar. İlkokulları geliştirme, sonra dikkati orta öğretim ve yüksek öğrenim kurumlarına çevirme meselesinin basit olmadığını belirtmek gerekir. Bütün bunlardan başka, 1917'nin gençleri yüksek öğrenime hazırlarken, kütle halinde öğretmen ve ilim adamı yetiştirecek elemanlar meydana getirmenin önemini izah ve ispat etmek meselesi vardı. Muhtemelen, İş Harbin son derece çetin günlerinde, bütün enerjinin ölüm kalım meselelerine taksif edildiği bir zamanda,

Bolşevikler uzun devre plânlamasını emâl etselerdi, Ekim 1957 de ihtilâl 40 yıl dönümünü kutlayan Spatnikleri mevcut oluyacaktı.

Geleceğe ait bu plân, güçlüklerle dolu 1917 yılı için önemli idiyse, dün yanın görülmemiş bir sür'atle ilerlediği zamanımız için çok daha önemlidir. Bu gün fantastik ve imkânsız görülen şeyler, yarın alelade bir hale gelecektir. Bunun için de yarın değil, bugünden hazırlığa başlamak gerekir.

Uzun devre plânlaması, 1917'de olduğu gibi önce eğitim sahasında kendini gösterir. Ben de, meselenin Küba için ne kadar önemli olduğunu, size göstermeğe çalışıyorum. En iyi şekilde alt seviyeden başlamış Eğitim Reformuna bütün seviyelere, bilhassa geleceğin ilim adamlarının ve öğretmenlerinin yetiştirilmeğe üst seviyelere teşmil etmelidir.

Uzun vadeli düşünmek, geleceğin meselelerini iyi tartışabilmek ilkelerinin bir de iktisat sahasından örnek vereyim: Şimdi büyük miktarda işsizlik var. Eğitim şartları iki yıl önceki gibi olsaydı, haklı olarak, bunu, Küba'nın bir numaralı problemi olarak düşünülebiliriz. Ama inanıyorum ki, bu artık bir mesele değildir. İktisadi plânlama otomatikman, işsizliği, 3—4 yılda işsizliği azaltma çvirecektir.

İşte bu düşünceyle plânlamaya başlamamızın. Bunun mânası: Kusma, iş yaratığı için verimsiz istihsal metodlarını uygulamayın; 3. 4. 5. hattâ 10 yıl sonra üretkenlikte büyük artış vâdeden rasyonel metodları uygulayın. Bugün mevcut bir devre için, işsizliği emecek arzular yaratın.

Aşikârdır ki, bu kısa ve bağrıntları zayıf mülâhazalarla, ancak, iktisadi plânlama meselesinin yüzeyini ezelemiş oludum. Fakat umarım ki, konuşmamda araştırma yollarını gösterecek, semereli münakaşalara temel teşkil edebilecek düşünceler vardır.

Halkın desteğine sahip ve milletin saygısını kazanmış bir ihtilâl hükümeti, çeşitli rüşvet ve irtikap kurumlarını temizledikten sonra, derhal, Milli Banka ile Tarım, Endüstri ve Gelişme Bankası vasıtasıyla, şimdi, takriben 1500 milyon dolar tahmin edilen gayri faal sermaye yi harekete getirecek; tamamen siyasi mekanizmadan sıyrılmış, çalışma, yönetme plânlama ve bu dev görevi gerçekleştiren uğruna uzmanlara boyum eğerek endüstrileşmeye girişmelidir.

Bir intihar daha

Eridere köyünde bir kadın. Kadın 19 yaşında. Kadın esmer tenli Kara gözlü Kara saçlı. Kadın kaçarak çöçenmiş. Kaçarak evlenmesinin tek nedeni: e k o n o m i k. Köyün türerleri katı. Körikörüne süren bir gece teneğin ağır koşulları yüzünden çifilenecek adaylar kestirme bir yol tutmuşlar: k a ç m a k. Kız babası gelenekçi. Kızının ağırlığını ister. Gelinlik ister. Altın takılar. Bohçalar. Çalgılar. Rakılar ister. Gerçi bir 55 numaralı yasa vardır. İş ve dış kapitalizme karşı geçerliliği ve tapteziliği ni hiç yitirmemiş kararlar almış birinci TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ zamanında çıkarılmış DÜĞÜNLERDE İSRAFAFATIN MEN'İ HAKKINDA KANUN gösteriş, lüksü, gecektiz harekâmları yasaklar. Örnekte: eihaz göstermek, eihazı açılan taşımaları yasaktır. Erkeğin iki kaftan çok giysi armağın etmesi yasaktır. Bir günden fazla çalgı çaldırmağ yasaktır. Şölen vermek. Çevre töreni ile ağırlık, armağan vermek. Köçek oynatmak. Yasaktır. Ama köylerimiz yüzyılların dondurmuş, düşünceleştirilmiş, kâhplaştırdığı, bombos, eski türerlerin ağır basını altında ezilmektedir. Gençler bu basınca haklı bir başkaldırma ile isyan ediyorlar. Evlenmeyi ekonomikleştiriyorlar.

Fatma Tufan da böyle yapıyor. Babasını dinleniyor. Gününce hoş bulduğu kocasına kaçıyor. Kaçıyor ya evler deve. Evlerle savaş savaşların çetini. Eridere köyü 150 evlik. Toplam nüfus 850. Köy yüksekçe bir dağın eteğine kurulmuş. Dağ ormanlık. Devlet ormanı. Ormanın biriki örtüsü bodur ağaçlardan. Dağın 70—80 derece eğimli yamaçlarından küçükçük bir parçasına mısır ekilmiş. Bu küçük yayla bahçe si beçkasının. Tapusu yok ya ilk açıközülüğü bir başkası yapmış da yerleşmiş devlet ormanına. Malik olmuş. Fatma Tufan ile kocası yarıcı. ortakçı olarak iş tutmuş bu bahçe de. Kapısız, dört duvarlı bir dam. Damın tabanı toprak. Tavani kuru yapıklardan. Tavanında bir katas var. Kalasta ip. Kopsrılmış ip. Fatma yerde. Boyunu ip izleri taşıyor. Yer yer ip izleri lekeler yapmış. Fatmanın muibak araçları pek az. Bir duhan. Bir toprak tava. Bir kaşık. Bir çatal. Yatağı takımları da öyle. Bir çul. Yollu bir kıllm parçası. Bir de şilte. Fatma kışık erkakım da hazırlamak istemiş. Damın çevresine biber dizmiş. Asmış. Patlıcan kurutmuş. Asmış. Rama zanda tutacağı orucun ifariyetliği mi ne: erik de kurutmuş. Asmış. Hepsini gözucüyle böyle bir araya getirip tartım. Yüz gramdan fazla çekemedim.

Fatma'nın köyünde ilim toprak genişliği 300 dönüm. 850 kişi ye 300 dönüm. Eğriderenin bağlı olduğu ilçede bir el parmaklık kalabalığı olan ailelerin 3000, 4000 dönüm yüzölçümünde toprakları var. Fatma yuva diye bir odacık zor buluyor. Sömüren azimlikten olanların dayalı, döşeli, bir değil, bir kaç evi, kışlığı, yazlığı var. Fatmanın tabanları tek taşıt aracı. Eskiciden sağladığı çiriz parçasını hap yapıp rahmine yerleştirerek okutamayacağı ve geleceğini güven altına alamayacağı çocuğundan korunmak tasası içinde.

Ama Türkiye Cumhuriyeti Anayasası tasada ortaklık demiş. Kıvançta ortaklık buyurmuş. Kaderde ortaklık Nerede? Nerece? Devlet halkın beslenmesini sağlar yargısının gerçekleşmesi? Da ha savsaklanacak mı? Devlet tarımsal üretimin toplumun yararına uygun olarak artırılmasını sağlar yargısı? Çıkıyacak mı? Tarımla uğraşanların emeğini değerlendirecek Devlet?

Fatma'lar intihar etsin. Kalanlar ağlasınlar. Devlet kadrosu nu toplumun yararına iş görecektir elemanların alacağı günler serap değil. Devrimci Anayasamızın S O S Y A L ilkeleri bile DEMOSUN KRASİSİNİ kurmak için yetecektir. Nerede kaldı ki gereksinimler ve koşullar Atatürk'ün ileriye yönelmiş Türkiye sında DEVRİMİLERİ çağırın niteliktedir. Devrimci ve ülküci aydınların ileriye halka önderliği ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti: MİLLİ— DEMOKRATİK— LÂİK— SOSYAL özine kavuşacaktır. Toplumumuz için tek çıkar yol budur. Devrimler devrimleri izlemelidir. Statik bir toplum düzeni sürgit sömürmeleri korur. Herhangî bir katın olursa olsun salt egemenliği yürürlükteki ceza yasamız önünde suç sayılıyorsa işte kapitalistler. İşte toprak ağaları, işte feodal beyler, işte azgın bir azınlık, işte tutkulu bir burjuva, işte sömüren ve aşağılık bir çıkarıcı kat... Haas bak suç yalnız emekçilerin örgütlenmesi, irtatların bağımsız üretici hali ne gelmeleri için uyanması ise o takdirde de hukuk kuralları g e n e l i k niteliklerini yitirmiş sayılır ki elemanlar ders be fikirlerinden Hukukun Umumi Prensipleri ile Hukuk Felsefesi gibi disiplinlerden öğrendiklerimize aykırı düşer bu. Onun için di namik ve devrimci akımlara olanak ve ortam elverişliliği sağlanacak yürütme ve yasama organlarının ileriye ve yenici tasarruflara girişmeleri koşullandır. Toplayıcı ve güçlü önderlerin içinde Türk Ulusu için erişilemeyecek uygarlık yaktır. Kaynağı halk, da yanağı zinde kuvvetler olan ileriye hamleler için temadillerce de yer yoktur.

M. Vasıf Ersoy

(Tire Savcısı)

Artık devletçilik yetmez

A.P. nin 4 Eylülde yapılan Grup toplantısında, sayın A.P. H'leri sevinçten çılgına döndüren bir müjde verilmiştir. Bu müjde şudur:

— Türkiye'de Devletçilik artık öl müştür!

Müjdeci Tahsin Demiray'dır. Bu mutlu olayın A.P. nin yakın iştirakiyle başarıldığını açıklayan Tahsin Demiray, Türkiye'de Devletçiliğin nasıl öldüğünü, daha doğrusu nasıl öldürüldüğünü de hikâye etmiştir. Meğer Devletçiliğin ölü mü şöyle olmuş:

Sayın Tahsin Demiray'a göre Türk Devletçiliğinin öldüğü yer, İstanbulda, Yeşiköyde lüks Çınar Oteli'dir. Bu otel de, Heri gelen özel bankacılarımızla sayın tüccarlarımız, Avrupalıdan, Asyadan, Afrikadan, Amerikadan çağırıldıkları uzmanların önünde zavallı Türk Devletçiliğini teşrih masasına yatırmışlar. Zaten 1950—1960 arasında kanama olmadık mikroplar ignelenen bu uyandırılmış, kan süzülürmüş ve sahipsizleştirilmiş Türk devletçiliğine basmışlar neşterleri. Za valının sesi bile çıkmamış. Türkü, Ame rikalı, Afrikalı, Asyalı, bu sahipsiz kadavrayı didik didik etmişler.

Sonra Tahsin Demiray, bu otelden kalkmış. Ucağa atlanmış. Ankaraya koşmuş. A.P. Grubu karşısına çıkmış ve müjdeyi vermiş:

— Türk Devletçiliği, artık ölmüş tür! Hem de A.P. nin yakınlığı ile ve ben orada, Devletçilik son nefesini verin cepe kadar bulundum...

Ne diyelim. Allah rahmet eylesin! Zavallı Devletçilik, Atatürk'ün elinde doğdu. K'ilerin elinde öldü!

Fakat insanı şaşıratan bazı düşün celer var: Pekiyi, haydi bizim becerikli özel bankacılarımızla müteğabbis tüccarlarımız, kaynağı belli olmayan masrafları ve bunların kaba rık döviz karşılıklarını bir yerlerden bu larak Amerikadan, Avrupalıdan, Asyadan, Afrikadan ya yaman uzmanları toplayıp Türkiye'ye getirdiler. Bunlar Yeşiköyde neaktan indiler. Herbirini özel teşebbüsün önderleri, genel müdürleri, sekre terleri karşıladılar. Hepsi de saygılar, sevgiler içinde Çınar oteli dairelerine nâzil oldular. O gece yediler, içtiler, eğ lendiler. Ertesi gün buyur edildiler Türk Devletçiliğinin öldüğüne rapor vermek için. Tabii bu sırayı Sayın Tahsin De miray'ın tebliğine göre tertipliyoruz.

Her ne ise, yabancı uzmanlar Türk ekonomisinin üstüne çullandılar. Fakat acaba nasıl oluyor da, bu uzmanlar bir gece içinde, bizim tarihimizi, yakın ge lismelerimizi, milli mücadelemizi, bütün dünyadan tek kurus sermaye yardımı görmeyen 1922—1929 Türkvesini 1929 dünya iktisat buhranının, bizim zaten ölmüş ekonomimizi nasıl daha mahvet tirdi, hülâsa Atatürk'ü Devletçiliğe mee bur eden tarihî, siyasi, iktisadi zorunluk ları hemen öğrenmiş oluverdiler. Bu Devletçiliğin şartlarını, zaruretlerini, Türkiye'ye verdiklerini ve verebilecek

Şirket Süreyya AYDEMİR

lerini nasıl hemen bildi? Çünkü kü Türkiye'de Devletçilik ne iyi, ne de fena olduğu için değil, zaruri olduğu için el atılmış bir Ergenekon geçididir. Milli kurtuluş hareketimizin, tipki milli istiklâl savaşı gibi bir iktisadi ölüm—kalım çabasıdır.

Adına özel teşebbüsün iktisadi araş tırma, yahut tetkik merkezi gibi isimler verilen, maliyeti açıklanmayan, fakat yalnız önderleri ve idarecileri bilinen bir grubun, Çınar Oteli'nde tertip ettiği toplantıları biz, izleyebildiğimiz kadar izledik. Buraya katılan uzmanlara önce sunu tekrar edelim: Türkiye'de Devlet çilik bir işletme ekonomisi meselesi de ğildir. İşletme ekonomisi, işletmelerin organizasyon ve teknik işletme problem lerini inceleyen bir nevi muhasebe bil gisidir. N'ekim bütün Devlet işletmele rimizde, hem de, vaktiyle İsvicreli uz manlara yaptırılan semalar içinde tai bik olunur. Bu tatbikatta, kontabilite, produktivite, rantabilite hesapları yapı lır ve bütün Devlet işletmelerinde yürü tülür.

Ama Devletçilik anlamı bir işletme anlamı değildir. O bir sosyal siyaset, bir rejim meselesidir. Bu siyaseti tayin eden, tarihi zarurettir. Biz tarihi za ruretlerin zoruyla devletçi olduk. Eğer Atatürk Türkiye'de Devletçi olmasaydı, aç, çıplak ve ulaştırmasız kalırdı. İnö nünün vaktiyle Kadro derecesinde ve «Devletçiliğimin vasfı» başlıklı yazınra daha ilk cümlesinde ifade ettiği gibi, Türk Devletçiliği her geyden evvel bir savunma meselesidir. Yani Türkiye'de Devletçilik, bizim tarihî gelişmemizin bir safhasıdır, tarihimizin bir parçasıdır.

Kaldı ki onu öldürmek veya dirilt mek gibi meselelerde de Çınar oteli yâ ranı, herhalde biraz keyifli zamanların da ve acele, karar vermiş olacaklar. Ön ce sunu söyleyelim: Türkiye'de Devlet iş letmeciliğini bozan, soysuzlaştırın, onun kanına zehirli mikroplar igneleyen, ona bir seçim, bir geçim vasıtası kılan, şimdi A.P. nin mirasçısı olduğu 1950—1960 dev ri, yani D.P. iktidarudur. Adnan Mende res'in, çabuk karar vermek, büyük inşa işlerine girişebilmek gibi vasıflarını plânlı bir yola yönetecek yerde, onun gizli ihâleler, diletiğine ihâleler yoluna sürükleyenlerin henüz görülmemiş he sapları vardır. Ondan evvel Devlet işlet meleri siyaset dışıydı. Kârli çalışıyordu. İyi teşkilatlanmıştı. Devlet bütçesine yük olmuyordu. Bütün Türkiye'de hizzat özel teşebbüs için de bir mektep vazife sini görmesi emrolanmıştı Usta işçiler yetiştirmek, usta büro uzmanları mu hasebeciler yetiştirmek, teknik eleman ları, mühendisleri yetiştirmek için kad rolarını ihtiyaçtan fazla şişiriyor ve bu ralardan çekilen mütehasıs işgücü, özel sanayiın canlı sermayesini teşkil ediyor

du.

1950—1960 yağmasında da bu işlet meler bütün enflasyon sanayine eleman vermişlerdir. Eğer devlet işletmeciliği olmasaydı özel sanayi ve ticaret şirket leri mütehasıs organizatörler bulamaz dı. Şimdi Çınar Oteli'nde Devletçiliğin ölümüne karar veren özel bankacıların, özel sanayi başkanlarının, özel şirketler önderlerinin yüzde 90'ı Devlet İşletme lerinin yetiştirdiği vefasız evlâtlarıdır.

Türkiye'de Devlet işletmeciliği Dev raldığımız Türkiye harabesi ortasında bir işletme yerinin, bir fabrikanın, parkları, havuzları, kulüpleri, gazi noları, bahçelievleri, yeşil siteleri, mektepleri, hastahaneleri ile bir cen net ş e h i r olması gerektiğinin mi silanı vermiştir. Türkiye'ye iyi işletme, ucuz maliyet, iyi kalite, halk menfaasına fiyat teşekkülü, sosyal yardımı, ve daha burada sayamayacağımız binbir üstünlük Devlet işletmeleri eliyle girmiştir. Dev let işletmelerinin pahalı çalıştığı teker lemeleri ise aslında bir masaldır. Soysuz laştırılmamış devlet işletmesi ucuz, kall teli ve kârli çalışır. Bundan başka Dev lete aldığımızdan çok veren olurdur. De mirayın A.P. toplantısına verdiği rakam lar yanlış. Bu sayın zat, yalnız Sümer bankası E'bankın Devlet bütçesine sene de 400 milyon vergi ödediğini ve bunun için de ona söre kazandığını açıklasa ya?

Eğer Devlet işletmeleri olmasaydı İkinci Dünya Savaşında, tekrar Birinci Dünya Savaşındaki sefâletli yasadık. Devlet işletmeleri Demokrat partive za rarsız devredildi. Bu işletmeler genel olarak kârli, verimliydi. Ama 1950—60 arasında, yani Sümerbank, E'bank Ge nel Müdürlerinin Vatan Cepheleri Baş kanları haline getirildikleri devirlerde acayip şeyler oldu. Meselâ bir özel seker veya çimento fabrikasının ana sermayesi devlet işletmelerince teşhüh edilcek, özel sermaye buna lâf olsun diye biraz taahhütlerde bulunacak, ama o taahhüt lerini de yerine getirmeyecek. Fakat iş olun bitince, il, ocak, bucağın başkanları işletmeyi ele alıp, alımdan satımdan tesis ten, tsmirde bu kuruluşları yivecekler, zararları bozacaklar. Ama devrin usulü malûm: Zarar devlete, kâr il, ocak, bu cak başkanına!

Havir haylar hayır! Çınar Oteli'nde ye diğiniz içtiğiniz sizin olsun! Ama Devlet çilik bahsinde söz, yalnız sizin değildir. Dün de, bugün de, yarın da bu dâvanım, hem de hükümetlerin onu yüzüstü bırak masına rağmen savunucuları oldu, ola caktır da. Evet C.H.P. 1945 — 1950 arasındaki davranış, programları hasır altı etmek, yeni teşebbüsleri önlemek, sanayide, işletmede, bankacılıkta ve her alanda yıllarca gözünü dökülerek hazır lanan, yabancı ülkelerde, yabancı konsul tasyon müesseselerinin tetkiklerinden ge çirilmiş hazırlıkları uyutmak suretiyle

hem D.P. devrine zemin hazırlamış, hem bu halleri ile DP. nin suç ortağı olmuştur.

27 Mayıs'tan sonra ise, işletmelerde par tizanlık vesile edilerek devlet işletmeleri hareketsizliğe mahkûm kılınmıştır. Her türlü teşebbüs kabiliyetlerinden tecrid edilmişlerdir. Ama bütün bunlar, Türki yede Devletçiliğin ölümü demek olamaz. Hele onun mirasını paylaşmaya girmek için yerli ve yabancı uzmanlara Ankara da tetkik raporları hazırlatanların bu te şebbüslerinde daima karşısında olacağız. Devletin kârli işletmelerini özel teşebbüs se satmaya D.P. de iktidara gelince karar vermiş ve ise girmişti. Ama buna cesa ret edilebildi mi? Hatta D.P. yıkılırken, getirdiği bütün işletme, ihale ve idare soysuzluklarına rağmen Devlet işletme leri azalmamıştı...

Şimdi de, Devletçiliğin Çınar Otelin de öldürüldüğünün müjdelendiği bugün lerde bizim de bazı sözlerimiz var:

Devletçilik, ne ölmüş, ne öldü rülmüştür. Yalnız, 1954 — 1956 ara sında ihmal ve inkâr edilmiştir. 1950—1960 arasında soysuzlaştırıl mıştır. 27 Mayıs'tan sonra uyandırıl mıştır. Şimdi ise, kansız, hastadır. Ama yaşamaktadır.

Buğün Devlet sektöründe 50 mill yarık bir yarık yatıyor. Eğer Çınar Oteli'ndeki mâcera heberini elledi zan nedio sevinenler, Devlet Plânına Teskilâtını yıkmasa, 5 yıllık plânı da soysuzlaştırmazlarsa 1967 sonunda bu yarık bir misli artacaktır.

Fakat artık eski Devletçilik yet mez! Bugünkü Devletçilik artık köfl değil. Mevcut Devletçilik, Atatürk, imtiazsız sınırsız bir millet yaratmak maksadına elverişli. Olmadı. Sadece bir iktisadi Devlet işletmeciliği ola rak kaldı ve binbir engellemeye rağmen çok şeyler yaptı.

Fakat bundan sonra istediğimizi, Anayasamızın Sosyal Devlet ilkesine bağlı kalarak, A dan Z ye kadar, Tür kivenin sivası, iktisadi ve sosyal niza mını, milletinin hayrını ve vatanını temsil eden DEVLET'in tanzim, idare ve murakabesinde nizamlamaktır.

Bundan sonra, devletçilik her şsha yı içine alacaktır. Bu yeni, milliyetel, Atatürkçü, istiklâlci bir nizamdır. Bulâ sa artık devletçilik, yalnız bir iktisadi devlet işletmeciliği değil. Özel teşebbüse yer vermekle beraber milli hayrın her sahasını içine alan bir sosyal nizam olma lıdır. İşte T ü r k s o s y a l i z m i budur. Ya fikir, ya hizmet, ya emek cep hesinde yer alan yeni, dinç ve mücade leci nesil bunu başaracaktır. Çağımızın gelişmesi ve zaruretleri bunu emredi yor.

FAY KIRBY

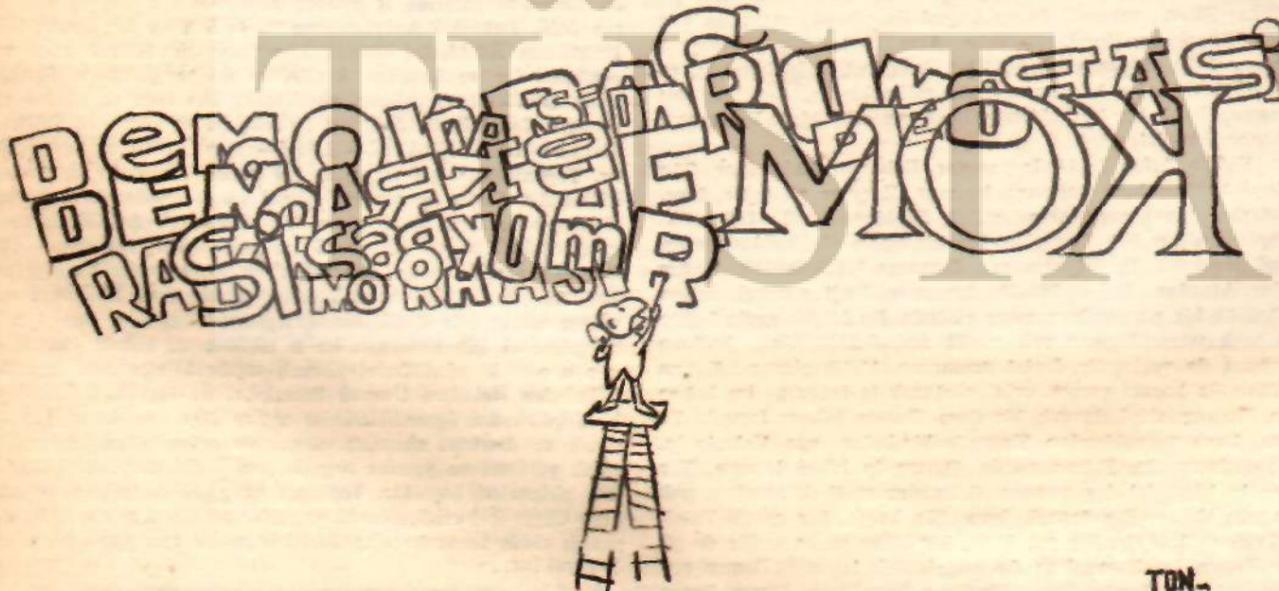
TÜRKİYEDE KÖY ENSTİTÜLERİ

Köy Enstitülerinin kuruluş, işleyiş ve yıkılışı. Bu konudaki en geniş inceleme. Amerikalı eğitimci.

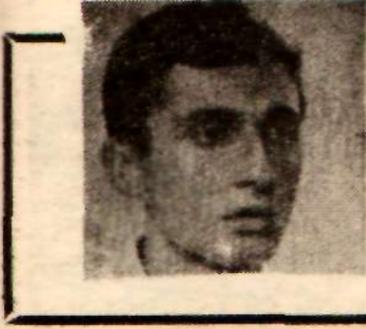
«Kemalizmi benimsemiş görünen birçok kimselerin gösterdikleri kararsızlık, korkaklık, kendi çıkarını koruma eğilimleri. Türk olan herşeyin en Türkü, yerli olan herşeyin en yerlisi bir eseri, kökü dışarıda ve toplum yâreisi olarak gösteren hilebazlara müthiş kolaylık hazırlamış buna birçok vatandaşın gö zü bağlı inanmalarına sebep olmuştur.» diyor.

Bu kitabı mutlaka okuyun

İMECE yayınları 2.390 sayfa. 15 lira P. K. 373 — Ankara adresinden ödemeli istenebilir. YÜN—887

Bir öğretmen konuşuyor

Arsin Ticaret Lisesi Edebiyat Öğretmeni Numan Kartal, öğretmenliğinin ilk yılında karşılaştığı olayları açıklıyor

Gericiler yönünden geçen bir yılın öyküsü

Kışığılığını yaşatan ümitler derler: Doğru. Hele ön rümdün baharında olanlar için ümit; hayatin kaynağı. Bin dokuz yüz altmış bir yılı geçmişi ahi Getirecek, gelecektekine bersiz umut yolum. Yeni öğretilerim. Kaşığımda kıymetimin, Gazî antep Ticaret Lisesi Edebiyat Erupu dersleri öğretmenliği.

Epiktetos'un kandillerine gidiyorum

I - Yoldayım. Usumma geldi, iki bin şu kadar yılın ardından hâlâ ışığını veren Hiyerapolisli Kösle Epiktetos'un Kandili. Ya benim kandillerim... Daha nice iki bin yılların ışığı olacak gazî şehrimizin, gazî çocukları ve ben olanın öğretmeni diye düşündüm.

Düş güzel şeydir; o da geçti. Çocuklarımızın bağında, orta kısmının son sınıfında dersimi veriyorum. İlk dersim, Atamın, «Ey Türk Gençliği» isimli söylevi konusudur. Didikledik, vatanın uğrayabileceği tehlikeleri sıraladık. Sonra bir soru: «Çocuklar, vatanımız, sıraladığımız tehlikelerden hangisine ve ne zaman düşmüştür, bizi kim kurtarmıştır?»

Farmaklar, iki kişiye söz. Bunlar Hayri Aslan, Hayri Gül v. s. isimli öğrenciler. Karşılıklıları şu: «Atatürk gününde doğmuş tür. Atatürk, bir diktatördür. Ka hunsuz adam kestirdi. Bizi Saidi Nuri kurtardı.»

Umulmadık taş, baş yarar maş. Başına kaynar sular döküldü. Öğretmenlere, okul müdüre sine götürdüm çocukları.

«- Numan bey, aldırma, salaktır bunlar.» Ne diyelim, aydınım düşüncesi... Belki de eblehler yuvasıdır burası...

II - Lise kısmına edebiyat dersleri ne giriyorum Türk edebiyatını panoromik olarak başlangıcından bugüne getirip, günümüzün yazarlarından söz edince:

«- Peyami Safa ile «Ali Fuat Başgil»i niçin saymıyorsunuz?» Günümüzün öykü ile yarından örnekler veriyorum. Sıra Halim Yağcıoğlu'na geldi:

«- Okumayın o komünist adamın şiirini.» Öykü - roman sanatını işliyorum. Sıra Rus yazarlarına geldi:

«- Onlardan söz etmeyin bence.» Bakanlığın programını tatbik edemiyorum...

III - Konya - Ereğli Atatürk İlk okulundan bir yazı geldi. Yaptıracakları Atatürk büstüne yardım isteniyor. Çocuklara duyurduğum,

«- Ölü adama niçin para verelim, vatan heykelle mi yükselir mi?» Koşke duyuramaz olaymışım...

IV - Cumhuriyet Bayramında kompozisyon yazdırdım. Soru: «- Atatürk çocukları olarak, Cumhuriyeti ve devrimleri korumadaki ödevleriniz nelerdir? Be

İrtiniz. Cevap: «- Horozu çok olan yerin sa bahi geç olur.» Lise kısmından Mehmet Şagmaz. «- Batı diyoruz. Tanzimattan bu yana, batılaşiyoruz. Fatih'a yerine, baş dakika ayakta duruyoruz. Kanımızın son damlasına kadar Amerikan peyniriyle dolan yenilikleri getiren Cumhuriyeti kulluyoruz. Hepimize kullu ol sun.» Orta III. sınıftan Hayri Aslan. Ben de siteden ayrıldım sevgili çocuklarım, ayrılışım sizlere kutlu olsun.

Özüm özüm baka baka kararırımış

Cumhuriyet Bayramında, biz den bir öğrenci gelir okuyacakmış. Türk Dilinden «Türkiye Türkçe» isimli yarı seçtim; okuyama dılar. Halim Yağcıoğlu'nun «Mus tafa Kemaller Tükenmez» isimli yarı seçtim. İrkildiler. Müdüre: «- Komünist bir adamın, komünist şiiri okunamaz.» Müdire Fatma Toprak, odada İngilizce öğretmen Hatice Gülü ile lise son sınıftan Erdal Üzüme'ye var. Heyhat, Böyle öğrencilere, bşy le müdürü...

Tek ümidim kırılan ümidim

Lise kısmından Tolstoy'a varın caya dek okumuş, ya da karıştır mış bir baş öğretmen oğlu, çok sevdiğim bir öğrenci: Aydın Bül yükmurat. Atatürkçü. Tek umudum ama, kırılan umudum. Ay lar sonra:

«- Ben artık Atatürkçü değilim, milliyetçiyim efendim. Ata türkçülük düpedüz dinsizliktir.» Sebep basit. Nur külliyesi satı cısı İrfan Pazari isimli kitapçı. 1936 yılında Edirne Sayıvı Şeref Aykut'un yazdığı «Kemalizme» isimli eseri verip, içinde altını çiz diği tümceleri okumasını öğrenci den ister. Önsözünün 22. satırın daki: «Kemalizm: milletin refahını ekonomik temeller üzerine kur up yükseltmeye çalışan bir din dir» tümcelerini okuyan öğrencim, tamami der. «Kemalizm - Ata türkçülük - Dinsizlik - Komün istlik.»

Daha Atatürkçü olunur mu! Gelsin Toprak. Milli Yol, Hür Yol, Demokrat Akdeniz, Yeni İş tanbul...

Eh ne diyelim, dünkü Atatürk çü, bueğin Nureti olur. Milli Eği tim Bakanlığı nerdesin?..

Çile bülbulüm çile

Geçmiş zaman, ilk bir günün akşamı. İnanç yazhanesinin ya nında. Nureti bir kitapçıda görü düm Hayati Beğ Divanını: «Haye rum, Bir ses: «- Hoca.» Tanımadığım kitapçı: «- Sen benim aleyhimde konu şuyormuşsun?»

«- Benim sizin okulumuzda müritlerim var, her dediğiniz ku laşına geliyor. Yoksa siz solu tu musunuz?» Kulakların çınlasın Atatürk. «Bu yurt şeyhler, derişler, mü ritler yurdu olamaz» diyen sen değil misin? Müritler at oynatıyor ortalıkta, çile bülbulüm çilel...

Danga

Atatürkçü yapmak çocukları, erek bu ya. Her ay bir kitap oku yahm dedik. Salık verdim Varlık Yavınlarını. Bunu yapan sen misin, uy anam uy. Varlık Yayınları açık tır, ahlaka aykırıdır, bunu işli yen öğretmen komünisttir.

Kitapçı İrfan Pazari, böyle de di ya, müritleri bizim öğrenciler ne der? Ne diyecek, komünist der, tahtaya komünist öğretme nin komünist dersi yazar, beyan name yazar, yürüyüş yapmaya kalkar. Böyle diyenleri 28.10.1961, 1.10.1961, 3.11.1961, 6/11/1961; 7/11/1961 tarihli dilekçeleriyle idareye veren öğretmene, müdire de emesullü senais' der.

Ayıkla pirincin tasını

Kitap okuyun dedik ya, bizi miler de okuyor: Türkiye'de ko münist hareketleri, Saidi Nuri Külliyesi; Hanımîar Rehberi, Hik metli Sözler, Risalesi Nur v. s. yakahyanlar; Orta III. te Hayri Aslan ile Hayri Gül de ben, 2/B den Mehmet Ali Emre'ce matema tik öğretmeni Hasan Yılmaz, V. sınıfta, yeni lise kısmının ikinci sınıfında Mehmet Ali Demirdü zen, İsmet Yüzbaşı ile Cesur Öz çöreki de ben ile İngilizce öğret meni Hatice Gülü. Bunlar gör düklerimiz. Ya görmediklerimiz ile isimlerini unuttuklarım. Şimdi siz söyleyin, başıncı kol teşkilatı gibi çabhanlar kimler? Kim şakağında, ayıkla pirincin tasını...

Sade bunlar mı?

Hayır. 1944, 1948, 1952, 1956, 1961 yıllarında Manisa, Çanakkale, Ankara Ağır Ceza Mahkeme sinece beraet ettirilen nureuların beraet kararları tarih ve numara larıyla. Nur Külliyesi lehine hü küm veren tarihçilerin bilirdiği raporları ve inkişaptan sonra hak kında nureuluktan soru açılan Adıyaman İlköğretim Müfettişi Ahmet Satılmışoğlu'nun müdafaa namesi ve çocukları:

«- Efendim, nureuluk kötü olsaydı, bunlar beraet etmezler di... diye propagandaları. Haklısınız öğrencilerim. Başta ki ler aydın olsaydı, onlar da beraet edemezlerdi...

Suyun akışına uyan değirmen taşı

Su akar, değirmen taşı döner. Bizim öğrenciler de tutturmuş tur türküyü söyler, müdire de

peğeri sıra gider: Bana soru, Be kanlığa rapor. Sorusu da, raporu da hikmet ler dizisi. Öğrencileri dövmek, az not vermek, konuyu geniş işle mek, idarenin prestijini kırmak, küfür etmek, Nazım Hikmet'e methâ-senâlar çekmek...

Eh ne diyelim. Biri çıkar: «Ben hikmetler küpüdüme derse, ona ne denir? Sadece ispat iste niz. Ama kimden istiyorsun? Ya lanemim mumu yatmaya kadar ya namış...

Gerçekleri söyleyecekler var sa yın müdire. Söylediler de işte. 240 öğrenciden gelen 150 mek tıp. Bunlardan birkaç söz:

«Sevdiğim öğretmenim, şimdi yap tıklarımızdan utanç duyuyoruz. Şimdi anladık sizi. Ama tavşan düze indikten sonra. Siz gittiniz, okulda ne düzen, ne de disiplin kaldı.»

«Sayın hocam, meğer bizler ne kadar naâkür insanlardıyız. İna nımız, edebiyatın ne dernek oldu şunu sizden öğrendik.»

«Atatürkçü hocam, bayramını Atatürk kartpostalıyla kutluyo rum. Yolundan ayrılmıyacağım.»

«Sayın hocam, eti neden iste mediklerini şimdi anladım. Bir avuç insan... Artık dersimiz boş geçiyor gibi birşey. Aynasız iştir kişinin lafa bakılmaz. «Şimdi» unutamıyorum. Son derste yas dırduğunuz öğretmenler her gün oku yorum, yolunuzdayım, bana güven ebilirsiniz.»

Yazmakla bitmez, bunlar da is pati.

Tükenen güç

Göçüm gitti, çabamda yalnız kalmıştım. Vahiye, Federasyona, Milli Eğitim Bakanlığımıza derken umutla geldiğim yerden, kırılan umudumla ayrıldım. Yol uzadı. Mer sin Ticaret Lisesine...

Gerçekleri görürsün

12 Mart günü. Gaziantep'ten ayrılış günüm. Ne de olsa, ilk göz ağrım, sen benim için.

Aç, çünkü: İdareden aciz bir müdireyim. Bakanlıkca hâlâ ve rinde tutulması ve yapılan tah kikatın ne ceza, ne de mükâfat gibi bir nen'in hâlâ ortaya çık maması olmasın...

Ayrılsay sevinç verirdi, çünkü: «Gittikten yerde inancımı zerre sine yitirme, yoluna devam et» diye, Valim sayın Osman Meriç tarafından basıma konan tac ile sonradan geçtiği anıların pısmarı hıklar içinde yazılmış öğrencileri min yüz elli kadar mektubu...

Şimdi, üç kanatla göğe yükse len bir kuşum. Valim'in sözleri, öğrencilerimin mektupları ve Mer sinli öğrencilerimin sonsuz sevgi leri.

Geleceğe güvenle bakıyorum. Arzu

Alman Mollke, «Güçlükler ye nilmek için vardır der. Ben de, igitlere yenilmesi gereken güç lüğü belirtmek için, bu satırları karalamış bulunuyorum. Bekliyoruz.

REKLAMLAR İÇİN EN İYİ VASITA GAZETE VE DERGİLERDİR

Gazete ve Dergiler için de en güvenilir a racı

BASIN İLAN KURUMU'dur

- Istanbul Genel Müdürlük: Türkocağı Caddesi No: 1 Kat: 3 Telefon: 22 43 84 - 85
- Istanbul Şube Müdürlüğü: Türkocağı Caddesi No: 1 Kat: 3
- Ankara Şube Müdürlüğü: Ulus İşhanı «E» Bloku No 41 Kat: 2 Telefon: 10 58 17 - 10 57 87
- İzmir Şube Müdürlüğü: İkinci Kordon Mimar Kemalettin Caddesi Küçük Kardeşli Han Telefon: 23911
- TELGRAF: BASINKURUMU
- Adana Şube Müdürlüğü: Abidinpaşa Caddesi Remo İşhanı 46
- Bursa Şube Müdürlüğü: İnönü Caddesi Aysar Han No: 20 Telfon: 2552
- Eskişehir Şube Müdürlüğü: Porsuk İşhanı Kat: 2 No: 1
- Konya Şube Müdürlüğü: İstanbul Caddesi Yusufağo Sokak Terzioğlu Pasajı No:1
- Zonguldak Şube Müdürlüğü: Amele Birliği Pasajı No 15116 Telefon: 2038

ALMANYA

De Gaulle'ün ziyareti, Avrupa siyasi birliği konusunda yeni bir şey getirmedir.

Tarih

Tarih kitapları bir Fransız devlet başkanının Almanya'yı ziyaret ettiğini yazmıyor. Ancak I. Napoleon Bavarya'yı orduları ile 1805'te «ziyaret» etmiş.

Fransa'ya büyüklük ve kübarını iade etme misyonuna inanan General de Gaulle, siyasetinin kilit noktalarından biri olan Alman dostluğunu kuvvetlendirmek amacıyla Federal Almanya yönetimini yaptı. Yüzyılların karşı karşıya getirdiği bu iki memleket arasındaki yakınlığı yöneticiler kademesinden halka indirmek, Fransız — Alman barışmasını canlı bir gerçek haline getirmek, iki memleket arasındaki bağların sıklaştırılması için «fili tedbirler» almak bu yolculuğun meyveleri oldu. İri yapılı De Gaulle, Gizli Ordu Teşkilatının (OAS) suikast hazırlama ihtimaline rağmen halk arasına girdi, el sıkıştı, tebessüm etti, almanca konuştu, geçmişte ki yaralardan da usatlıkla bahsetti ve Zuckmayerin şu sözleri ile hareket hattını çizdi: «Dün, görevimiz düşman olmak idiyse, bugün dost olmak hakkımız.»

De Gaulle
Über Alles

Alman millî marşına ilk mısraları na atfen muhalefet gazeteleri «De Gaulle her şeyin üstünde» şeklinde başlıklar koyarak şahıs hakimiyatını tenkid ettiler. Gerçekten iki ihtiyarın başbaşa konuşmaları, Fransa ve Almanya'nın liderliğinde ki Avrupa birliği fikrinin yeniden ortaya atılmasına ve Paris — Bonn mühterinden söz edilmesine yol açtı.

İngiltere'siz bir Avrupa birliğine muhalif olan Benelux (Belçika, Hollanda ve Lüksemburg) memleketleri ile açıkta kalma durumuna düşmek istemeyen İtalya başkentlerinde De Gaulle — Adenauer görüşmeleri dikkatle izlendi. Fakat yayınlanan bildiri bu konudaki endişelerin hiç olmazsa zamansız olduğunu gösterdi. İki ihtiyarın Avrupa siyasi birliğini süratle gerçekleştirmek isteği biraz da «tahirete geçmeden torun görmek» isteyen büyükbaba tutumundan ferah geliyor. Fakat Brentano ve Schroeder gibi liderlerin frenlemeleri Adenauer'i bu yolda yalnız bırakıyor. Nitekim ortak bildiri siyasi birlik konusunda hiç bir yeni unsur getirmedir.

Yolculuk siyasi planda önemli bir gelişmeye yolaçmadı. Esasen De Gaulle

General de Gaulle, Almanya'da ihtiyarlı bir şekilde karşılandı... Rüyaları gene de çok uzaktı...

le'ün amacı bu değil. De Gaulle işçilerin askerine kadar her sınıf almanla temas etti ve iki halk arasındaki barışmanın parlak örneklerini vermeye çalıştı. Bunda başarı kazanmadığı söylenemez.

Mesele Kıta Avrupa'sının bu iki büyük memleketi arasındaki barışmanın işbirliğinin ve hattâ sözleşmenin iki ihtiyar liderin iktidar sandalyesinde avrıldıkdan sonra nasıl bir gelişim göstereceğidir. Zira iki tarafta da birbirlerine karşı soğukluk ve hattâ düşmanlık duyularının sayısının bir hayli kabarık olduğunu unutmamak gerekir.

CEZAYİR

Mücadeleyi ihtilalin ateşli albayı Bumedyen'in desteğiyle, Ben Bella rahat kazandı.

Otorite

Siyasi Büro'nun kuvvetli adamı Ben Bella «bizim için tek mesele otorite meselesidir» diyor.

Gerçekten, başkenti kontrol altına almayı ve aramalara karışmayan bir merkezi otorite altında asli fonksiyonlarını yerine getiremezdi.

Geçtiğimiz hafta otorite davası Siyasi Büro lehine çözüldü. Siyasi Büro'nun otoritesini tanımayan üçüncü ve dördüncü bölge komuta heyetleri iç ve dış etkenler baskısı ile anlaşmaya razı oldular. Böylece kardeş kavgaasının önü alındı. Asil subayları teslim olmaya sevkeder iç fakatörler, Ben Bella'nın çağırısına uyarak Cezayir şehri üzerine yürüyüşe geçen Altınçı ve Beşinci askerî bölge birliklerinin sayısına ve silâhça istinadlığı, halkın ve özelikle işçilerin tarafsız tutumu ve sabırsızlanan iktisadi ve sosyal dâvalar. Dış fakatörler arasında en önemlisi Mısır Devlet Başkanı Nasır'ın Ben Bella'ya desteklemesi, Nasır, Mısır'da eğitilen 80 Cezayirli subayı Siyasi Büro'nun emrinde görev almak üzere Cezayir'e gönderdi. Anlaşmaya varılmadan önce partiyi kaybettiklerini anlayan asil liderler ilginç teklifler de öne sürdüler: televizyon önünde açık tartışma, tarafsız bir seçim komitesinin kurulması. Bu arada Millî Kurtuluş Cephesi'nin ihtilalin başlangıcından beri rakibi olan Halk Hareketi (MNA) nin lideri Me salî Hac geçici bir koalisyon hükümeti teklifinde bulundu. Gerçekte hayli önem

siz bir teşekkül olan MNA'yı Cezayir'in yönetimine sokmak için sarfedilen boş bir gayretti, bu.

Şartlar

5 Eylül tarihinde imzalanmış anlaşmanın başlıca hükümleri şunlardır:

- 1 — Komutanlar, siyasi büro'nun merkezi otoritesini tanırlar.
- 2 — Cezayir şehri askerlikten tecrit edilir. Her bölgeden bir tabur şehrin güven ve asayişini ortaklaşa korur.
- 3 — Ateş kes emri derhal yürürlüğe girer.

Durumun gerek askerî, gerek siyasi bakımdan lehlerinde gelişmediğini gören üçüncü ve dördüncü bölge komutanları bütün sorumluluğu üzerine attıkları. Siyasi Büro'yu tanıyor ve otorite meselesi de böylece Ben Bella lehine çözümlüyor. Cezayir şehrinin kendi başına buyruklarını bir belde olması önemli için. Dördüncü askerî bölge karargahı 50 kilometre ötedeki Blida'ya taşınıyor ve yer yer çarşımalara rağmen, ateş kes anlaşması fiilen yürürlüğe giriyor. İçte geçen haftanın bilançosu.

Seçimler

Bu gürlütü arasında gösterişsiz bir şekilde fakat devamlı olarak otumlu çağış malat yapan insan Abdurrahman Faris, Geçici yürütme organı başkanı geçen hafta Paris'te yakın Cezayir — Fransa işbirliğinin esasını teşkil eden bir seri protokol imzaladı. Buhranın çözülmesi üzerine de seçim için temasa geçti ve memleketin çıkış yolunu tayin edecek bu mekân nizamını 20 Eylül Perşembe günü harekete geçmesi kararlaştırıldı.

Buhranın önemli sebeplerinden biri olan aday listelerinde pek az değişiklik yapılacak. Fakat bu değişikliklerin asker lehine olması bekleniyor. Halk içinden çıkan ihtilâlciler halk ordusu mensuplarının önemli bir kısmının siyasi hayatta vâzife alması normal sayılmaktadır.

İlk

işler

Seçimlerin artık bu sefer tehire uğramadan, yapılması en samimî temennî. Zaten muhtemel bir tehire yolaçacak pek az sebep mevcut.

Seçimlerden sonra kurulacak hükümetin muhtemel başkanı Ben Bella Genç lider, şimdiki kadar ona sadık görünen ateşli ihtilâlciler Albay Bumedyen komutasındaki birliklerin Cezayir şehrine önemli bir olaya meydan vermeden girmesini sağlıyarak prestijini artırdı. Siyasi buhranın da lehine çözülmesi ile rakipsiz bir durum da.

Ben Bella anlaşmazlık giderildikten sonra kumandanlar arasında Birlik sağlandı

Ben Bella ilk olarak ordunun yeni den teşkilatlanması işine el atacak 150.000 kişilik ordunun takriben 2/3'ü terhis edilecek. Üniformayı çıkarılana iş bulmak gerektir.

İşçi Sendikaları Birliği'nin genel grev tehdidi de genç liderin hoşuna gitmedi. Sendika liderlerinin temsil kabiliyetinin olmadığını öne sürüyor. Ben Bella'nın işçi teşekküllerine ve diğer meslekli kurumlara da müdahale etmesi beklenebilir.

Bu arada nazırlanacak anayasanın sosyalist niteliğinin tayin etmek zorunlu. Sosyalist ilkelere somut tanımları yapılmalı, hedefler tesbit edilmeli, muhtemel millî plânın komisyonu bir an önce kurularak faaliyete geçmeli.

İNGİLTERE

İngiliz işçi Sendikaları Birliği Müşterek Pazar ve silâhsızlanma meselelerini tartıştı..

TUC

İngiliz İşçi Sendikaları Birliği (TUC = Trade Unions Congress) in yıllık kongresi, İşçi Partisi'ne yön vermek bakımından büyük önem taşır. Sendikalar Birliği İşçi Partisi ni destekleyen en önemli teşkilattir. Diğer dayanaklar Fabian Society, Sosyalist Hukukçular Derneği, Sosyalist Tıp Birliği gibi teşekküller, kooperatifler ve parti bölge teşkilatıdır.

İrili ufaklı sendikalarından sekiz milyon işçiyi temsilen Blackpool opera bina sına gelen bine yakın delegeler bu yıl ortak pazar, nükleer silâhsızlanma, ücretlerin üretkenliğe göre ayarlanması, millî plânın kurulu gibi önemli meseleler üzerinde görüşlerini belirttiler. Yaklaşan seçimler dolayısıyla parti yöneticilerine hakaret serbestisi verme hakkı tercih edilmiş tir.

Ortak pazar giriş konusunda kongre de men havasın «Avrupa siyaseti» olma sına rağmen, büyük sendika liderleri Gait skoll'in tutumunu benimsemeye ikna edilmiş ve şimdilik suya sabuna dokunmayan bir karar sureti kabul edilmiştir. Oysa sanyai sektörü desinatörleri sendikası başkanı Mortimer'in sunduğu karar sureti tasarrufları bir çok noktayı aydınlatıyordu. Mortimer, özellikle İngiltere'nin Roma antlaşması hükümleri gereğince Avrupa birliği ne girmesinin İngiliz sendikalarının demokratik ve sosyalist idealine aykırı olduğunu belirtiyor ve başlıca sakıncaları şöyle sıralıyor:

1 — Avrupa ekonomik topluluğu (CEE) serbest mübadeleyi teşvik edecek yerde, ticari kayıtlamaları artırıyor.

2 — İşçi partisinin işsizlik ve bazı bölgelerdeki toplumsal adaletsizlikle mücadele için esas kabul ettiği millî plânın Roma antlaşması ile bağdaşmaz.

3 — İngiltere, birliğe girmekle De Gaulle ve Adenauer hükümetleri gibi kendileri ile herhangi bir ortak tarafları olmayan hükümetlerin görüşlerini paylaşmak zorunda kalacak.

Ortak pazara katılmanın lehinde olanlar ve bu arada tipograflar sendikası başkanı Briginshaw, Avrupa siyasi bütünleşmesinin NATO'nun mantıklı bir sonucu olduğunu savundu.

Neticede bu konuda ne «evet» ne de «hayır» diyen bir metin kabul edildi.

Sol kanadın savunduğu tek taraflı nükleer silâhsızlanma, millî plânın komisyonunun çalışmalarına katılmama, hükümetin ücret politikasını desteklememe meseleleri de yaklaşan seçimlere feda edildi. 800.000 üyesi olan taşit işçileri sendikası başkanı Frank Cousins bile barış davasından geçici bir süre için feragat etti.

Muhafazakar partinin, son yapılan kabine değişikliklerinin de açığa vurduğu görüşü, şimdilik nazırları seçimlere geçirmiş bulunuyor. İşçi partisinin önümüzdeki aylarda yapılacak kongresi daha kesin bir tutum tayinine imkân verecek.

KÜBA

Birleşik Amerika'nın dar görüşlü politikacıları, ilimli reformcu Castro'dan Marksist-Leninist bir Castro yaratmak marifetini göstermişlerdir.

Yeni bir istilâ mı?

Berlin'i Sovyetler Birliği'nin, For moza'yı Komünist Çin'in boğazın da bir kemik olarak gören Amerikan siyasi çevreler şimdi Küba'nın kendi boğazlarında bir kemik haline geldiğini görmekteyiz. Fakat buna şaşınması gereken kimseler varsa, gene bu siyasi adamlarının kendileri; zira bugünkü sonucu iki yıldan fazladır kendi elleriyle hazırlamışlardır. Böylece, Birleşik Amerika John Foster Dulles gibi siyasetçiler, Dulles'in kardeşi Allen Dulles gibi istihbaratçılar ve «Muz İmparatorluğu» «United Fruit Co.» gibi büyük menfaat grupları sayesinde, Laos'tan sonra Küba'nın da omuzlarına ağır bir yük olarak konduğunu görmekteyiz. Gerçekten de mesele, bir yandan Dulles tipi siyasetçilerin dar ve kısır görüşlerinden, bir yandan da öbür Güney Amerika ülkelerinden çoğunlukla olduğu gibi Küba'da da iktisadi hayatı elinde tutan Amerikalı menfaat gruplarına söz geçirememektedir. Küba'nın bu menfaat gruplarınınca affedilmeyen günahı, Fidel Castro'nun 1959 Ocak ayında işe başlar başlamaz bir toprak reformuna ve devletleştirme hareketine girişmesiydi. Gerçek Castro'nun düşünceleri daha önce de bilinmiyor değildi. Küba'nın dağlık bölgelerinde otuz yıllık diktatör Batista'ya karşı bir çete savaşı yürüten Castro, kendisini ziyarete gelen Amerikalı gazetecilere bu düşüncelerini açıklamıştı. Ama o vakitler Castro hareketinin başarı kazanacağına inanılmıyordu, kazansa bile bu reformculuğun öbür birçok Latin Amerika ülkelerindeki gibi «lafı kalacağı» ya da menfaat gruplarınınca kolaylıkla «satın alınabileceği» düşünülerek fazla önem verilmemişti.

Ne zaman ki Castro, toprak reformunu ve devletleştirme hareketini ciddiyetle uygulamaya başladı ve Güney Amerika'nın birçok ülkesinin iktisadiyatını elinde tutan «United Fruit Co.» nin menfaatleri zarar görmeye başladı, o andan itibaren Küba ile Birleşik Amerika arasında bir soğuk harb başgösterdi. Önce basın kampanyasıyla başlayan mücadele, daha sonra iktisadi savaşa, Küba'nın siyasi bakımdan tecridine, nihayet istilâ teşebbüsüne kadar uzandı. Fakat Castro şimdiye kadar bütün bu çetin sınavları başarıyla atlattı.

Zamanın grisinde yaşayanlar

Yalnız bu durum bile, Güney Amerika'da değişen birşeyler olduğunu göstermeye yeter. Fakat zamanlarının gerisinde yaşayanlar ve Güney Amerika'yı hâlâ bir tabur Amerikan birliği gönderilince boyun eğen eski G. Amerika sananlar bunu kabul etmek istemiyorlar. Bir bakıma haklı da sayılabilirler. En son 1952 de Guatemala'da, 1955 te Kosta Rika'da böyle olmuştur mu? Guatemala'da Başkan Alvarado küçük çapta bir toprak reformuna giriştiği vakit Amerikan silâh ve uçaklarını kullanan bir mülteciler çetesi istilâ teşebbüsüne girişiyor. Birleşik Amerika donanması da meşru hükümetin yabancı ülkelere satılan silâhların yerine varmasını önlemek için Guatemala'yı abluka altına alıyor ve Albay Arbenz rejiminin düşmesini sağlıyordu. 1955 te Başkan Figueras, «United Fruit Co.» nin Kosta Rika'da ödediği vergiyi iki katına çıkardığı vakit, Nikaragua'da eğitim gören ve Amerikan bombardıman uçaklarıyla desteklenen bir «kırtuluş ordusu» memleketi istilâ ediyordu. Fakat Küba'da aynı sonuç elde edilemedi. Neden? Bir kere, Castro, yukarıdaki örnekleri bildiği için böyle bir teşebbüse karşı hazırlıktı. Giriştiği yoğun propaganda, Amerika'nın böylece açık bir müdahalesi karşısında dünya halklarında büyük tepkiler uyandıracak nitelikteydi. Sovyetler Birliği'nin böyle bir durumda nasıl bir tavır takınacağı da bilinmiyordu. Bundan başka istilâ teşebbüsünü hazırlayan Amerikan sorumluları büyük bir hesap yanlış yapmışlardı. Kendi propagandalarına kendilerini de kaptıranlar, «zulüm gören, istidat altında inleyen, açlıktan kıvranan» Küba halkının istilâ hareketiyle birlikte Castro'ya karşı ayaklanacağını sanıyorlardı. Oysa, Kübalılar silâhlarını kapıldıkları gibi Castro'nun yanına da yer aldılar. Çünkü Küba'da durum Arbenz Guatemala'sından farklıydı. Zira Castro, yıllardan beri ilk defa olarak bir Güney Amerika ülkesinde gerçek bir toprak reformunu uygulamaya başlamış, tarım işçilerinin yabancı şirketlerce sömürülmesini önlemişti. «Muz İmparatorluğu» nun ege menliği ilk defa olarak sarılıyordu. Öte yandan bu, aynı zamanda son derece cesaret isteyen bir işti. Zira Küba'nın iktisadi hayatı yıllar yılı, başta «United Fruit Co.» olmak üzere birkaç Amerikan şirketinin elindeydi. Bütün ihracatının % 85'i şekerden ibaret olan, bu şekerin % 90'ını Birleşik Amerika'ya satan, bütün ithalatının % 75'ini Amerika'dan yapan Küba, iktisadi bakımdan tamamiyle Amerika'ya bağılıydı. Birçok Güney Amerika ülkesinde olduğu gibi Küba'da da bu şirketler, ege menliklerini sağlamlaştırmak için «tek ürün» sistemini uyguluyorlardı. Böylelikle yalnız tek çeşit ürüne bağlı olan ülke, tek elci bu şirketler olduğu için kaçınılmaz şekilde Amerikaya bağlı oluyordu. Bu ürünün satış fiyatını, tarım işçisinin ücretini bu şirketler tayin ediyordu. Dış siyasette ya da sosyal alanda hoş gitmedik bir eğilim buldular mı, Amerika bu tek ürünün alımını derhal keserek bunu öleyebiliyordu. İşte Castro'nun yönetimindeki Küba'nın giriş

FIDEL CASTRO
MADE IN U.S.A.

diği reformlar bütün onunları ölemekteydi. Bundan başka Castro'nun bu alandaki çabaları Güney Amerika'nın öteki ülkelerinde de büyük yankılar uyandırmıştı. Bu da, büyük menfaat grupları için korkunç bir tehlike sayılmıyordu.

Çıkımaza giren siyaset

Gerçekte asıl tehlike, Birleşik Amerika'nın, Güney Amerika'daki siyasetin, ezilen ve sömürülen halkın yararına değil de büyük menfaat gruplarının yararına ayarlanmamasıydı. Küba böyle bir siyasetin nasıl sonuç vereceğini açıkça ortaya koymuştur. Etica şirketinin menfaatini korumak için Castro'ya karşı girişilen mücadele, Castro'yu halkın isteklerine cevap veren ilimli bir reformculuktan ayırıp, adım adım aşırı reformculuğa itmiştir. Birleşik Amerika'nın, öbür Güney Amerika ülkeleri için bir «özü örnek» meydana getirmesini diye ortadan kaldırma çabası, Küba'nın mültecileri Küba'yı istilâ için eğitmeden geçirmesi, siyasi ve iktisadi bakımdan tecrit etmesi karşısında Küba, kendisini yalnız hissedip istilâ tehlikesini görünen, ister istemez Sovyet blokundan yardım arama çabasına çıkmıştır. Böylelikle, Sovyetler parmaklarını öfle kapırdamadıkları halde, Birleşik Amerika'nın dar görüşlü siyasetçileri ilimli reformcu Castro'dan marksist-leninist bir Castro yaratmak marifetini göstermişlerdir.

Geçen hafta, yeni bir istilâ tehlikesinin belirtileri üzerine Moskova'ya giden Küba Maliye Bakanı «Che» Guevara'nın ziyareti sonunda yayımlanan bildiri, Küba'nın aynı zamanda B. Amerika'nın burununu dibinde Sovyet blokuna bağlı bir askerî üs haline gelmek üzere olduğunu ortaya koymuştur. Önceki idare zamanında hazırlanan istilâ teşebbüsünün, başkanı ilk günlerinde «Domuzlar Evi» fezi» ndeki bozgunla sonuçlandırılan bir mek talihisizliğine uğrayan Başkan Kennedy, bu yeni durum karşısında oldukça sarsılmakla görünmeğe çalışmış, aynı zamanda sağduyuyu elden bırakmayarak «Küba'nın istilâsının bir hâta olacağını» belirtmiştir. Fakat, ekilen rüzgârın fırtınasını biçen soğukkanlı kişilerin içinden çıkılmaz bir duruma karşı karşıya kaldıkları. Karşılarında tehlikeli bir dönemin başladığı da açıkça ortadadır. Menfaat gruplarının Amerikan Kongresindeki bazı temsilcilerinin yeni bir istilâ teşebbüsünden söz etmeleri, bu tehlikeyi daha da arttırmaktadır.

Fakat asıl konu, Birleşik Amerika'nın Güney Amerika ülkelerine karşı takibettiği siyasette temelli bir değişikliği yapabileceği güçte olup olmadığıdır. Zira bu siyaset büyük değişikliklerle doludur. Bir yandan da Güney Amerika kıtasında komünizmin yerleşmesini önlemek için çalışıyor, bir yandan en ufak reform hareketleri bastırarak komünizmin ekmeğine ya sürüyor. Bir yandan, aç kütlelere «demokrasî» den, «refah» tan söz açılıyor, bir yandan Güney Amerika'nın diktatörleri baş tacı edilip, güçlü Amerikan şirketlerinin halkı sömürmesine göz yumuluyor. Bu çelişik siyaset Güney Amerika halkının isteklerine uygun şekilde değiştirilmedikçe, Birleşik Amerika daha birçok Küba'ların ortaya çıkacağını görecektir.

VATAN
İLERİCİ
AYDININ
GAZETESİDİR

«TÜRKİYE'DE KÖY ENSTİTÜLERİ»

Fay Kirby, Köy Enstitülerinin, Batıya geçiş hareketinde temele yönelen büyük devrimin hazırlayıcısı oluşunu iyice kavramış görünüyor. Bu büyük anlamı kavrayınca, Köy Enstitülerinin yaşama ve çalışmalarından ürkenlere hak vermek gerekiyor. Bu ölçüde bir Atatürkçülük, Atatürk'ün kendisinden sonra kimsenin el atamadığı bir iştir...

Tahir Alangu

Amerikalı eğitimci Fay Kirby'nin «Türkiye'de Köy Enstitüleri» adında ki yeni çıkan kitabının zamanla çeşitli meslekten aydınların elinden düşmeyeceğini, içindeki sorunlar üzerinde tartışılacağını, gerçeğe yeni açılardan bakılması na yol açacağını gördüğümü söylemiştim. Bu kitabın satır satır araştırıcı çözümleyici, eleştirel bir dikkatle okunmasını her aydınlar safında yer alması için gerekli olduğunu her şeyden önce söylemeliyim. Bu kitabın her dediğine, her söylediğine katılıyor muyum? Eğitim sorunlarımızın köke bağlı çözümüne kurcalayarak batıya yönelişin devrimci başarısını bağlayarak bütün sözden kaçınmadan, sıkı bilim sel bir disiplin içinde araştırmasını elbette bekliyorum.

Şimdiye kadar hiçbir eğitimci, Atatürkçü — Devrimci açıdan, bu ölçüde temele otursun bir sen teze ulaşamadı. Yakın tarihimizin dalgalanmalarında içinde, olması gerekenle olmaktan dolayı siyasal ve sosyal olayların karşılığı için den çıkıp aktarı ve gerçekçi ilkelere bağlayarak tasvir edemedi. Bu kitabın bütünü ile büyük anlamını yalnız Köy Enstitüleri sorununa açık tutan yönünden değil, devrim tarihimizin karanlık kalmış noktalarını da aydınlatması bakımından değerli buluyorum. Ama yine de bu kitabın, ruhu kadar açık, bizi güçlendirip, ren, geviktiren, çalışmaya çağıran bir yönü var ki, her şeyden önce onu iyice ortaya koymalı, altını çizmeli, bu konuyu, tutku lu, cezbeli bir bağlılıkla sarılarak kendi saplantılarını ve çıkma za sürüklenenlerin önüne koymalıdır. Bu kitap, satır satır okunup didiklenmeli, eksik, bulanık bıraktığı yerler iyice açıklanmalı, tamamlanmalı, kapalı geçtiği yerler sırasıyla açık ışığa çıkarılmalıdır.

Fay Kirby'nin eseri, enstitülerin kendileri kadar önemlidir. Çünkü yıkılan bu kurumlar, her kesim aklında kalmış, birbirini tutmayan, çoğu değişen şartlarla birlikte eskimiş, güçlü bir eleştirel karşısında değerlerini koruyamayanacak anılara göre değil, aslında büyük bir plan gerektiren niteliğini taşıyan bu kitabın, eleştirilmiş bütününe dayanılarak yeni den kurulabilir.

Fay Kirby'nin eseri, bütünü ile, Köy Enstitülerinin bizim tek par ti idareimizin böyle bir eğitim devrimine hiç de yakın olmayan düzeninde kurulan, başlangıcı ve bitimi karanlıklarda kalmış bir devrimci okulu, olduğu gibi değil de olması gerektiği gibi anlatıyor. Benim her yerde söylediğim düşüncelerime de uygun düşününce bu görüş, bugün Köy Enstitüleri üzerinde konuşanların görüşlerinden oldukça farklıdır. Bu güne kadar ortaya konulan düşünceler, bu okulları ve eğitim sistemini, öncülerin elinde mükemmeliğe ermiş, tam kişiliğini bulmuş, yeniden aynı niteliklerle kurulması gerekli imişler gibi göstermektedir. Halbuki aynı ilkelere hareket ederek aynı ruhla yapılacak çalışmalar, bizi gerçek düşüncelerdeki tasarımlardaki «Gerçek temele oturmuş Enstitü

leri» ulaştıracaktır. Buna meydan vermediler. Böylece enstitüler, ulaşılmış, ilkelerini tam ve güven verici ölçüde gerçekleştirilmiş bir sisteme değil, kafalarda ve gönüllerde dikilmiş bir özelemler beklettiğimiz amaçlar olarak kaldı. Fay Kirby'nin, kitabını, bir çok bölümlerde ilkeleri özelemler, olmakta olanı olması istenilenle iç içe karıştıran, bilimsel çizgi den ayırır gibi gördüğüm yerler oldu. Ama kitabın bütünü göz önüne alınca, onun da yalnız olanı değil, olması gerekeni, bir sosyal devrimin sınırlarını aşarak, düşüncelerinin uygulayıcı bir eğitimci gibi göstermek çabasına dönüştüğünü anladım.

İşte Fay Kirby'nin hiçbirini zım ulaşamadığı olumlu sonuç, budur. Yabancı araştırmacılar ve uzmanlar içinde, bir eğitim sistemi, kendine böylesine mal ederek öncülerin gayretlerini ve çabalarını değerlendiren onları aşarak, asıl amaçlarına yönelenine rastlayabileceğimizi sanıyorum. Haklı olarak Fay Kirby, kitabının birçok yerlerinde, bizim okullarımız için dışarıdan getirilen uzmanların yeterliliklerine değiniyor. Biz, Fay Kirby'yi ne yabancı, ne de profesyonel bir uzman sırasına koyabiliriz. Köy Enstitüleri konusunda konferanslar verecek dünyayı dolaşan, şimdiki Kana

da'da çalışan sayın yazarın yeri, eninde sonunda bizim yanımızdadır. Onu, Atatürkçü devrimle rin, yeni nesilleri eğitimcilerin bir syön vericisi hocası yerinde görülmüştür.

1960 yılında Columbia Üniver sitesi «Teachers College» bölümünde doktora tezi olarak verilen bu eserin İngilizcesi henüz yayımlanmadı. Türkçesinin çıkması, bizim için çok büyük bir kazanç olacaktır. Başlıca fikirler ve ana tez aynı kalmakla beraber, eserin aslında bulunan batı eğitim tarihi line değinen parçaları, Türkiye yi yabancılarla tanıtan açıklamaların çıkarılmasını hoş karşıladık. Yazarın eliyle yapılacak bir Türkiye baskısı, ancak bu kadar yerli bir eser olabilir. Her sayfa ile bize ve temeldeki sorunlarımızı za bu ölçüde değinebilir. Yalnız, yazarın kullandığı araştırma usulleri, araştırmaların nasıl idare edildiğini bildiren notlar, kaynaklar, araştırmanın yürüdüğü üzerindeki açıklamalar, konuya bağlı usulleri değerlendiren tartışmaların türkiye baskısına alınmayışı için aynı şeyler söylenemez. Bu çıkarımlar, yer yer okuyucu ve bu ki taptan yön alacak araştırmacıların yolunu kesecek derecelere varıyor. Birçok yerlerde, şahıs isimlerinin zikredilmeyip, yalnız hafif dokümanlarla yetinilmesi, bu konu çevresinde eğitim sorunlarından büyük çapta politikaya ulaşan çalışmaların ipuçlarının açıklanması, kitabın aslında bütünlüğü ve açıklığı zedeliyor.

Günün şartlarına bağlı gö rünen bu kırpmanın başka haklarında yer yer düzeltilmesi yerinde olacaktır. Öteyandan, bazı yerlerde yazarın kaynaklarının, şahıslarının, bazı yerlerde de, yan lı mışahadelerin eksik ve ters yorumlamaları gördüğümü görüldü. Bu bana göre kitabın bütünü lüğü bozmadan, yönünü değiştir meden, yapılacak gerekli ekler, notlarla, bu kitap kulanıcıların elinde daha iyi işler bir hale getiri lebilecektir. Bilmem, yazarı ve yayıncıları ne derler? Bana kalır sa, bu kitap, yazarı ile birleşik, yeni ve katma ufak çalışmaların yardımı ile eğitimcilerimizin ana kitabı haline gelecek. Önümüzde ki yıllarda çok verimli hareketle re çıkarılacak gibi düşünülmekte dir.

Bölümlerindeki düşünceler üzerindeki görüşlerimi söylemeden, bu kitapta, Köy Enstitüleri üzerindeki dağıtık bilgilerden, karşı düşüncelerin birleştirilmesi, temel ilkelerin güphaye yer vermeyecek nitelikte tasvir edildiğini belirtmeliyim. Topluma selesen, uyar ma amacı güden bu kitap, her çe gittik kalkınmanın neden eğitimle birlikte yürümesi gerektiğini orta ya koymaktadır.

Yazar, eserini hazırlarken, konu nun önemini çok iyi kavramış, yabancı uzmanların aksine, rahat ça çalışacak, derinlere inebilecek kadar zaman ayırmış, tarihin ve hayatın kendini ulaştırdığı yerle re gitmiş, bizim tenbelliğimizin ulaşamayacağı kaynaklardan fay dalanmasını bilmiştir. Denebilir ki, bir iki eseri bir yana bırakır sak, konuyu işlerken kullanılabile cek yol gösterici ve yardımcı ki tapların yokluğu iyice kendini gösteriyor. Cumhuriyet sonrası ge lismelerinin politik ve sosyal ev rimini inceleyen araştırmaları, bizim köylerimizin yapıları ve ya şayışlarının iyice araştırılmamış olması da yazar için başlıca zor luklar olmuştur.

Köy Enstitülerini, birkaç kişi nin veya bir grupun zorlamaları ile ortaya çıkması, onlara birlikte yıkılmış okullar gibi değil de, Mahmut II zamanından başlayan kademeli, gelip gelip tikanan te gebbüslerin, denemelerin bir sonu cu olarak gösterdiği, yazarın bilim adamı olarak değerini ve buluşu namı yeniliğini ortaya koyuyor. Eğitim tarihimizin basamaklarını izliyerek temel fikirleri kadar ulaşması, konuyu ne kadar kök ten ve sağlam ölçülerle ele aldı ğını gösteriyor.

Batıya yönelik, toplumu yenile yerek oraya geçiş hareketinin eği time bağlı şartlarını çok eskiden görenlerin denemelerini değerlen dirirken, her hareketin bizi bu güne ulaştıran yönlerini çok iyi belirtiyor. Bu tarihi açıklama şek line göre, Atatürkçülük nasıl ba tıya geçişin toplumsal sistemini bütünü ile ortaya koyuyorsa, Köy Enstitüleri de büyük ölçüde bir batı uygulayıcısı geçişin temele ulaşan yollarını hazırlıyacaktır.

Şehirler seviyesinde bir batı uygulayıcısı geçişin, temeldeki bu yük kitlelerin olduğu yerde kalış, hattâ geriye yöneliş ile ne soy dan ciddi tehlikelerle karşılaşaca ğını, tarihi oluşu içinde anlatma mızla birlikte, Köy Enstitülerinin batıya geçiş hareketinde temele yönelen büyük devrimin hazır layıcısı oluşunu iyice kavramış görünüyor. Bu büyük anlamı kav rayınca, Köy Enstitülerinin yaşa ma ve çalışmalarından ürkenlere hak vermek gerekiyor. Bu ölçüde bir Atatürkçülük, Atatürk'ün ken disinden sonra kimsenin el ata madığı bir işdir. Ancak Atatürk' ün kavrayıp yürütebileceği savu nabileceği, destekleyebileceği çap ta bir savagı bu Köy Enstitülerini öncülerinin meseleyi bu çap ta düşünüp ele aldıkları hiçbir zaman görülmemişti. Yıkılışın nedenlerini anlayamayıp, ro mantik anlatışlarının nedenlerini de, burada aramak ilazdır. Ama bu öncülerin ortaya koydukları

eserin kendinde, ne sonuç verece ğini iyice tasarlamadıkları ilkel erinde, bu temel reformlara yöne liğ, Türk toplumunu büyük bir etarifi engelden atlatışı nitelikle ri vardı. Köy Enstitüleri yazar ken, bunun farkında olan eğitimci yoktu, ama birçok politikacı nun bunun farkına vardıkları, bu nu iyice bilerek yıktıkları, Fay Kirby'nin eserinden iyice belli oluyordu.

Köy Enstitülerinin eğitim ala nındaki başarıları tartışılabilircek oluyordu. Asıl önemli olan tara fı, bu kurumların birer araştır ma, deneme, başka yerlerden kop ya usuller aktarıcılığı yapmayıp, kendini bulma niteliklerinde idi. Kendini bulmaya çalışan bu ku rumlar, öğrencileri kadar öğret menlerini de süren bir çalışma içinde evirip yetiştiriyor, yenili yordu. Kuruluşları ile özgür olan bu enstitülerin, içindeki insanla ra verdiği ayeni adama vasıfları üzerinde pek durulmamıştır. Fay Kirby de bu vasıfları dağıtmış ola rak göstermiş. Önemli olan bu kurumlarda insan kişiliğinin yeni lenmesi olacaktır. O zaman ortaya yeni bir mesele çıkıyordu ki, ens titülerin yaşarken, bu meselenin varlığı bilinmiyordu: Eski ve tö reye bağlı köye yeni insanı gön dermek olumlu bir iş miydi? Olay lar, köye yönelişin yalnız okulla yürütülemeyeceğini, bunun bir re jim meselesi olduğunu açıkça gös terdi. Bu meselenin için ta başın da konuşulması ve çözümlenmesi et kileri ta günümüze ulaşan bir çatlağı ortaya koydu: Köy Ensti tüsü eğitimdeki ilkikil ve bunla rın, enstitüde çalışmış kimselerde yan sıyan ikizli davranışları.

Eğitim vasıtası ile canlandırılacak köy, öğretmen köy toplumu nu yerinden oynatacak bir mani veli, bir üstün öncüsü olarak ka bul ediyordu. Töreye bağlı eski köyün üstünden yapılacak bir dü zeltme çalışmasına yönelişti bu. Köy, üstün vasıflı öğretmeni baş rına basacaktı. Devlet zorlu ile köylere yerleştirilen öğretmenle rin birkaç yıl içinde bahçelerine terk edilmişler gibi gördük. Gelirlerin deki tepeden imme baskı, daha sonra aşağıdan yukarı, tekme sal hıyanların kınlarını başlangıçtan hazırlamıştı.

Çatlağın ikinci çatalında töreye bağlı köyün temelinden değiştiril mesini, birleştirilmesini şart ko şan, rasyonel ve devrimci anlayış vardı. Bu görüş daha sonra yayıl dı. «Yeni köye, yeni öğretmen» ilkesi, köy enstitüleri ilkeleri ara sına ancak son yıllarda katılma ğa bağlandı.

Görülüyor ki, Köy Enstitülerinin yıkılışlarına yanamlara katılmıyo ruz. Yıkılan, değiştirilecek, düzeli lecek, kendi kuruluşu içinde eski değil, yetmezliği ergeç anlaşılabilecek bir denemeydi. Yaşamaya gereken şey, Köy Enstitüleri düşüncesi hiç bir zaman ölmedi. Ses çı karmadan, bir köşede bekleyenler onu yaşattılar, Türkiye'de üzerinde en çok tartışılan ve düşünülen bir soru haline getirdiler. Köy Enstitü lerini düşüncesi, denemelerin ardın da, daha güçlü daha olumlu olarak geliştiriyor. Bu asıl yaşama, gerçek yaşamadır. Ya okullar yaşasaydı, da, gelişen düşünce bu ölçüde yay gın ve canlı olarak kendini koruy u masaydı ve kendi gerçekliğini arayıp bulamıyaydı? Bu kitabın, gelişen, yerine oturan, ilkeleri daha güçlü, belirli hale gelen Köy Enstitüsü ko nusunu daha düzenli bir yala götür recekli, tartışmaları bir kenale ala caktır, biliyorum. Bundan dolayı bu kitabın içindeki sorunları sıra ile tartışmak, düşünceleri uyarmak, gerçek ve yeni enstitülerini kurma yolunda düşünmelere ulaştırmak ni yetindeyim.

Bu vesile ile günü iyice belirtme liyim: Enstitüler, öncülerinin dü şündükleri gibi, kapandıkları yer den, tekke açar, mürif toplar gibi bir çıkışta sokmayı değil, gelişimi ni kapatıldığı günden bu yana yü rütülmüş, düşünceleri geliştirilmiş ku rumlar olarak düşündüğümü, bu yolda benim gibi düşünmelerle de birleştireceğimi söylemeliyim. Fay Kirby, Köy Enstitülerindeki yanılma lara, temel görüşün yeter ölçüde açık oluyuşundan gelen hatalara hiç işaret etmemiş, yapılması gere kenleri söylemiş, ama biz ikizli de bilimli, daha başlangıçtan başarılı adımlar atmamız. Enstitülerin ne den yıkıldıklarını, Atatürkçü eği tim ve devrimlerin önce duraklatı lıp sonra üzerine saldırıların ne denlerini iyi bilerek, bu adımların neden daha güçlü, eskilerini asar nitelikte olmaları gerektiğini daha iyi anlarız.

YÖN, 12 EYLÜL 1962

Köy Enstitülerinde tatbiki ders gören öğrenciler
İyi gidış sürdürülmüdü...

SINEMA

Venedik festivalinde

Milletlerarası Venedik Film Festivali'nin XXIII üncü edisyonu, 25 Ağustos'ta başladı. Eylülün 8'inde sona erdi. Bilindiği gibi, Venedik festivali, eski de recelle bir festivaldir; yani yarışmaya katılmak üzere gönderilen filmler festivalden önce eleştirilerek, aralarından on dördü ayrılır, asıl yarışmaya bu on dört film katılır. Yalnız, bu yılki Venedik festivalinde başlıca iki değişiklik göze çarpıyor: Birincisi şu: Her men bütün festivalde olduğu gibi, Venedik Festivalinde de asıl yarışmanın yanı sıra, başka film gösterileri de yer almaktadır.

Örneğin Venedik Festivalinde her yıl, asıl yarışmanın yanı sıra, belirli bir sinemacının, belirli bir ülkenin, ya da çağın filmleri gösterilir. Bir de stantüsüne diye adlandırabileceğimiz bir gösteri çeşidi daha vardır. Bunda da yarışmaya katılmak üzere gönderilmiş, fakat herhangi bir sebep ten ödül yarışmaya katılmamış

ıyordu. Yeni kararlar, bunun da ötesinde alınmıştır.

Bu yıl, yarışmaya kabul edilen on dört film arasında, üç tane ortak yapım bulunmaktadır. Bunlardan biri, Oson Welles'in Fransya'da; Fransa — İtalya — Batı Almanya ortak yapımı olarak meydana getirildiği «Le procès — Duruşma», Franz Kafka'nın aynı adındaki ünlü romanından uyarlanmıştır. Kafka'nın, kendi halinde genç bir banka memurunun ne olduğunu anlamadan, kendisini adaletin çarkları arasında bulmasını, bu çarkların arasında yavaş yavaş ezilmesini korkunç, kabusu bir şekilde anlatan romanının Welles'in elinde hayli iyi çekildiği bir sinema yapıtı haline geldiği görülmektedir.

Hollywood sisteminin kurbanlarından, hem de en ünlü — kurbanlarından biri olan Welles'in, yıllardan beri ilk olarak kendi gönlüne göre bulduğu bir eser, oldukça başarılı bir çalışmayla

uyandıran aynı adındaki romanın dan alınan bu film, 12—13 yaşlarında, övey kızına aşık olan, Amerikayı bir uçtan öbür uca motel motel dolayarak aşık hayatı yaşayan kırkının üstünde bir adamın serüvenini anlatmaktadır.

Amerika'nın genç ve gözde şairlerinden olan Kubrick'in, Naba kov'un romanını beyaz perdeye aktarmadaki başarısı, film gözetilince anlaşılacaktır. Yalnız, daha başlangıçta göze çarpan ve bu uyarılamasının eshatinden insanı şüpheye düşüren bir husus var: Nabakov'un romanının bütün özelliği, Lolita ile övey baba sının yaşlarına dayanıyor. Kubrick'in Lolitas, Sue Lyon ise ondan 16—17 yaşlarında görünmektedir ki, yalnız bu bile Naba kov'un unutulmaz kahramanı ile olan ilişkisi ortadan kaldırmaktadır. Kubrick, sansürün hüsnün dan kendini kurtarmak isterken, Lolita'yı feda etmektedir. Lolita feda edilince de...

Bu ortak yapım, bir yana bırakılınca, Birleşik Amerikanın bu yıl Venedik Festivalinde bir filmi bulunmaktadır. O da John Fran kenheimer'in «The Man of Alcatraz» ya da asıl adıyla «Birdman of Alcatraz — Alcatraz Kugustu» dur. Film Amerikanın, belki de bütün dünyanın hapiste en uzun kalan insanının hayatını ele almıştır. 1900'de hapse giren, yalnız 43 yılını tek başına bir hücrede geçiren, bundan üç yıl önce 72 yaşındayken hapiseye revirine kaldırılan ve bugün hapisede 84 üncü yılını dolduran bu adam Robert Stroud adında biridir. Fakat Stroud, rasgele bir mahkûm değildir. Hapiseye girdikten sonra kendisini iki konuya vermiştir: Kuş hastalıkları ve hapisane rejimi. Üstelik ikisinde de en ciddi kimseler tarafından bile uzman sayılan bir derinliğe erişmiştir. Stroud'un iki de kitabı vardır. Kuş hastalıkları üzerine olan kitabı, bu alanda hemen hemen tek yetkili el kitabı olarak satılmaktadır. Hapiseye rejim üzerine yazdığı kitap ise, Washington'da kilit altında tutulmaktadır. Tabii sebebi kendiliğinden anlaşılır.

Her yıl festivallere bol film gönderen Amerika, tek filmle yetinirken, son yıllardaki festivallere tek filmle katılan Sovyetler Birliği, aksine bu yıl Venedik Festivaline göndermiştir. Bunlardan biri Sergey Gerasimov'un «Ljudi iz vrya — İnsan ve Hayvana İdr. Gerasimov, üç saat on dakika süren bu dev filmde, İkinci Dünya Savaşında esir düşen, toplama kampından Amerikan ordusu tarafından kurtarıldıktan sonra, 17 yıl yabancı ülkelerde yaşayan, sonunda yurduna dönen bir adamın geçirdiği psikolojik değişimleri anlatmaktadır. İkinci An drey Tarkovski adına senaryo ve adı festivallerde yeni iştilen bir rejisörün çevirdiği «Ivanovo Detsivo — İvan'ın gençliği» dir.

«Yeni dalgacı»lar

Fransa'nın da bu yılki festivalde, ortak yapımın dışında, iki filmi yer almaktadır. Yeni dalga rejisörlerinden Juan — Luc Godard'ın filmi «Vivre sa vie — Hayatını yaşamak» adını taşıyor. Filmde, Godard'ın eşi «Yeni bu lıya lardan Anna Karina oyunu yor. Öbür film, daha çok dokü

YIRMIÜÇÜNCÜ VENEDİK FİLM FESTİVALİNİN SONUÇLARI

XXIII Milletlerarası Venedik Film Festivali'nin sonuçları 8 Eylül gecesi açıklanmıştır. Buna göre, Büyük Ödül (Altın Aslan) iki film arasında paylaştırılmıştır. Filmlerden biri, İtalyan rejisörü Valerio Zurlini'nin tanınmış İtalyan romancısı Vasco Pratolini'nin eserinden beyazperdeye aktardığı «Cronaca familiare — Aile öyküsü»dür. Öbürü Sovyet rejisörü Andrey Tarkovski'nin «Ivanovo detsivo — İvan'ın çocukluğu»dur.

Festivalin en iyi erkek oyuncu ödülünü «Birdman of Alcatraz kuğusu» filmindeki oyuncuyla Burt Lancaster ka zanmıştır. Emmanuelle Riva da, Georges Franca'nın «Thérèse Desqueyroux» adlı filmindeki oyuncuyla en iyi kadın oyuncu ödülünü almıştır.

Jüri Özel Ödülü, Fransız rejisörü Jean—Luc Godard'ın «Vivre sa vie — Hayatını yaşamak» adlı filmine verilmiştir.

Bu yıl 14 filmlik asıl yarışma dışında kalan filmler arasında yapılan yarışma için yeni kurulan «Prima Opera — İlk eser» ödülü, genç Amerikan rejisörü Frank Perry'nin «David and Lisa — David ile Lisa» sı ile Arjantin rejisörü Fernando Birri'nin «Los Inuenda dos — Sel felâketzedeleri» arasında paylaştırılmıştır. Bundan başka yine asıl yarışma dışındaki üç film de mansiyon almıştır. Bunlar, Fransız rejisörü Serge Bour guignon'un «Cybele ou les dimanches de ville d'Avray — Cybele ya da Avray pazarları», İtalyan rejisörleri Valentino Orsini ile Paolo ve Vittorio Taviani'nin «Un uomo da bruciare — Yakılacak bir adam» ı ve Vuchino Visconti'nin yeğeni Eriprando Visconti'nin çevirdiği «Una Storia milanese — Bir Milano öyküsü»dür.

Resmî Ödüller dışında verilen ödüller şunlardır:

«Sinema Basını Millî Federasyonu» ödülü, Roman Polans ki'nin «Nozy woznie — Saban izleri» (Polonya), «Milletler arası Katolik Ofisi» ödülü İngiliz rejisörü Peter Glenville'in «Term of Trial — Duruşmanın sonu» na, San Giorgio ödülü, John Frankheimer'in «Alcatraz'ın kuğusu» na, Venedik şehri ödülü «Aile öyküsü» ne, İtalyan Sinema Dernekleri ödülü, Pier Paolo Pasolini'nin «Mamma Roma» na, «Cinema Nuovo» dergisinin ödülü «Yakılacak bir adam» a verilmiştir.

manterileriyle tanınan Georges Franju'nun «Thérèse Desqueyroux» sudur. Franju'nun filmi, François Mauriac'ın aynı adı romanından uyarlanmıştır. Çekmiş bir «Madame Bovarys» tipini ustalıkla çizen ve Mauriac'ın elinden hemen hemen «steedafens» çıktı gına tanılacak kadar başarılı bir toplumsal nitelik taşıyan «Thérèse Desqueyroux» bu özellikleri dolayısıyla daha önce Claude Autant—Lara, Louis Daquin gibi sinemacılar tarafından da uyarlanmak istenmiş, fakat bu tasarımlar gerçekleştirilmemiştir. Franju'nun, Mauriac'ın oğlu sinema eleştirmecisi Claude Mauriac ile senaryosunu hazırladığı bu film, festivalin ilgiyle beklenen eserlerindedir.

Festivale en fazla filmle katılan ülke, ev sahibi olan İtalya'dır. İtalya, «Evas» ve «Le procès» gibi ortak yapımından ayrı olarak İtalyan «Yeni dalga» sından sayılan üç rejisörün eserleriyle temsil edilmektedir. Bunlardan birincisi festivalin ilk günü gösterilen «Smogs» tur 1955'te «Amici per la pelle — Öndür boyunca dost» filmiyle dikkati çeken Franco Rosati'nin çevirdiği «Smogs», bir İtalyanın görüldüğü Los Angeles'teki yağışın anlatılmaktadır. Do künanter yönü kuvvetli olmakla birlikte, toplumsal bir eleştire denemesine girilen «Smogs» seyirciler üzerinde pek de olumlu etkiler bırakmamıştır. Buna karşılık İtalyan yeni romanlarının en tanınmışlarından olan ve geçen yıl çevirdiği ilk filmi «Accattone» ile dikkat çeken Pier Pasolini'nin «Mamma Roma» sı büyük ilgi toplamıştır.

Geçen yılki Cannes Festivalinde de «La ragazza con la valigia — Bagajlı Kız» ile başarı kazanmış Valerio Zurlini'nin «Cronaca Familiare» — Aile Öyküsü de yine «favori» sayılan eserlerdendir. Geriye Japonya, Arjantin ve İngiltere'nin gönderdiği filmler kalıyor.

Japonya, Tomu Uchida'nın «Kolla kol nasuna kol — Kudurnuğ illi kız filmiyle festivale katılmaktadır. Arjantin, son yıllarda hemen bütün festivallerde «eserleri» temsil niteliğini kazanan Leonel de Torre — Nilsson'un «Homa naje a la hora de la siesta — Öğle Üzerine» adlı filmiyle «Term of Trial — Duruşmanın Sonu» ile İncitireyi temsil ediyor. Glen ville, bu filmde İkinci Dünya Savaşına katılmaktan kaçındığı için, hapis yatan, sonra küçük bir İngiliz şehrinde öğretmenlik yaparken öğrencilerinin düşünceyle karşılaşan bir adamın hikâyesini anlatıyor. Öğretmen rolünü deki Sir Laurence Olivier ile eşrolündeki Simone Signoret de festivalin oyuncu ödülü adaylarına dan sayılmaktadır.

Lyon Venedik'te «Lolita...»

filmler yer alır. İşte değişiklik bunun için, bu bölümde yapılmış, bu bölümde filmler için de bir bölüm oluşturulmuştur. Çok kez, birtane ortak yapımın sonucu, bazı çok önemli filmlerin yarışma dışında bırakılıp, ancak «tanıtıcı» filmler bölümünde yer alabilmesi gözetilince tutulmuş, bu yerdeki ödülün konmasının çok yararlı olduğu kendiliğinden anlaşılır.

Ortak yapımlar

Birinci değişiklik, ortak yapımın, aynı filmi çevrilmesine bir den fazla ülkenin katılmasıdır. İkinciye kadar, ortak yapımlar, ya yarışmanın isteğine göre emilliyete kazanıyordu. Örneğin bir Fransız — İtalyan — Yugoslav ortak yapımı, yarışmanın isteğine göre, bu ülkelerden biri adına festivalde sunuluyordu. Bu yıl festival komitesi, bu usulü değiştirmiş, ortak yapımların gittikçe arttığına gözünde tutarak, bir ortak yapımın, o ortak yapıma katılan bütün ülkeleri temsil etmesi ilkesini kabul etmiştir. Bu, özellikle iki dereceli festivaller için çok yararlı bir karardır. Zira, iki dereceli festivallerde film yarışması olduğundan, çeşitli ülkelerin belirli bir oranda temsil edilmesi için bazı «cambez» dolayısıyla bazı hakları paylaşılıyor, bu arada özel yapımın kötiye kullanılması

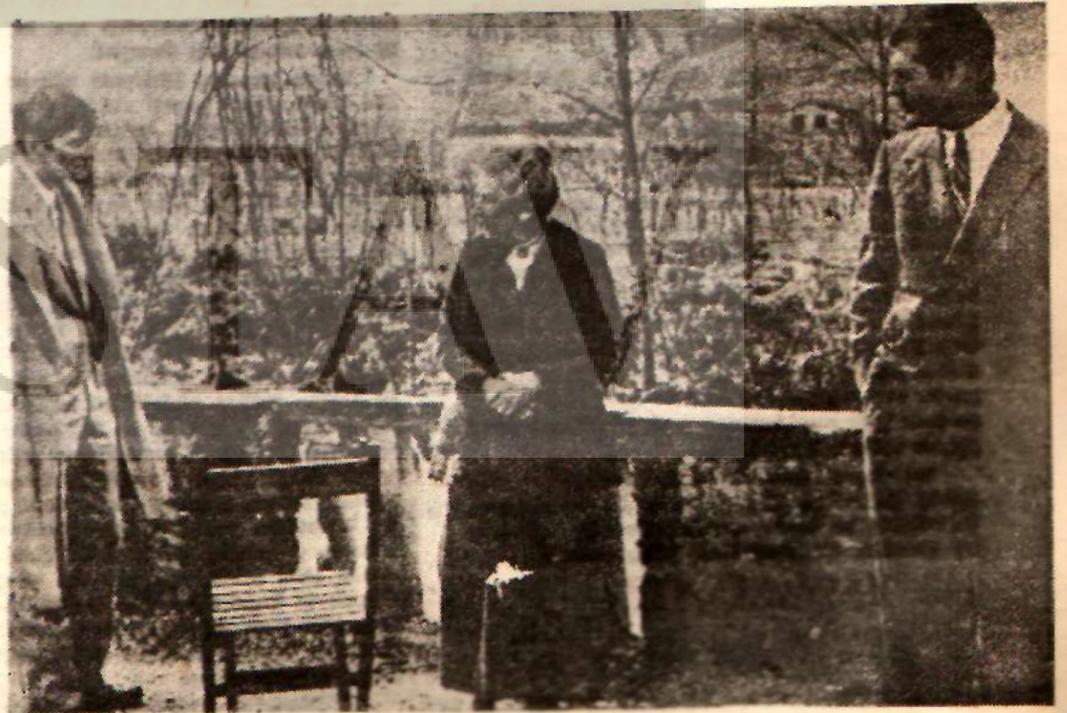
perdeye aktarmak imkânını bulması, sevilmeye değer bir olay. Böylece Welles'in gerçek değerini bir kez daha tartışmak imkânı da ortaya çıkacaktır.

Welles, «Duruşma» da, Anthony Perkins, Jeanne Moreau, Elsa Maribel, Madeleine Robinson, Romy Schneider gibi birbirinden çok farklı oyuncularını da bir araya getirmektedir.

«Evasız» festival

İkinci ortak yapım, Mae Carthaym'ın alabilmişine huzlandırdığı yıllarda, Hollywood'dan İngiltere'ye göç eden Amerikalı rejisör Joseph Losey'nin İtalya — Fransa adına çevirdiği «Evas» dir. Bu nunla birlikte festivalin ilk günlerinde, «Evas» nin yarışmadan çekildiği bildirilmiştir. Filmin yarışmaya, buna sebep olarak, «film tamamlanmadığı» öne sürülmektedir ama, «iki dereceli bir festivalde elemeye giren bir film nasıl seçilebilir, orası anlaşılmasında ve filmin geri alınmasının gerçek sebebi henüz bilinmemektedir. Bilinen tek nokta, bu yılki Venedik Festivali'nin on üç filmi olacaktır.

Üçüncü ortak yapım, Stanley Kubrick'in «Lolita» sındır. Amerikalı rejisörün bu filmi, yarışmaya Birleşik Amerika ve İngiltere ortak yapımı olarak katılmaktadır. Rus asıllı Amerikan roman yazarı Vladimir Nabakov'un hayli güçlü

Valerio Zurlini'nin «Cronaca familiare»sinden bir sahne. Birincilik, paylaşan film

Sosyalist gerçekçilik

NEREDEYİZ?

Günümüzün en önemli konularından biri, sosyalizmin nasıl ve hangi kuvvetlere dayanarak gerçekleştirilebileceği meselesidir.

Bu konuda doğru bir hükme varabilmek için, sosyalist teorinin ışığı altında, memleketimizin hangi iktisadi gelişme safhasında bulunduğunun tayini lazımdır.

Atatürk'ün önderliğinde siyasi bağımsızlığın elde eden Türkiye, Cumhuriyetten sonra iktisadi bağımsızlığını gerçekleştirilmeye yönelmiştir. Yabancı şirketlerin millileştirilmesi ve devletçilik politikası, iktisadi bağımsızlığı sağlama yolunda atılmış adımlardır. Ne yazık ki bu yolda tam bir başarıya ulaşamamıştır. Sanayileşme hareketi çok ufak çapta kalmış, kalkınmanın temel şartı olan demokratik bir tarım ihtilali yapılmamış, bu yüzden sosyal yolda ilerici kuvvetlerin lehine önemli bir değişiklik olmamıştır.

İkinci Dünya Savaşından sonra, bu politika terk edilmiş, Türkiye'nin gelişmesi, zengin kapitalist memleketlerin lütufları ve iktisadına terk edilmiştir. Atatürk devrinde yabancı şirketleri devletleştirilen Türkiye, özel yabancı sermayeyi çekebilme maksadıyla Amerikalı uzmanların tavsiyesiyle Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, Petrol Kanunu gibi tazyik kanunları çıkartmış, Amerikan ve Alman Hükümetleriyle, yabancı sermaye için özel garanti anlaşmaları imzalamıştır. Bu iki anlaşma, bir cins kapitalizasyon sayılabilir.

Atatürk'ün çizdiği politikadan 180 derece bir dönüş yapılmış, yavaş yavaş gelişen yerli burjuva zümre devlet üzerinde az çok bir hâkimiyet sağlamış kadar, zengin kapitalist memleketlerin, askerî ve iktisadi yardımları, kendi iktisadi sistemlerini ihraç etme vasıtası olarak kullanmalarının sonucudur. Gerçekten dış yardım, büyük yabancı monopolere avantajlı pazarlar sağlamaya ve Türkiye'de de bu monopolere tabi bir burjuva sınıfını geliştirmeye yönelmiştir. Böyle bir burjuva sınıfının mevcudiyetinin, Türkiye'yi kapitalist âleme zincirleyeceği ve onu sosyalist akımlardan koruyacağı ümit edilmiştir. Memleketimizdeki bazı yabancı çevrelerin, bir ara sosyalizme karşı dünden de medet, umdukları hatırlanmalıdır.

Kennedy'nin «Yardıma alan memleketler istedikler gelişme sistemini seçebilirler» demesine rağmen, Batı yardımının hedeflerinde en ufak değişiklik yoktur. «Devlet teşebbüslerinin tasfiyesi yardım ve renlerin fikridir» Karşılık paraların önemli kısmı, yabancı monopollerle işbirliği hâlinde bulunan yerli firmaların gelişmesine harcanır. Yabancı firmalar, hükümetlerinin de desteğiyle, konsorsiyumun yapıcağı yardımdan aslan payını almak için şimdiden faaliyete geçmişlerdir. Türk ve Amerikan Hükümetinin sağladığı paralarla kurulan Ereğli — Çelik, üç büyük şirkete âdetâ hediye edilmiştir. C.H.P. programına açıkça aykırı olan bu durum, 1962 Türkiye sırde çok tabii sayılmaktadır. Ortak Pazar'a katılma gayreti, Türk ekonomisini, milletlerarası kapitalizm ve monopollerin mutlak hâkimiyeti altına sokacak bir teşebbüştür. Böylece Türkiye, yavaş, ısratlı ve adaletsiz olan kapitalist gelişme yoluna sürüklenmiş, milli ekonomi istismarcı monopolere peşkeş çekilmiştir. Bugün milletlerarası alanda eşit şartlarla işbirliğine dayanan, Atatürk'ün arzuladığı ekonomik bağımsızlığı gerçekleştirmekten çok uzaktır. Türk ekonomisi, açık şekilde sermayeye tâbi kılınmıştır.

Bu gelişme Türkiye'de, süratle Batı tipi büyük burjuvazi yaratma istidadı göstermektedir. Politik hayatımızda nüfuzunu gittikçe arttıran büyük burjuvazi, yeni tip bir sömürgeciliğin memleketimizde ki temsilcisi hâline gelmektedir.

Ortaçağ kalıntılarından henüz kurtulamayan memleketimizde feodalite büyük burjuvazinin mütefikidir. Büyük burjuvazi feodaliteyle yaptığı işbirliği sayesinde siyasi partilere ve seçimlere rahatça hâkim olabilmektedir. Rotatif ve ilânlar ve siyasal basın bir kısmı onun türküsünü çalan organlar hâline gelmiştir. Memleketimizdeki gelecekte Rus düşmanlığı ve komünizm korkusu da, büyük burjuvazinin ilerici kuvvetleri susturmasını ve yeni yeni şuur kazanan halk yığınlarını uyutmasını kolaylaştırmaktadır.

Bu durum, memleketimizin demokratik gelişmesini önlemekte, şekilden ibaret bir demokrasi, feodalizmin ve emperyalizmin saltanatını gizleyen bir paravana olmaktan öteye gidememektedir.

NE YAPMALIYIZ?

Ozetlersek, memleketimiz ne ortaçağın ne de emperyalizmin hâkimiyetinden kurtulmamıştır. Atatürk'le başlayan, milli kur

Doğan Avcıoğlu

tuluş hareketi tamamlanamamıştır. Türkiye bugün, birçok az gelişmiş memleket gibi, milli kurtuluş hareketi safhasında bulunmaktadır. Bu hareket başa rıya ulaşmadıkça, demokrasi ve sosyalizm yolunda ilerleme kaydetmek mümkün değildir. Sosyalizme giden yol, milli kurtuluş hareketlerinden geçmektedir.

O halde sosyalizmin bugün temel meselesi, antiemperyalist ve anti-feodal mücadeledir. Bu müca delede işçi sınıfı yalnız değildir. Mücadele, bütün demokratik ve vatansever kuvvetleri ilgilendirir. Atatürk devrinin yaşınmış, devlet geleneğine sahip Türkiye'de, anti-feodal ve antiemperyalist mücadele, bütün sosyal gruplarda yankı bulacaktır.

Bu safhada hedef, eşit şartlarla milletlerarası iş birliğine dayanan ekonomik bağımsızlığın sağlanması, köylülere tâbi vatandaş olmaktan çıkaracak ve onları teşkilatlandırarak ve şuurlandırarak şekilde toprak reformununun gerçekleştirilmesi (Buna demokratik ziraat ihtilâle diyebiliriz) ve Anayasaya ta nınan hak ve hürriyetlerin gerçekleştirilmesi ve ko runmasıdır. Mücadele, bu ana fikirler etrafında ya pılmalı, her türlü dogmatizmden ve ayırıcı düşün cedden sıyrılarak, toplumun bütün tabakalarında yer alan milliyetçi ve demokratik kuvvetlerin bir araya getirilmesine çalışmalıdır. Milli kurtuluş veya ilerici cephesi ismini verebileceğimiz bu geniş gr ubun, birbirlerine benziyen muhafazakâr partilerin karşısına dikilmesi, bugünün en önemli meselesidir. «C.H.P. ve C.H.P. ye karşı olanlar» gibi smî bir bölünmenin yerini, gerçek bir ayrılma olan ilerici — gerici bölünmesi almalı, bugün muhafazakâr si yasi partilerin içinde yer alan ilerici kuvvetler, ger çek yerlerini bulmalıdır.

NASIL YAPMALIYIZ?

Böyle bir cephe nasıl kurulabilir? Buna cevap verebilmek için, memleketimizdeki çe şitli sosyal kuvvetlerin durumu ve davranış ları gerçeği bir açıdan incelemelidir. Bu, uzun araştırmalara ihtiyaç gösteren bir çalışmadır. Biz, burada, bir başlangıç teşkil etmek üzere, çok sat ılı şekilde de olsa meseleyi incelemeye çalışacağız.

İŞÇİ VE KÖYLÜ: İşçi sınıfının sosyalist mü cadesinin ön safında yer aldığı aşikârdır. İşçi sınıfı, dinamik, teşkilatlanması kolay ve durumu itibarıyla ilerici bir sosyal gruptur. Yalnız uzun yıllar faşist baskısı altında tutulan işçilerimiz yeni yeni şuurlan maktâ ve teşkilatlanmaktadır. Bu uyanışı hızlandı rmak için her türlü gayret gösterilmelidir. Fakat bu gayret, işçi hareketlerinin henüz başlangıç safhasında bulunduğumuz gerçeğini unutturmamalı, sendika cılızlığımız bir çırpıda 15 yıllık alışkanlıklarından kurtulması beklenmemelidir. Bu sebeple, sınıf ön derliği davası, bugünün meselesi olarak ortaya atıl mamalı, sosyalistler birleştirici ve toplayıcı olmaya dikkat etmeli ve bu yolda fevkalâdî çabalar göstermelidir. Sınıf önderliği meselesini, sanki bugünün en hayati meselesiymiş gibi, her şeyin üstünde sayar bir davranış, sanırız ki, çeşitli sosyal grupların psi kolojisini gözönünde tutmadığı için, hiç değilse tak ılı bakımdan hâtili olmuştur.

Bunun yanısıra, Türkiye'de nüfusun yüzde 75' inin köylü olduğu gerçeği akıldan çıkarılmamalıdır. Memleketimizde ancak, işçi ve köylü ittifakı kuv vetli bir halk hareketinin temelini teşkil edebilir. Yalnız köylülerin uzaklığı ve dağınıklığı, gelecekte muhafazakârlık, ağa, tefeci ve aracı hâkimiyeti, köy lülere uyanmasını ve teşkilatlandırılmasını son de recce güçleştirmektedir. Fakat başka az gelişmiş mem leketlerde yapılan denemelerin de gösterdiği üzere, bu, aşılması bir engel değildir. Ağa, tefeci ve çeşit li araçları siyasi bir güç olarak tasfiye edecek ve köylüleri teşkilatlandırarak şekilde bir toprak refor mu, Köy Enstitüleri tipi ilerici ve geniş bir eğitim hareketiyle birlikte yürütülürse, köylülerin kısa zamanda uyanmasını ve işçi sınıfının yanında ilerici bir güç olarak yer almasını sağlayabilir. Bu tip bir toprak reformu ve eğitim hareketi, işçi ve köylü ittifakının zemini hazırlayarak, muhafaza kâr kuvvetlerin yenilgisini hazırlayacak ve memle ketimize, demokratik ve kapitalist olmayan gelişme yolunu kesin şekilde açacaktır. Bu sebeple, toprak reformu ve ilerici bir eğitim hamlesi, ekonomik ba ğımsızlığın yanı sıra, sosyalist mücadelenin temeli olmalı ve bunun için bütün gerçek vatanseverlerin desteği araştırılmalıdır.

AYDINLAR: Aydınlar karşı bugün memleketimizde, oldukça haklı bir şüpheli ve güvensizlik var dır. Aydınlar, toplumda her kapının açık olması,

yüksek burjuvaların bile, sosyal orijinlerine bakmak sızın onlara kız vermesi, bu sosyal grubun müca dele gücünü zayıflatmaktadır. Esasen gittikçe de mokratik olmaktan uzaklaşan eğitim sistemi dola yısıyla, aydınların önemli bir kısmı burjuva aileler den gelmektedir. Bununla beraber, iktisadi anlamda bir sınıf olmayan aydınların önemini küme inkâr edemez. Milli kurtuluş hareketi safhasında, mücade lenin ideolojik alanda sözcülüğünü, istese te iste mesekte, aydınlar yapacak, gerekli kadroyu geniş ölçüde onlar sağlayacaktır. Bu konuda her türlü ro mantizmi, aydın sosyalizmi gibi çocukça kötülere leri bırakarak, gerçeği olduğu gibi görmeliyiz.

Türkiye, öğretmenlerle, subaylarla, memurlarla, fakir ve orta sınıflardan gelme, önemli bir aydınlar grubuna sahiptir. Bu Atatürkçü vatansever aydınla rın milli kurtuluş cephesinin gayelerini benimseme meleri için hiç bir ciddi sebep yoktur.

GENÇLİK: Ayrı bir sosyal sınıf teşkil etme mekle beraber, aydınlar gibi gençlik de, dinamik ve ilerici dönük bir kuvvet olarak, ekonomik bağımsız lık ve demokrasi mücadelesinde önemli bir rol oy nemaya namzettir. 27 Mayıs'ta, gericiilerin karşısına müessir şekilde ilk dikilenlerin gençler olduğu unu tılmamalıdır. Gençliği kazanan bir siyasi hareket yenilmez bir kuvvettir ve gençlik, ilericiilerin tabii mütefikidir.

ORDU: Faktör ve mütevazi ailelerden gelen ordu, Türkiye'mizin ileri hamlelerinde dayanicak en sağlam kuvvetlerden biridir. Memleketimizin Batılılaşma hamlelerinde, ordu, daima ilericiilerin safında yer almıştır. Bugün de, ilerici kuvvetlerin, Anayasadan da kuvvetli teminatı ordudur. Ordu, el bette ki günlük politika dışındadır ve dışında kal malıdır. Bu durum, ordunun, milli kurtuluş cephe sinin en güvenilir manevi desteklerinden biri oldu ğu gerçeğini değiştirmez.

Bazı ilerici aydınlar, ordumuzu Batı orduların dan ayıran bu temel farkı görmemekte ısrar etmek tedir. Buna sebep, Batıdan aktarma düşünceler ol sa gerektir. Gerçekten, Batıda ordu, burjuvazinin tam bir âleti olmuştur. Batı burjuvazisi, kendi ço cuklarını asker yapmış, onları sınıf menfaatlerini koruyacak şekilde yetiştirmiş ve askerlik mesleğini işçi ve köylü çocuklarına kapamıştır. Bu sebeple, Batıda ordu, daima gerici kuvvetlerin safında yer almış haklarını ariyan işçilere kurşun yağdırmaş tır. G. Amerikada da durum aynıdır. Türkiye'de ise halktan çıkmış Atatürkçü bir ordu vardır. Bu or duyu hâkim sınıfların elinde itaatkâr bir âlet ola rak düşünmek büyük bir hâtaştır.

Ortadoğu memleketlerinde de durum pek fark ılı değildir. Ordunun mutlaka faşizm getireceğini iler i sürenler, her şeyden önce Nâsır denemesini aydın lığa çıkartmışlardır: Kral Faruk'ın devirine Nâsır ve Mısırlı genç subaylar, başlangıçta bir cins faşist idare kurmuşlardır. Genç subayların ilk yaptıkları icraat, işçileri asmak olmuştur! Yalnız, memleketi ilerici götürme ateliyle yanan genç subaylar, bazı zikkaklardan sonra, halk kitlelerinden çok büyük bir tazyik gelmediği halde, sosyalizme yönelmişler dir. Nâsır, feodaliteyi ve burjuvaziyi siyasi ve iktis adî güç olarak tasfiye etmiş, bunların yerine işçi ve köylülere dayanma zaruretiini duymuştur. Başkan Nâsırın bu yaz açıkladığı program, oldukça ilerici sos yalist bir programdır. Bu değişikliği nasıl izah et meli? Ordu ve faşizm kelimelerini aynı anlamda kullanmaya teşne görünüşler, her şeyden önce bu soruyu cevaplandırmalıdır.

BURJUVAZİ: Burjuvazi, büyük burjuvaziden ibaret değildir. Burjuvazi içinde de, çeşitli tezatlar ve menfaat çatışmaları olabilir. Meselâ toprak ağa sı, sanayici ve ithalâtçının menfaatleri birbirinden farklıdır. Hâlen memleketimizde en kudretli grup olan ticaret burjuvazinin, sanayi ve ziraat alanında sağladığı ezici hâkimiyet, iş ve aile ittifakları, bu tezatların büyük ölçüde açığa çıkmasını önlemekte dir. Fakat yakın bir gelecekte dış ticaretin liberası yonu, Müsterek Pazar'a giriş ve sanayinin gelişmesi bu tezatları arttıracaktır. Sanayinin konsantrasyonu büyük ve küçük sanayi arasında menfaat çatışmalar ına yol açabilir. Bu sebeple, burjuvaziye karşı ta kınfacak tutum dikkatle incelenmeli, onu bir blok olarak karşıya almaktan imkân nisbetinde kaçınılmalıdır. Bir kısım sanayici, dış ticaret serbestisi iş tiyen ithalâtçıya karşı, milli sanayi geliştirmek isti yen milliyetçilerin yanında pekâlâ yer alabilir. Kü çük san'atlar için de durum farklı değildir. Politika, bu ihtimalleri gözönünde tutarak hazırlanmalı, büt ün burjuvazinin büyük burjuvazinin etrafında ke netlenmesi önlenmelidir.

Özetlersek, memleketin bugünkü iktisadi geli şme safhasında, sosyalizm yolu, demokratik milli kur tuluş hareketinden geçmektedir. Sosyalistler, her tür lü dogmatizmden ve ayırıcılıktan sıyrılarak, toplu mun çeşitli sınıflarında mevcut, gerçek demokrasi taraftarı vatanseverleri toplayabilecek olan milli kurtuluş cephesini gerçekleştirmeye çalışmalıdır.